

REVILJA ZA LJUBITELJE GORA ŽE OD LETA 1895

Planinski

VESTNIK

3
2016

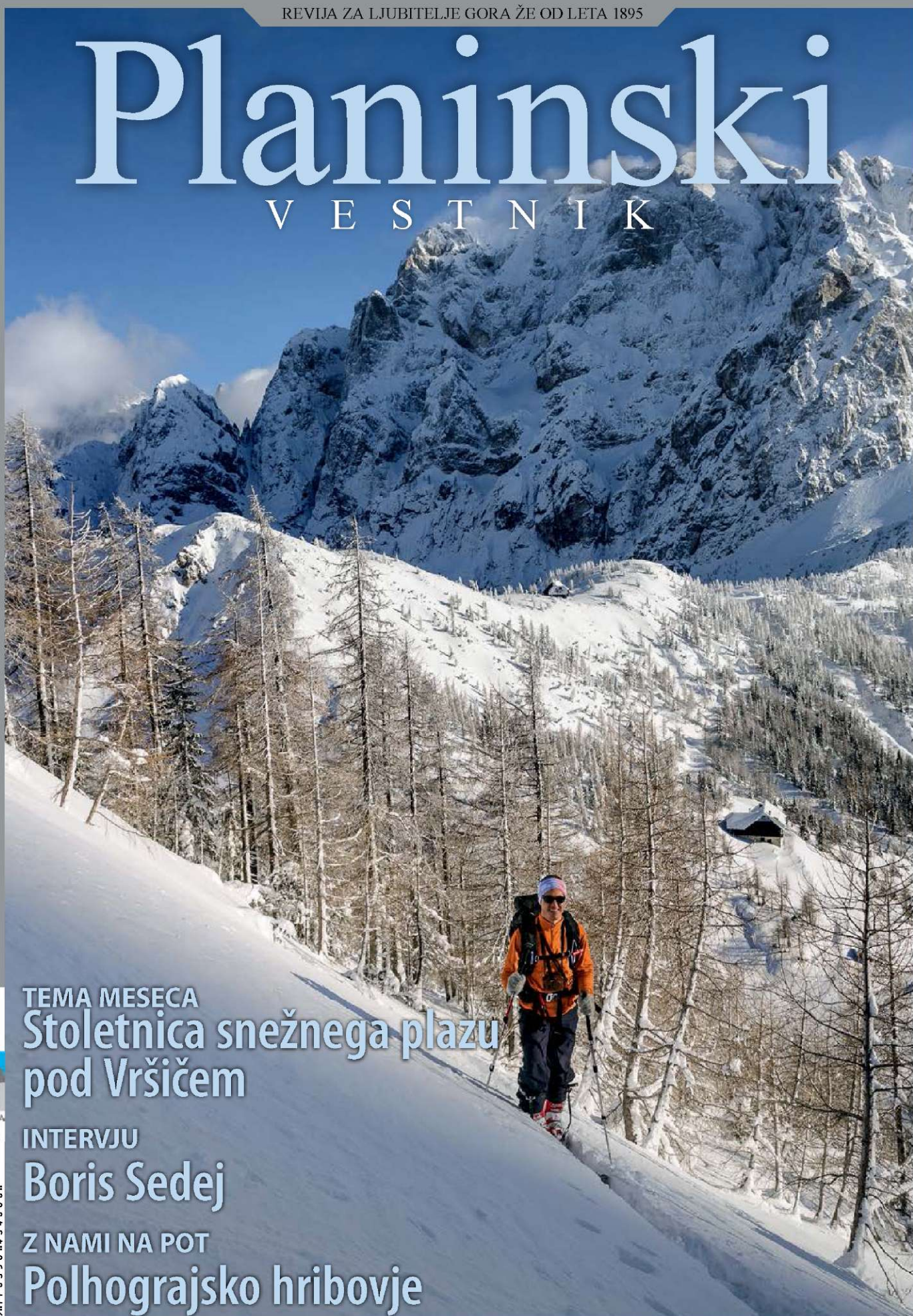
PLANINSKA
ZVEZA
SLOVENIJE
3,90
EUR

TEMA MESECA
**Stoletnica snežnega plazu
pod Vršičem**

INTERVJU
Boris Sedej

Z NAMI NA POT
Polhograjsko hribovje

IZ PLANINSKE ZALOŽBE – AKCIJA 50-odstotni popust

PLANINSKE OBHODNICE IN POHODI, Nikóla Guid

V letu 2008 je PZS izdala knjigo *Planinske obhodnice in pohodi*. Knjiga natančno opredeli pojma kot sta planinska obhodnica in pohod. Obravnava samo take obhodnice in pohode, na katerih prejme udeleženec priznanje ali spominček. Opredeljuje še pojme kot sta trajna akcija in časovno omejena akcija. Knjiga torej v prvi vrsti predstavlja opredelitev in pregled obhodnic, akcij in pohodov v Sloveniji ter pomeni dopolnilno gradivo k planinskim učbenikom.

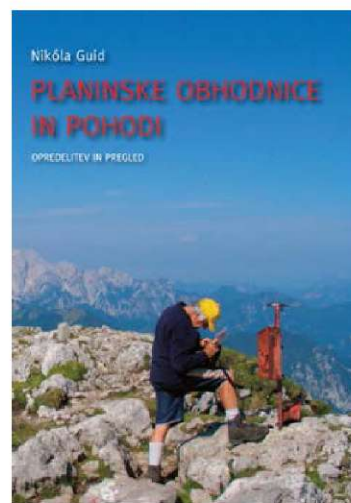
Zbrani so podatki o 73 planinskih obhodnicah, 16 obhodnicah zunaj PZS, 17 akcijah, podobnim obhodnicam, 131 planinskih pohodih, 98 pohodih izven PZS in 3 pohodih slovenskih društev v zamejstvu.

Knjiga je namenjena planincem in ljubiteljem narave ter pohodništva, vodnikom PZS kot zbirka predlogov za izlete in skrbnikom obhodnic in pohodov zaradi zbranih priporočil.

Format: 150 x 210 mm; 271 strani, broširana, šivana vezava

CENA: V času od 15. 3. do 15. 4. 2016 lahko knjigo kupite po akcijski ceni s 50-odstotnim popustom: 9,50 €* (redna cena: 19,00 €*).

* DDV je obračunan v ceni. Stroške poštne plača naročnik.

Nov zemljevid PZS Triglav 1 : 25 000

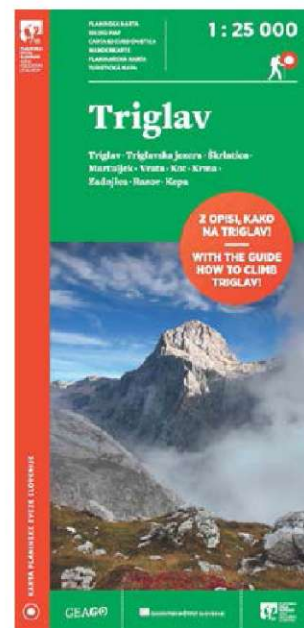
Izšel je nov zemljevid, s katerim PZS nadaljuje posodabljanje svojih zemljevidov, v merilu 1 : 25 000.

Pokriva območje osrednjih Julijskih Alp okoli Triglava od Fužinskih planin na jugu do državne meje na severu ter od Pokljuke na vzhodu do Prisojnika na zahodu.

Na hrbtni strani so poleg opisov vseh koč na tem območju prvič objavljeni tudi opisi vzponov na Triglav z vseh strani. S tem postajajo zemljevidi PZS še uporabnejši pripomočki za obiskovanje gora.

V naslednjih mesecih PZS načrtuje še izdajo zemljevida Karavank okoli Stola in Julijskih Alp zahodno od sedanjega, torej od Razorja na vzhodu do Mangarta na zahodu.

INFORMACIJE, NAKUP in NAROČILA:

Planinska zveza Slovenije, Planinska trgovina PZS

na sedežu: Dvorakova ulica 9, Ljubljana, v času uradnih ur, **po pošti:** p. p. 214, SI-1001 Ljubljana, **po telefonu:** 01 43 45 684 v času uradnih ur, **po faksu:** 01 43 45 691, **brezplačna telefonska številka:** 080 1893 (24 ur na dan, vse dni v letu), **e-naročila:** trgovina@pzs.si ali **spletna trgovina PZS:** <http://trgovina.pzs.si>. **Uradne ure** v Planinski založbi PZS, Ljubljana, Dvorakova 9: v ponedeljek in četrtek od 9. do 15. ure, sredo od 9. do 17. ure, petek od 9. do 13. ure (odmor za malico: 10.30–11.00).

Slovenski planinski muzej

Triglavsko cesta 49, 4281 Mojstrana, **telefon:** 08 380 67 30, **faks:** 04 589 10 35, **e-naročila:** info@planinskimuzej.si.

Izhaja petnajstega v mesecu.
Planinski vestnik objavlja izvirne prispevke,
ki še niso bili objavljeni nikjer drugje.
116. letnik

NASLOV UREDNIŠTVA:

Planinska zveza Slovenije
Uredništvo Planinskega vestnika
Dvorakova ulica 9, p. p. 214
SI-1001 Ljubljana
T: 01 434 56 90, F: 01 434 56 91
E: pv@pzs.si
www.planinskivestnik.com
www.pvkazalo.si
www.facebook.com/planinskivestnik

ODGOVORNI UREDNIK:

Vladimir Habjan

UREDNIŠKI ODBOR:

Emil Pevec (tehnični urednik), Marta Krejan Čokl,
Zdenka Mihič, Irena Mušič Habjan, Mateja Pate,
Dušan Škodl, Tina Leskošek, Mire Steinbuch

LEKTORIRANJE:

Marta Krejan Čokl, Mira Hladnik, Vera Šeško,
Sonja Čokl

GRAFIČNA PRIPRAVA IN TISK:

Schwarz print, d. o. o.

NAKLADA: 4800 izvodov

Prispevke, napisane z računalnikom, pošiljajte po elektronskem mediju na naslov uredništva ali na elektronski naslov. Poslanih prispevkov ne vračamo. Uredništvo si pridržuje pravico do objave ali neobjave, krajšanja, povzemanja ali delnega objavljanja nenaročenih prispevkov v skladu s svojo uredniško politiko in prostorskimi možnostmi. Mnenje avtorjev ni tudi nujno mnenje uredništva in PZS. Kopiranje revije ali posameznih delov brez privolitve izdajatelja ni dovoljeno.

Naročanje:

Po pošti na naslov: Planinska zveza Slovenije,
Dvorakova ulica 9, p. p. 214 SI-1001 Ljubljana,
po elektronski pošti na naslov: pv@pzs.si ali po telefonu **080 1893 (24 ur na dan)**.

Številka transakcijskega računa PZS je 05100-8010489572, odprt pri Abanki, d. d., Ljubljana. Naročnina 39 EUR, 63 EUR za tujino, posamezna številka 3,90 EUR. Člani PZS so upravičeni do 25% popusta na letno naročnino Planinskega vestnika. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova navedite tudi stari naslov. Upoštevamo samo pisne odgovore do 1. decembra za prihodnje leto.

Program informiranja o planinski dejavnosti sofinancirata Ministrstvo za šolstvo in šport RS in Fundacija za financiranje športnih organizacij v RS.

FOTOGRAFIJA NA NASLOVNICI:

Zima nad Vrščem
Foto: Anže Čokl

Uredništvo Planinskega vestnika skrbno preverja vse članke in točnost v reviji objavljenih opisov poti, ki praviloma vključujejo opozorila na nevarnosti in možne pasti obiskovanja gora. Žal pa je vsak opis vedno subjektiven, poleg tega se objektivne težave na terenu lahko spreminjajo iz dneva v dan, celo iz ure v uro. Zato uredništvo revije in Planinska zveza Slovenije ne moreta prevzeti nobene odgovornosti za morebitne poškodbe ali materialno škodo, ki bi jih utrpel kdorkoli zaradi hoje in plezanja po gorah po navodilih iz te revije.

Smo tudi v dolini planinci?

Ste že kdaj prebrali *Častni kodeks slovenskih planincev*? Takole pravi šesti člen o Planinskem tovarištvu:

1. Prijetno vzdušje v gorah ustvarjamo le z nesebičnostjo, tovarištvom, s solidarnostjo tudi v najbolj zahtevnih razmerah, z obzirnostjo, samoodpovedovanjem, disciplino, pogumom, požrtvovalnostjo, skromnostjo in sproščenostjo, skratka: med planinci vladata pravo vzajemno sodelovanje in humanizem.
2. Tovarištvo in zvestoba sta za planinstvo bistvenega pomena, sta pogoja za njegov obstoj in razvoj. /.../ Utrujenim, izčrpanim, ogroženim, poškodovanim nudimo neposredno pomoč; posebej je pomembna hitra pomoč ob nesreči. Ta dolžnost ne velja le za gorske reševalce, temveč moralno zavezuje slehernega planinca. Vsakdo naj po svojih najboljših močeh in znanju ter z vsemi sredstvi, ki so mu na voljo, pomaga sočloveku v stiski nesebično, humano, ohrabrujoče, pristrčno. Pomoč, ki ne zahteva plačila, izraža človeško toplino in daje trdno moralno oporo.

V *Planinskem vestniku* ne pišemo o politiki. S kolumnami in uvodniki se lotevamo tudi provokativnih tem, ki so povezane z gorništvom, ne s politiko. Verjamem, da so take razprave koristne za razvoj ne le planinstva, ampak tudi na splošno, saj spodbujajo dialog in nas silijo v razmišljanje, aktivnost in sklepanje kompromisov. Za to, kar imamo radi in kar nam je v gorah všeč, se je treba namreč potruditi, saj ni samoumevno, da bo tako tudi ostalo – no, ali pa je treba kaj narediti za to, da se bodo stvari spremenile, ker sedaj niso dovolj dobre.

Na uredništvo nam bralci pošiljate tudi odzive na take članke in po večini jih tudi objavimo, če so le napisani na primernem nivoju in niso žaljivi. Ne želimo pa biti poligon za obračunavanje med različnimi pripadniki katerih koli skupin že.

Ste že opazili, da v gore hodimo zelo različni ljudje? Verni, neverni, levi, desni ... A v gorah lastnostim, ki nas v dolini mnogokrat delijo, pripisujemo mnogo manjši pomen. Tam gori se zblížamo. Tam gori so druge stvari veliko bolj pomembne.

"Boš malo mojega čaja?"

"Hvala, ker me čakaš, ko zaostajam ..."

"Imaš morda obliž za žulj?"

"Daj, bom jaz nesel vrv, ti imaš že tako dovolj naloženo."

Tam gori se lahko pogovarjamo o vsem. "Zanimivo, nisem vedela, da hodiš v cerkev. Kaj pa ti pomeni cerkev?"

Tam gori smo odprti za poslušanje tudi drugačnih stališč – saj smo vsi samo ljudje, kajne? Že slutite, "kam pes taco moli"? Zakaj samo v gorah?

V Sloveniji je kar nekaj nevladnih organizacij, ki vzgajajo mlade. Taborniki, katoliški skavti, planinci, gasilci, različna športna društva. Nekatere so bolj osredotočene na specifično znanje oziroma določen šport, nekatere pa nič ne "trenirajo", ampak vzgajajo mlade na vseh področjih – na prvo mesto pa postavljajo razvoj družbenih in moralnih vrednot. Taborniki že od začetka begunske krize pripravljajo aktivnosti, s katerimi želijo pomagati begunskim otrokom in spodbuditi dialog o solidarnosti med svojimi člani – ki so v večini prav tako otroci. To je del vzgoje, ki jo imajo za svoje temeljno poslanstvo.

Tudi Planinska zveza veliko dela z mladimi – v planinskih krožkih, na taborih, tekmovanjih, tečajih. Morda pa lahko tudi mi pomagamo otrokom s socialnega obrobja, slovenskim in tujim, jih povabimo na izlet mladinskega odseka svojega društva in jim tako damo malce vetra v polomljena krila?

Častni kodeks bomo mladim najbolje razložili tako, da jim bomo vzor. In kot piše čisto na začetku, v Temeljnih določbah kodeksa: Častni kodeks moralno zavezuje vsakega planinca, da pri svojem delu in obnašanju v gorah pa tudi v dolini, ne glede na to, ali so dejanja neposredno ali samo posredno povezana s planinstvom, spoštuje pravila tega kodeksa in se po njih ravna. Vsak planinec naj bo zgled drugim, zlasti mladim.

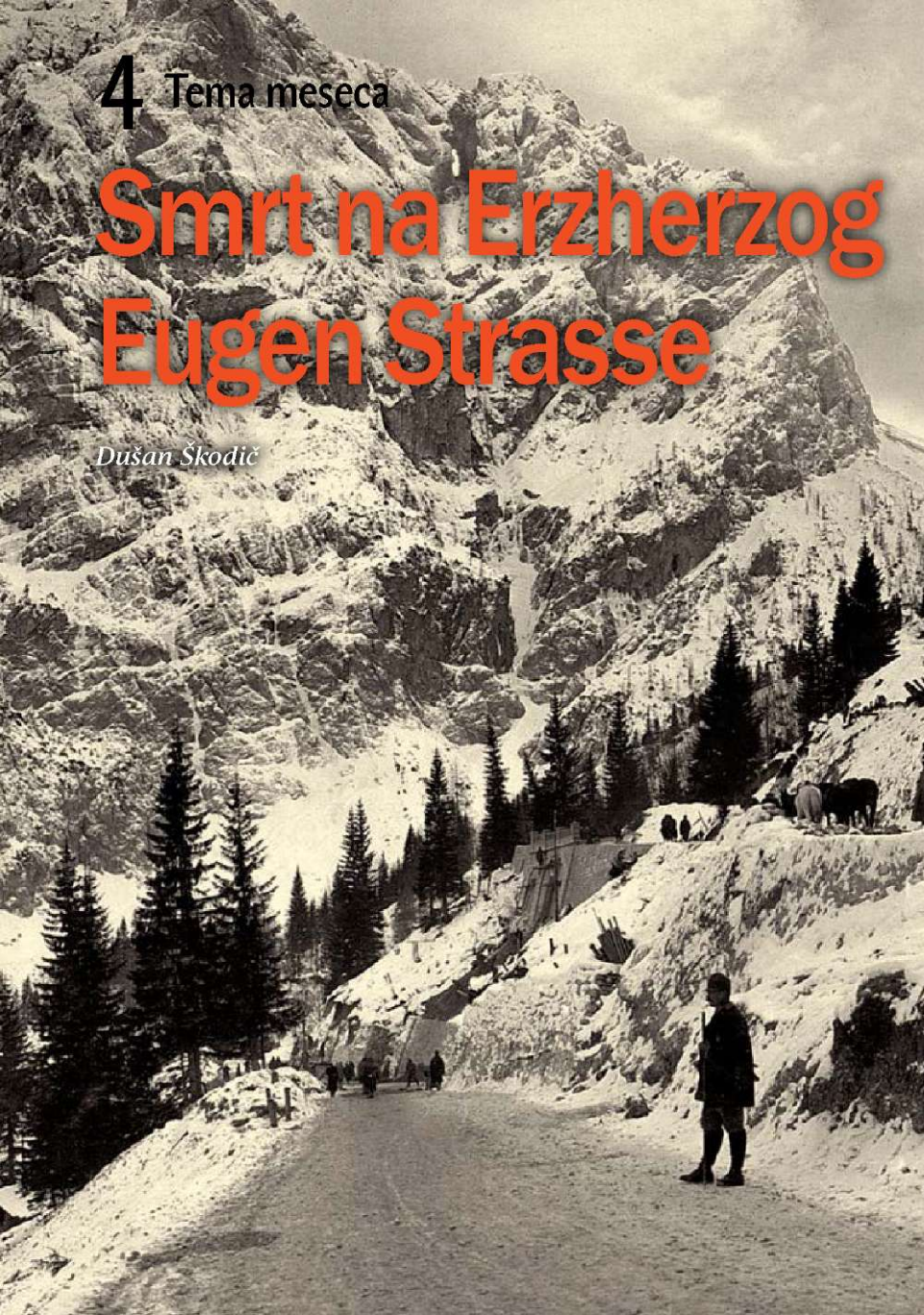
Tina Leskošek

Tina Leskošek

4 Tema meseca

Smrt na Erzherzog Eugen Strasse

Dušan Škodič

16 Intervju

To enostavno rad počnem

Vladimir Habjan

28 Turna smuka Turnosmučarski praznik

Breda Pirc

UVODNIK

Smo tudi v dolini planinci? 1

Tina Leskošek

TEMA MESECA

Stoletnica vršiške ceste 4

Dušan Škodič

TEMA MESECA

Stoletnica snežnega plazu pod Vršičem 10

Miha Pavšek

INTERVJU

Pogovor z Borisom Sedejem 16

Vladimir Habjan

DOLOMITI

Monte Paterno 20

Matija Turk

ZGODBA

O steni, megli in iskanju poti 24

Mire Steinbuch

TURNA SMUKA

Na Prestreljeniku 28

Breda Pirc

Z NAMI NA POT

Polhograjsko hribovje 30

Marjan Bradeško

PLANINSKA DOŽIVETJA

V Triglavu in njegovi soseščini 39

Franjo Golež

TUJINA

Po švicarsko na "najvišji" vrh Tajske 43

Miro Štebe

GEODEZIJA V GORAH

Nov seznam slovenskih dvatisočakov 46

Miha Čekada

PLEZANJE V CHAMONIXU

Smer Ginat v severni steni Les Droites 50

Gregor Senčar

30 Z nami na pot Razgledišča nad prestolnico

Marjan Bradeško

OPISI TUR

- GORA
- KORENA (KORENO)
- GRMADA
- TOŠČ

39 Planinska doživetja

Stari dnevniški zapiski

Franjo Golež

46 Geodezija v gorah

Določanje izrazitosti vrhov

Miha Čekada

KOLUMNA

Nestrokovni prebliski pasivnega opazovalca 54

Bogdan Biščak

UREDNIŠTVO NA TERENU

Bohinjci polni zanimivih idej 56

Zdenka Mihelič

LIUDSKA DEDIŠČINA

Kako je nastal Hudičev boršt in druge zgodbe 57

Dušica Kunaver

PLANINSKI PORTRET

Na Vestnik sem čustveno navezan 58

Peter Muck

VARSTVO NARAVE

Božanski skarabeji 59

Dušan Klenovšek

FILM

Poljski Jurek na slovenskem filmskem Olimpu 60

Manca Čujež

PREDAVANJE

Izzivi nas naredijo plezalce 61

Mire Steinbuch

V SPOMIN

Pavle Šimenc 63

Tone Škarja

NOVICE IZ VERTIKALE	64
NOVICE IZ TUJINE	65
ŠPORTNOPEZALNE NOVICE	66
PISMA BRALCEV	67
PLANINSKA ORGANIZACIJA	68
SLOVENSKI PLANINSKI MUZEJ	70
TNP	71
V SPOMIN	71

Vsebine vseh Planinskih vestnikov
od leta 1895 dalje na www.pvkazalo.si

Smrt na Erzherzog Eugen Strasse

Stoletnica vršiške ceste

Dušan Škodič

Bilo je v začetku maja 1915, ko sem se iz Celovca skupaj z dvajsetimi kameradi pripeljal na železniško postajo v Kronau (Kranjska Gora). Vsi smo pripadali sestavi 7. koroškega polka, ki si je v domači kasarni lizal rane po vrnitvi iz Vzhodne Galicije. Nekaj so nas poslali čez Karavanke, kjer so ravno začeli graditi cesto proti soški dolini. Bilo jo je nujno čim prej dokončati. Vdor Italijanov je bil zelo verjeten in nova fronta bi bila brez cestne povezave, po kateri bi se lahko oskrbovala, obsojena na propad.

Cesta čez gore, kjer je prej ni bilo

Določen sem bil za stražarja ruskih vojnih ujetnikov, ki so morali zgraditi to cesto. Začasno so nas nekaj stražarjev namestili visoko pod prelazom v Vossovi koči¹, ki je bila pred tem planinski dom, sedaj pa ji je vojaštvo, ki jo je imelo za prehodno zavetje, že dodobra skvarilo vso notranjo opremo. Barake za stražarje so gradili v bližini. Nenavadno, koliko je bilo tu vrvenja, čeprav se je videlo, da dolina še pred nekaj meseci skoraj ni imela človeškega obiska. Iz glavne komande gradnje v Kranjski Gori so nas napotili na določene odseke ali sektorje, na katere je bila razdeljena trasa. Ob železniški postaji v Kranjski Gori, kjer je bil tiste dni tak vrvež, da nanj zlepa ne naletiš niti na Dunaju, je bila že zgrajena postaja tovarne žičnice, ki pa ni obratovala, saj so v zgornjem delu še postavljali stebre. Toda hitelo se je in bilo je le vprašanje dni, kdaj se bo žična železnica premaknila. Vse naokoli so bila pripravljena tudi velika skladišča in barake za vojsko.

¹ Vossova kočica kranjske sekcije DÖAV je po koncu prve svetovne vojne pripadla SPD, ki je istočasno izgubila svojo Slovensko kočico, zasedli so jo Italijani. Koča je bila v zelo slabem stanju, SPD jo je prenovilo, povečalo in preimenovalo v današnjo Erjavčev dom na Vršiču.

1 Pogled na novo cesto nekoliko pod današnjo Erjavčev dom. V ospredju avstro-ogrski oficir, ruski ujetniki v ozadju hitijo z zaključnimi deli. Posnetek je nastal v zimi 1915/16, zgoraj tako kot danes kraljuje mogočni Prisojnik.

Vir Europeana

2 Protiplazovne galerije, ki jih je popolnoma uničil plaz z Mojstrovke.

Vir Europeana

3 Pogled na Vršič in zasilno prekidano cesto s trentarske strani. Verjetno je fotografija nastala še pred usodnim plazom. Desno stoji tedanja Slovenska kočica, ki je bila v plazu poškodovana. Danes se imenuje Tičarjev dom na Vršiču.

Vir Europeana

Kar mimogrede sem se razgledal ob poti, ko sem se moral najprej javiti pri vojaškem poveljniku majorju Karlu Rimlu, ki je imel svojo komando v lični vili – zgraditi jo je dal na lepem mestu, kakšne pol ure pod Vossovo kočico. Major, sicer sudetski Nemec, je bil videti dokaj prijazen oficir. Na hitro je pregledal moje papirje, nato pa privzdignil obrvi in vprašal:

"Franz Buhvald, Infanterie Regiment Nr. 7? Welche Nationalität, Franz Buhvald?"

(Kakšne narodnosti ste, Franz Buhvald iz sedmega pešadijskega polka?)

"Slowenisch, Herr Major," sem odgovoril in si mislil, no, pa se je spet začelo! Slovenci smo med oficirji veljali za politično nezanesljive in večinoma nas ti niso marali. Riml je bil na srečo videti drugačen človek. Komaj opazen nasmešek je skril za brčicami in mi vrnil dokumente s pripombo, da je na njegovi komandi že vse popolneno, zato naj se javim v Vossovi koči, v kateri je druga komanda. Tretja komanda je bila, kot sem kmalu zvedel, čisto na vrhu prelaza, ki so ga po bližnji gori poimenovali Mojstrovka-Pass. Ta komanda se je naselila v Slovensko kočico.²

Ruski ujetniki in njih križev pot

Ob vsej trasi ceste, kjer je le bil primeren prostor, so zgradili preproste barake, v katere so natlačili rusko svoját, ki je

² Slovensko kočico so po koncu prve svetovne vojne zasedli italijanski financarji, po vrnitvi Primorske pa je ponovno prišla v našo last. Takrat je bila preimenovala v Tičarjev dom na Vršiču.

še pred nekaj tedni streljala na nas tam v Galiciji. Kako se jim je obrnilo. Sedaj so bili, še vedno oblečeni v svoje ponošene vojaške cape, tukaj in morali naporno delati za nas. Prav jim je. To je res očiten dokaz, da je bog v tej vojni na naši strani! Naša baraka na Močilih blizu Vossove kočje je bila kmalu vseljiva in v njej nam je bilo mnogo prijetneje. Žal je bilo v okolici Močil tudi precej barak za ujetnike, ki so še kar prihajali dan za dnem, zraven pa še konji in vseh vrst našega vojaštva, tako da je bil tod venomer grozen nemir, ob katerem sem razmišljal le s skrajnim naporom.

Moje vsakdanje delo je bilo straženje Rusov, ki so morali od jutra do mraka trdo delati. Dela so sicer vodili inženirji, ki so bili zadolženi vsak za svoj sektor, na enega stražarja pa je prišlo po petindvajset Rusov, ki so v strmih bregovih razstreljevali skale ter vihteli krampe, lopate in na lesenih nosilnicah prenašali kamenje ali grušč za nasipanje. Vse delo je potekalo ročno. Hrana je bila pičla že za nas, ti prekleti hudiči pa so, kot sem kmalu spoznal, zelo hudo trpeli. A s cesto se je mudilo in poznati nismo smeli nobenega usmiljenja. Še pred zimo bi moral po njej steči prvi promet, kar se mi je zdelo popolnoma nemogoče, pa če smo jih še tako hudo priganjali. Konec maja je prišla še vojna napoved in Italijani so po pričakovanju krenili proti Soči.

Ujetniki niso bili ljudje

Ne samo bratenje, tudi vsak nepotreben razgovor z ujetniki je bil stražarjem

Ime Vršič se je za cestni prelaz uveljavilo dosti kasneje. V tistem času ni nihče od Trentarjev ali Kranjskogorcev rekel, da gre na Vršič. Trentarji, ki so tam čez po kozjih stezah gonili drobnico in nazaj nosili živež, so rekli, da gredo čez Kranjski vrh v Kranj (Kranjsko Goro). Kranjskogorci pa so dejali, da gredo na Jezerce (narečno na jezercə), ker je bilo na prelazu majhno stalno jezero, ki ga je vojska med gradnjo ceste zasula.

najstrožje prepovedan. Edini stik z njimi je bil dovoljen preko ruskega tolmača, ki je bil po pravilu Jud in mu ni bilo treba delati ničesar drugega. Žal so nekateri med ujetniki spoznali, da razumem nekaj ruskih besed, ker so podobne našim, in v meni takoj prepoznali sorodno slovanško dušo, kar bi me lahko drago stalo. Nekdo me je prijavil sektorskemu inženirju Kavalirju, Madžaru, ki je bil poosebljeno zlo za Ruse, posebno kadar je bil pijan. In pijan je bil kar naprej. Če je bilo z njim zelo hudo, je pograbil palico in se z njo spravil nad ujetnike, po katerih je padalo, kamor je priletelo. Tako me je nekega dne Kavalir, ki pač ni bil niti najmanj kavalir, poklical na raport in me kričeč zasliševal v oblaku rumovih hlapov. Zmerjal me je z najslabšo slovanško sodrgo, ki se brati s sovražnikom, in grozil, da me bo brez pardona poslal pred vojaško sodišče, ki me bo zagotovo spoznalo za izdajalca domovine. Po tem pa bo le še od dobre volje sodnika odvisno, ali me bodo poslali naravnost na vislice ali s prvim vlakom nazaj na fronto v Galicijo. To bi se tudi zgodilo, pa je na mojo veliko srečo posredoval major Riml. Na moje mesto je takoj poslal nekega Tirolca, ki se je ravno oglašil na njegovi

komandi, mene pa z ukazom premestil na drugo stran prelaza.

Prav strah pred fronto je bil večinoma tisti, ki je pripomogel, da so nekateri od stražarjev izgubili ves čut za človečnost in se izživljali nad ujetniki, ki so že brez tega zelo trpeli. Seveda so bile med nami tudi izjeme, ki so to počele iz same objestnosti, vendar o takih izmečkih nisem hotel niti razmišljati. Še posebno ko sem pomislil, kakšna loterija je fronta. Prav lahko bi bilo tudi obratno in bi mi padli v rusko ujetništvo, kar se je kasneje izkazalo še za kako resnično. Tudi zato sem spremenil mnenje o ljudeh izmозganih obrazov, v katerih nisem videl več strašnih Rusov, ki so streljali na nas. Eno je streljati na vojaka, ki strelja nate od daleč. Vse kaj drugega pa izživljati se nad neoboroženim človekom, ki je psihično in fizično razčlovečen in na svojem dnu.

Cesta bo morala biti prevozna tudi pozimi

Junija sem se tako znašel v barakarskem naselju nekaj ovinkov pod prelazom, a tokrat na trentski strani. Ta sektor je vodil inženir Schutt, ki si je dal nekoliko nad barakami postaviti lepo vilo, v kateri je imel komando. Z njim je

treh mesecih uporabna za zasilni promet. Ta je nemudoma stekel, čeprav je bilo z utrjevanjem bankin, zidanjem škarp in podpornih zidov še ogromno dela. Proti Soči so se začele valiti kolone vojaštva, da bi pomagale zajezičiti italijanske ofenzive, njim v podporo so vlekli

4 Iz Kranjske Gore čez Vršič in v Trento je bila speljana tudi tovarna žičnica.

Vir Europeana

5 Pogled na Jalovec pred stoletjem, ko je cesta iz Kranjske Gore dosegla dolino Trente.

Vir Europeana

6 Podpolkovnik Karl Riml na konju pred Rimlhütte, v kateri je bilo vojaško poveljstvo za gradnjo ceste. Oženil se je z domačinko in se naselil v Kranjski Gori, nekaj let po propadu monarhije pa se je izselil. Njegova koča je kasneje postala današnja Koča na Gozdu.

Vir Europeana

prestolonaslednik se je s spremstvom hitro odpeljal nazaj proti Dunaju, šele dolgo za njim pa so med nas prišle govorice, kako se je spodaj v Soči, kjer so imeli kosilo, tako našel konjaka, da je telebnil v Sočo. Mogoče so bile to zgolj govorice, ki so med nami krožile med zaupnimi pogovori, saj bi bilo norčevanje iz prestolonaslednika najostreje kaznovano. Karl si pač tudi na račun svoje zelo šibke pojave nikoli ni ustvaril takega spoštovanja kot ubiti prestolonaslednik Franc Ferdinand. Celó oblečen v najdebelejši vojaški šinjel, ko se je na ovinku pod Slovensko kočo peljal mimo nas, ni bil videti dosti debelejši od pribočnikove sablje.

Preživetje v sili

Lakota nas je črvičila vse po vrsti – razen oficirjev in inženirjev, ki so imeli hrane in še posebno pijače na pretek. Rusi, med katerimi so razsajale krvava griža in ostale bolezni, so se sesedali in pomagalo

bilo življenje mnogo bolj normalno kot s pijanim Kavalirjem na Močilih. Tam je moralo z začetkom poletja postati še bolj neznosno, kajti vojna komanda se je odločila prisluhniti tukajšnjemu lastniku gozdov, ki se je ponudil, da bi za varen zimski prehod prelaza lahko postavil ustrezne protilavinske galerije. Predlog je bil sprejet in s kranjskogorske strani so kmalu začeli pošiljati velike količine močnega stavbnega lesa – stebre, špirovce in debele plohe. Kaj bodo z vsem tem lesom, si nismo znali predstavljati, razen da naj bi bila nad cesto zgrajena nekakšna streha – kar ne nazadnje ne more biti slabo. Potrebe po lesu so bile takšne, da so morali ujetniki tudi na naši strani ročno žagati plohe. To delo je bilo zelo težavno. Vsak hloed so najprej dvignili na visoke lege, nato je eden stal na vrhu in vlekel žago navzgor, dva pa sta jo vsak s svoje strani vlekla navzdol in tako so počasi žagali šest centimetrov debele plohe za pokritje ogrodja, ki naj bi varovalo cesto od Močil čez prelaz in še nekoliko na našo, trentsno stran. Rusi so kar omedlevali od nezadostne prehrane, pojavljati pa so se začele tudi bolezni, ki so prestrašile tako nas kot oficirje. Ti so se nato držali, kolikor se je dalo, stran od nesrečnikov, priganjanje pa prepustili nam. Na srečo smo kmalu dobili parno lokomobil (pogonski stroj op. ur) in tako začeli plohe žagati tudi s cirkularjem.

Tovarna žičnica

Delo je kljub vsem težavam presenetljivo napredovalo in cesta je bila že po dobrih

topove in opremo. Zavrtela se je tudi tovarna žičnica iz Kranjske Gore, ki je čez prelaz z nekaj vmesnimi postajami vodila na drugo stran, v Trento. Bila je manjše nosilnosti in namenjena predvsem prevozu hrane, orodja in sena za konje.

Prvega oktobra se je z obiska fronte pripeljal naš kasnejši cesar Karel, ki smo mu morali vsi, z ujetniki vred, ob poti pripraviti špalir. Vitki in mladi

ni nobeno kričanje. Spravili so jih proti dolini, kjer so jim skušali pomagati v sanitetnih postajah in poljskih bolnicah, vendar jih mnogo do tja ni prispelo. Poleg vsakega barakarskega taborišča so vzniknila zasilna pokopališča in smrt je kmalu izgubila prizvok groze. Za preživetje je vsakdo pripravljen storiti marsikaj. Kmalu so se na Hudi ravni, kjer se je žičnica zaradi terena spustila toliko do tal, da je bilo treba celo

odkopati krajši usek, začele pojavljati kraje tovara. Zlasti kadar so bile na poti na fronto pošiljke "liebesgaben", pomoči v hrani in oblačilih, ki so jih za vojake zbirali in prispevali ljudje po vsem cesarstvu. Nekaj te pomoči do fronte ni nikoli prispelo, a krivcev se ni dalo enostavno najti, ker je med tatovi vladala medsebojna vzajemnost. Kradli so tako ujetniki kot mi stražarji, ki smo se včasih obrnili stran ter nato poskrbeli za svoje želodce, saj se jim ni godilo dosti bolje kakor ruskim. Zgodilo pa se je, da je nekdo od naših, ki je stražil spodaj pri pretovorni postaji v Trenti, pretiral. S pomočjo preprodajalcev je začel delati na debelo, kar pa ni moglo ostati neopaženo. Pohlepneža so odkrili, poslan je bil pred vojaško sodišče in verjetno po hitrem postopku ustreljen. Izdal pa je, da so tudi že pred pretovorno postajo manjkali določeni tovari, zato so pritisnili na celotno traso žičnice. Zasliševali so stražarje, predvsem pa Ruse, ki so jih privezane na drevesa pustili tudi do bridkega konca, vendar kaj uporabnega preiskovalci iz njih niso izlekli.

Snega pa kot v posmeh, nič

Novembra je bilo v gorah nenavadno lepo vreme. Materiala je bilo dovolj in končno so začeli s postavljanjem ogradij za protilavinske strehe, česar se je lotila mala vojska raznih tesarjev in sekačev, ki so jih pripeljali z vseh koncev, tudi izven Kranjske. Hkrati se je na vrhu prelaza začela gradnja velikega spomenika nadvojvodi Evgenu, ki je bil glavni komandant fronte proti Italiji. Po njem so cesto poimenovali v "Erzherzog Eugen Strasse" (cesta nadvojvode Evgena). Spomenik je bil zamišljen kot velikansko priznanje nadvojvodi, saj je bilo pri izdelavi ogrodja zanj stalno zaposlenih okoli dvesto Rusov. Zdelo se mi je nerazumljivo, gnati izmučene ujetnike še k tako nesmiselnemu delu, kot je postavljanje spomenika, ko pa je bilo zaradi vojne toliko pomembnejšega in potrebnjega dela, vendar – lahko sem bil samo tiho. Tisto, kar sem ob premestitvi iz Celovca vzel kot kazen, se je zdaj izkazalo za darilo. Sredi novembra je od Soče ob začetku četrte soške ofenzive spet hudo grmelo in opazoval sem svoj matični polk, kako se je mrkih obrazov v pospešenem maršu pomikal proti fronti. Tudi decembra je bilo nenavadno lepo, prvi sneg je zapadel šele po božiču, a bilo ga je bolj za vzorec. Lepo vreme se je nadaljevalo januarja in še sredi februarja je bilo na soncu tako toplo, da smo se

lahko sončili brez srajc. Lavinske strehe, za katere je kazalo, da so nepotrebno zapravljane časa in denarja, tako kot Evgenov ogromni spomenik, pa so lepo napredovale.

Sneg, sneg, sneg ...

Zadnje dni februarja se je na hitro ohladilo in zbudili smo se v mrzlo sneženo jutro. Vse je bilo belo in ujetnike smo opremljene z lopatami napotili na kidanje ceste, da bi ostala ves čas prevozna. Sneženje pa se je kar nadaljevalo in po enem tednu, ko je iz prekidane

nisem vedel, kaj bi storil. Oficirja ni bilo nobenega, ker so zaradi sneženja vsi lepo posedali v svojih barakah, Ruse pa sem moral pripeljati v taborišče, ne glede na to, kaj se je zgodilo zgoraj.

A v tistem smo že zaslišali glasove in kmalu so se pred nami prikazale postave. Bila je skupina, ki nas je prišla zamenjat pri kidanju, toda sedaj je od tam vse bežalo navzdol in vpilo v grozi. Koščeni in kosmati obrazi so imeli izbuljene oči in se drli "Lavina, lavina", mednje je bilo pomešanih celo nekaj stražarjev, ki so sicer spadali v sektor

ceste že nastal nepokrit tunel, se ni nihče več spomnil minulih pretoplih dni. Sneg je bil popolnoma suh in sipek kot najbolj fina moka, pa zato vsaj ni bil težek. Barake ujetnikov so bile slabo in površno zgrajene ter polne špranj, zato so bili ljudje, izčrpani od mraza, bolezni in pičle hrane, v zares klavrnem stanju. Še prazne lopate so komaj prestavljali. Kljub temu je veljal ukaz, da mora biti cesta noč in dan prevozna, ne glede na posledice.

Osmega marca opoldne sem se s skupino opotekajočih se Rusov vračal od Slovenske koče proti Hudi ravni h kosilu. Tako je medlo, da smo komaj videli cesto pred seboj. Nenadoma se je z vrha za našimi hrbti začel bližati šum, kakršnega do tedaj nismo poznali. Naraščal je iz trenutka v trenutek, vendar nas ni pretirano vznemiril. Šele ko se je vanj pomešal krik množice, ki je skupaj s šumom nenadoma zamrl, smo začutili srca v grlih in se začeli spogledovati. V dvomu sem si prižgal cigareto, saj

na kranjskogorski strani. Vsi so bili popolnoma praznih rok, saj so med begom pometali od sebe, kar so imeli. Groza se je zalezla še med nas in skupaj smo bežali do Hude ravni, kjer so nas komaj ustavili inženir Schutt in oficirji, ki so se opotekli na plan iz svojega zakajenega brloga. Kmalu so spoznali, da se je moralo zgoditi nekaj strašnega, toda vsaka povezava s Kranjsko Goro in komando na drugi strani je bila prekinjena. Vladal je nepopisen strah, saj se ni videlo nikamor in nismo vedeli, kaj vse še lahko pride iz beline, ki nas je obdajala.

Razdejanje

Naslednje jutro so prišli oficirji v ujetniške barake in skušali z naperjenimi revolverji prisiliti Ruse, da odidejo na prelaz v reševalno akcijo, saj se je domnevalo, da so zgoraj žrtve. Vendar ni nič pomagalo, Rusi so se uprli, nič bolje ni bilo niti z nami. Po tem ko je nekdo na glas zagodrnjal, naj nas raje pošljejo na

fronto, če nas že morajo, samo ne nazaj. Proti ubijalski belini ne pomaga niti orožje!

Popoldne se nas je kljub vsemu nekaj opogumilo, da pojdemo vsaj pogledat, kaj se je godilo zgoraj. Cesta na prelazu je bila zasuta s snegom, prav nič se ni videlo, kje je bila skidana, saj je bila kot zacementirana. Mesta, kjer je še včeraj stalo dvajset metrov visoko ogrodje spomenika, kar naenkrat nismo več znali določiti, saj ni bilo tam ničesar. Uničeni sta bili tudi zgornji dve postaji tovarne žičnice. Prečili smo proti Slovenski koči, v katero so se nekateri naši že hoteli prebiti, odmetavali so zbit sneg, ki je segal do vrha vrat. Pri tem so naleteli na dva nesrečna ujetnika, ki ju je piš vetra vrgel ob steno in sta se spodaj zadušila. Usta sta imela nabasana s snegom, oči pa so se jima lesketale, kot bi bila še živa. Ujetniki, ki so ju zagledali, so jokali kot otroci, nam pa je groza zadrnila grla. Odpravili smo se naprej proti Močilom pogledat, kako so lesene galerije prestale ujmo. Razočarani smo naleteli le na nekaj polomljenih špirovcev, ki so razklani v trske bodli iz snežnega nanosa, ki je bil trd kot kamen. Ujetniki so tam že začeli z reševanjem in s krampi in lopatami odkopavali plazovino, pomešano z ostanki razbitih tramov in plohov. Delo je bilo skrajno težavno in počasi so naleteli tudi na prve žrtve, ki so bile v trenutku plazu na prelazu in upale, da jih bo močna streha rešila pred uničujočo silo. Razbito

tramovje pa jih je vse zmaličilo in jim potrgalo ude in glave, le redko katero truplo je bilo sploh kolikor toliko celo. Upanja, da bi kdo preživel, ni bilo nikakršnega. Proti večeru se je ponovno splazilo in v grozi smo zbežali v svoja borna zavetja. Še nekaj noči ga ni bilo med nami, ki bi lahko mirno zaspal, bila so nas sama ušesa, ki so poslušala v gluho noč.

Cesta dokončana

Čez štirinajst dni, po tem ko je že ves teden sijalo sonce, je prišel ukaz, naj se vsa posadka in ujetniki spravijo v dolino, kjer ni nevarnosti. Otoplilo se je in z Mojstrovke in Slemena so začeli drseti talni plazovi. Ti so bili mnogo počasnejši od suhih, zato pa težki in grmeči. Na Močila so nekega dne pripeljali dva topa, s katerima so dolgo streljali v pobočje, a sneg se ni niti utrnil. Kazalo je, da bo šel navzdol šele tedaj, ko bo tako hotela odjuga. To se je res zgodilo nekaj dni kasneje, ko je talni plaz s Slemena skoraj dosegel vhod v Vossovo kočo. Po tem je postalo gibanje na prelazu varnejše in ujetniki so na Rimlov ukaz (tedaj je že napredoval v podpolkovnika) začeli z odkopavanji. Šele odjuga je razkrila vse opustošenje, ki ga je napravil plaz med ljudmi in njihovim delom, s katerim so se hoteli zoperstaviti moči narave. Številke so bile prikrite, a govorilo se je, da je bilo skupaj odkopanih okoli sto deset

ujetnikov in šest ali sedem stražarjev. Od lesenih streh pa so ostale zgolj trske. Koliko tisoč skupnih žrtev je "Erzherzog Eugen Strasse" zaradi lakote, krvave griže, kolere, črnih koz in človeškega sadizma v resnici zahtevala, ni vedel nihče in tudi nikogar to ni zanimalo. Cesta je bila končana. Ujetnike, ki jih poslej tu ni nihče več potreboval, so poslali drugam. Nas, stražarje pa tudi kmalu – v strelske jarke na soško ali tirolsko fronto. ●

Viri:

Franc Uran: Kako se je delala cesta na Vršič. *Planinski vestnik* 13/3 (1957). 151–163.

Ivan Arih: Gradnja ceste preko Vršiča v času prve svetovne vojne. *Železar* (1975).

France Malešič: *Spomin in opomin gora. Kronika smrtnih nesreč v slovenskih gorah*. Radovljica: Didakta. 2005.

7 Nadvojvoda Evgen Avstrijski, poveljnik celotne fronte proti Italiji, med ogledom nove ceste, ki je bila nujna za oskrbovanje soške fronte.

Vir Europeana

8 Ruski vojni ujetniki in avstro-ogrske oficirji med naporno gradnjo ceste na ovinku pod današnjo Kočo na Gozdu

Vir Europeana

9 Preprosti ruski kmetje v vojnem ujetništvu. Iz oči jim sije strah pred negotovo prihodnostjo.

Vir Europeana

Bela smrt kosi med ruskimi ujetniki

Stoletnica snežnega plazu pod Vršičem

Miha Pavšek¹

V začetku letošnjega marca mineva sto let "ruskega" plazu pod današnjim prelazom Vršič (1611 m) v Julijskih Alpah. Gre za eno največjih in najbolj odmevnih lavinskih nesreč na današnjem ozemlju Slovenije, ki jo v zadnjih desetletjih redno obeležujemo s slovesnostjo pri Ruski kapelici. Po različnih podatkih naj bi ta nesreča zahtevala od nekaj več kot sto do več sto žrtev, med katerimi so bili predvsem ruski vojni ujetniki. Ti so takrat v nekaj mesecih to pomembno prometno povezavo zgradili, nato pa jo še vzdrževali in oskrbovali. Med žrtvami so bili tudi vojaki in oficirji avstro-ogrske vojske. Po številu žrtev to ni bila največja lavinska nesreča pri nas med 1. svetovno vojno. Bistveno več žrtev kot plazovi je zahtevala gradnja vršiške ceste. V prispevku natančneje osvetljuje vzroke in posledice te velike nesreče. Sicer so snežni plazovi na območju Alp med "veliko" vojno po nekaterih ocenah zahtevali okrog petdeset tisoč žrtev na obeh vojskujočih se straneh. Zaradi tega se je spopada svetovnih razsežnosti prišlo tudi ime "bela vojna".

Plazovi niso kosili samo na Vršiču

Zaradi dostopnosti in prevoznosti tamkajšnje gorske ceste je Vršič že od nekdaj tudi v snežnih razmerah priljubljeno izhodišče za ture vseh vrst in zahtevnosti. Prelaz je dobil ime po nekaj manj kot sto trideset metrov višjem istoimenskem vrhu severno nad Poštarskim domom. Okoli njega so se v zadnjem stoletju spletle mnoge zgodbe. Ena najbolj tragičnih pa izvira že iz prvih mesecev leta 1916, ko je po cesti stekel promet. Zato je prav, da se v okviru obeleževanja stoletnice 1. svetovne vojne spomnimo vsaj takratnih tragičnih dogodkov tudi v naši osrednji planinski reviji. Nesreča s snežnim plazom pod Vršičem pred stoletjem je priložnost, da si priključimo v spomin in opomin nekatere manj znane podrobnosti takratnega spopada evropskih razsežnosti. Tudi na tem delu smo imeli takrat opravka s stalno poselitvijo. Vojaki obeh vojskujočih se strani so se znašli v gorski pokrajini, na bojnih položajih v najtežjih možnih razmerah – s snegom in mrazom bogati zimi. Prek noči

rekrutirani "dolinci", nekaterim od teh se ni do tedaj o snežnih plazovih niti sanjalo, so se znašli v surovem, neznanem in oddaljenem okolju. Prav tako je bila za njihove nadrejene velika neznanica logistična in taktična zasnova vojskovanja v takih razmerah. Posebne gorske enote so sicer imeli pripadniki vseh vojsk sodelujočih držav, le malo izmed njih pa se je tudi dejansko preizkusilo v gorskem bojevanju. Posebno poglavje so bili številni vojni ujetniki, ki so jih prisilili v težaško delo v nemo-gočih razmerah. Po nekaterih podatkih naj bi na območju Alp zaradi snežnih plazov umrlo celo več vojakov kot zaradi strelnega orožja. Pri nas je bilo še več lavinskih žrtev kot na Vršiču – vzdolž soške fronte in v Zahodnih Julijskih Alpah ter ponekod v Vzhodnih Alpah, zlasti Dolomitih.

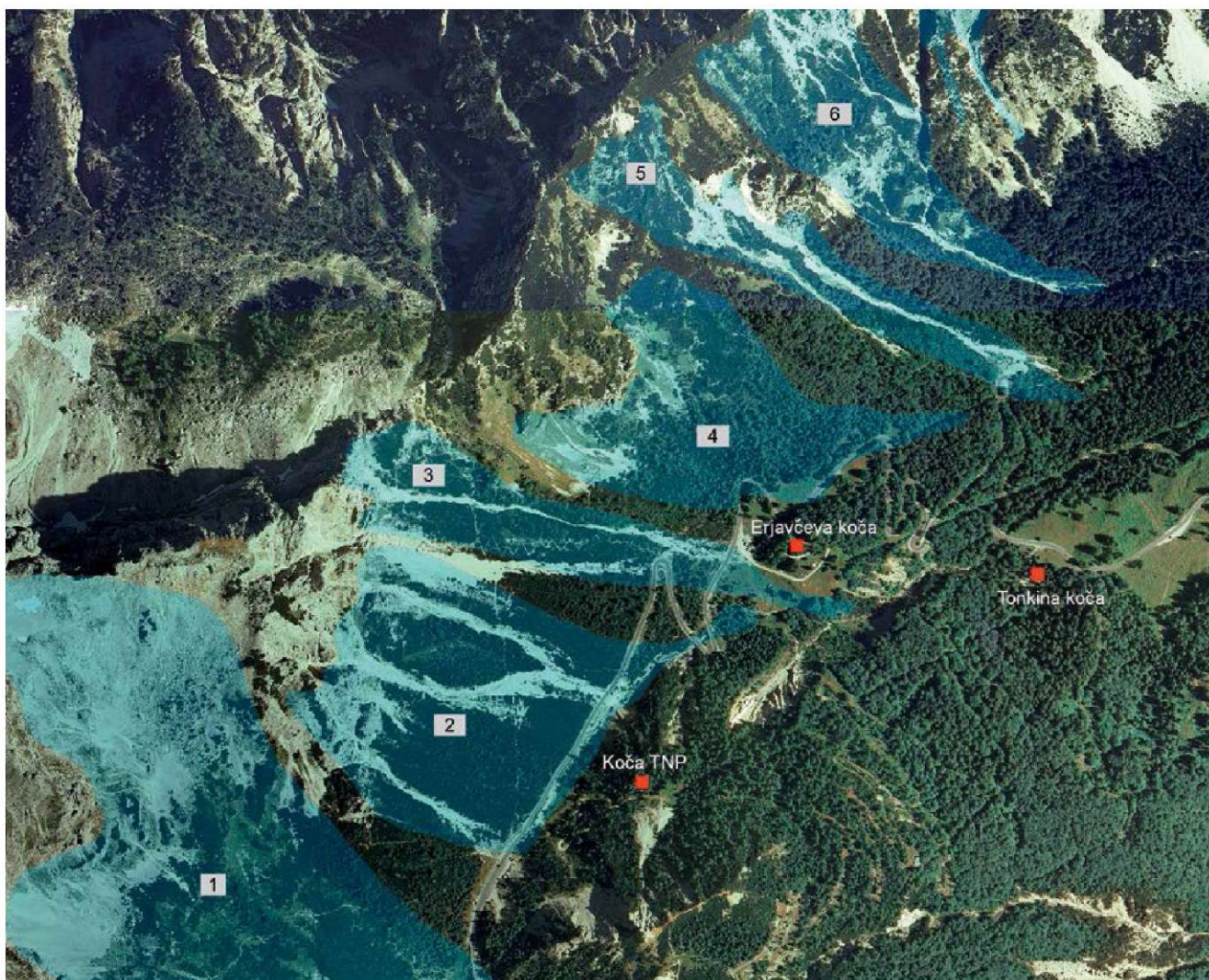
Nepripravljeni za zahtevne zimske razmere

V večini dotedanjih vojn udeleženci s plazovi niti niso imeli opravka, ker so te potekale v kopnih razmerah ali pri zanemarljivi snežni odeji ter na

položnejšem terenu. Poleg vojakov so jim podlegli v zaledju tudi številni civilisti, ki so imeli "vojne" opravke. Človeška norost je šla celo tako daleč, da so, po nekaterih virih, s topovi in minometi namenoma prožili plazove nad položaji nasprotnikov in plazove uporabljali kot (dobesedno) hladno orožje. V tem času je nastal tudi izraz "bela smrt", ki ga še danes pogosto zasledimo v medijih, ki opisujejo tovrstne nesreče večjih razsežnosti. Tudi Pavel Kunaver, avtor prvega gorniškega priročnika *Na planine*,² v katerem izpostavlja pomen preventive v primeru nesreč s snežnimi plazovi, je v enem od Planinskih vestnikov v dvajsetih letih prejšnjega stoletja zapisal, "da so marsikje trmasti in nepoučeni poveljniki tirali ljudi naravnost v objem bele smrti." V času pred prvo vojno je že marsikje potekalo opazovanje vremena, a večinoma le v večjih mestih. Italijanska vojska je hitro spoznala pomen opazovanja in beleženja snežnih pojavov in vremena v Zgornjem Posočju, na avstro-ogrski strani pa temu niso namenjali velike pozornosti. Zanimivo je, da nimamo iz tega obdobja skoraj nobenih podatkov o nesrečah na italijanski strani fronte, čeprav je bilo na soški fronti skupno število umrlih zaradi plazov po nekaterih ocenah celo večje kot na avstro-ogrski. Nasprotno imamo za manjše lavinske nesreče pripadnikov avstro-ogrske vojske tudi poimenske sezname, kar pa ne velja za tako imenovani ruski plaz (dejansko gre za več plazov v marcu 1916). Na širšem območju soške fronte imamo

¹ Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU.

² Pavel Kunaver: *Na planine*. Ljubljana: Učiteljska tiskarna. 1921.

Slikovita navedba Franca Urana o moči plazov, ki so prinesli mimo Erjavčeve koče ostanke lesene galerije: "Posamezni polomljeni in podrti tramovi so bili videti, kot bi šlo za vžigalice, vse drugo pa kot bi bilo iz papirja."

zabeleženih³ skoraj štirideset lavinskih nesreč, v katerih je, po različno zanesljivih podatkih, umrlo blizu tisoč štiristo vojakov (od tega vsaj tisoč na današnjem slovenskem ozemlju) in ujetnikov različnih narodov in narodnosti. V snežni sezoni 1915/16 do marca ni bilo prav veliko plazov. Nato je zapadlo ogromno novega suhega snega, čemur je sledila postopna odjuga. Več predhodnih in manjših nesreč v začetku marca 1916 je napovedovalo kasnejšo večjo pod Vršičem.

Vremenske razmere, ki so privedle do "ruskega" plazu

Vpogled v takratno vremensko sliko kaže, da je začelo snežiti konec februarja, ko se je spustila nad zahodno Evropo globoka vremenska dolina. Na njeni sprednji (zahodni) strani je nastal globok ciklon, kasneje pa se je razvil še manjši, sekundarni s središčem nad severno Italijo. Prav zadnji je za območje Julijskih Alp padavinska "terna". Dokler je v višinah vztrajal hladen zrak, je snežilo, na prehodu s 7. na 8. marec pa je sneg, razen na območju okoliških vrhov, prešel v dež. Odjuga je najverjetneje povzročila, da so potegnili v sredo, 8. marca, ob enih popoldne veliki plazovi prek jugovzhodnega pobočja med Malo Mojstrovko (2332 m) in Nad Šitom glavo (2087 m) ter z meliščnih strmali vzhodno od zadnje. Zasuli so vojaško naselbino (severno vršiško taborišče

Lavinski kataster na digitalnem ortofotu za območje Vršiča.

Poimenovanje plazov: 1 - Mojstrovka, 2 - Na Močilih 1, 3 - Na Močilih 2, 4 - Vratca, 5 - Kamnitnica, 6 - Robičje 1, 7 - Robičje 2. Protilavinske galerije, ki bi morale zagotoviti prevoznost ceste tudi pozimi, so bile zgrajene iz debelih tramov, ki pa jih je moč plazov z lahkoto polomila.

Vir Europeana

– "Nordlager") z ruskimi vojnimi ujetniki in avstrijskimi stražarji ter obsežne, več sto metrov dolge lesene galerije za zaščito pred snežnimi plazovi na vrhu prelaza (raztezale so se od Močila na prelazu do pod Tičarjevega doma). Plazovi drugega vala štiri dni kasneje, 12. marca, pa so uničili ogrodje spomenika nadvojvodi Evgenu vrh prelaza, po katerem se je imenovala tudi takratna cesta in obe zgornji postaji tovarne žičnice. V času med enim in drugim datumom se je nadaljevalo sorazmerno toplo in nestalno vreme s pogostimi padavinami, saj se je ciklon že dan po prvih velikih plazovih

³ Večino danes neprecenljivih informacij smo povzeli po knjigi France Malešič: *Spomin in opomin gora. Kronika smrtnih nesreč v slovenskih gorah*. Radovljica: Didakta. 2005, za katero nam je avtor odstopil številne popravke in dopolnitve, ter s portala *Soska fronta* (<http://prohereditate.com/portal/>), na katerem je prispeval največ uporabnih podatkov Tomaž Ovečak.

nekoliko obnovil, njegovo središče pa se je pomaknilo nad srednji Jadran.

Uničujoče posledice velikih sil

Galerije so dale zgraditi vojaške oblasti leta 1915, sestavljale pa so jih velike in močne lesene strehe in obrambni opaži. Nad barakami so zgradili tudi velik lesen most, ki naj bi preusmeril plazovino. Vse to je Franc Uran natančno opisal v članku *Kako se je delala cesta na Vršič*.⁴ Prvi plazovi na območjih proženja so bili plazovi suhega snega, na poti pa je plazovina spravila v plazenje še okoliške, tik nad prelazom ležeče in od dežja razmočene gmote. Pri drugem valu plazov je šlo večinoma za plazove mokrega snega. Tako pri prvih kot tudi drugih imamo opravka z velikimi silami. Pri pršnih zaradi velike hitrosti (tudi 100 in več km/h), pri plazovih mokrega snega pa zaradi velike teže (300–500 kg/m³). Da je šlo za izjemne obremenitve, pričajo rušilne posledice, na primer izruvano odraslo drevje, podrtje lesene konstrukcije in podobno (ocena za to potrebne sile je >10 t/m², op. a.). Kako strašna je bila nesreča, nam daje slutiti omemba, da so s kraja nesreče pobegli vojaki in ujetniki vsi v en glas izjavili, da se pustijo raje pobiti, kot da bi šli nazaj. Oficirji, nameščeni v Tičarjevem domu, so povedali, da je na vrhu vse uničeno, dom pa prazen. Obsežnejše organizirano reševanje se je začelo šele naslednje jutro, čeprav je skupina ruskih ujetnikov tamkajšnjemu komandantu izjavila, da na delo na Vršič ne gredo več, ker to ogroža njihova življenja. Le

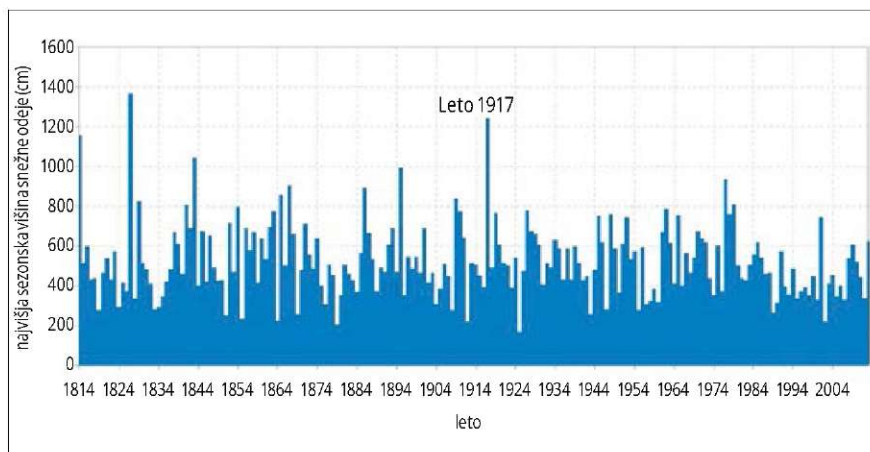
malo ujetnikov je bilo pripravljenih iti na prelaz, nič manj pa se niso bali avstrijski inženirji in oficirji. Kjer je bilo prejšnji dan skoraj dvajset metrov visoko ogrodje Evgenovega spomenika, ni bilo videti ničesar več, iz plazovine je le tu in tam štrlel zlomljen tram ali deska. Snega je bilo ogromno, bil je zbit, okoliški vrhovi pa v megli, zato se ni dalo ugotoviti, od kod in kako je prišel plaz.

Reševalna akcija

Uran piše, da sprva niso videli človeških trupel, saj so bila globoko pod snegom. Pri za kar okrog petnajst stopinj nagnjeni ožji, zahodni strani Tičarjevega doma, kjer se je plaz ustavil (enako se je zgodilo sredi sedemdesetih let 20. stoletja, op.

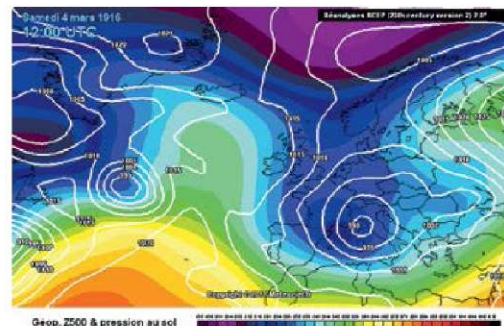
a.), je bilo pred vrati več kot tri metre snega, zato so jih morali odkopati. Pod njimi so našli dva ruska ujetnika, ki sta umrla zaradi posledic puha, udarnega vala, ki spremlja čelo pršnih plazov. Ob njihovem pokopu na Hudi ravni južno pod Vršičem so tudi drugi ujetniki spoznali, da bi vendarle kazalo odkopati zasute. Delo je bilo naporno, čeprav je sneženje prehodno ponehalo, saj je bila plazovina trda in ponekod tudi ledena. Prvi odkopani (petnajst ujetnikov in stražnik) so bili povsem izmaličeni. Tramovje podrtih galerij je posameznikom potrgalo glave in ude, zato je bilo upanje na najdbo preživelih nično. Kmalu po odkopu je prihrumel nov plaz, zato so reševanje prekinili.

⁴ Franc Uran: *Kako se je delala cesta na Vršič*. *Planinski vestnik* 13/3 (1957). 151–163.

Rekonstrukcija največje sezone višine snežne odeje na Triglavskem ledeniku (Kredarici) za obdobje zima 1813/14–zima 2012/13. Po višini je še posebej izstopala naslednja snežna sezona 1916/17 z več kot 12-metrsko vrednostjo.

Vir: Triglavski ledenik, Založba ZRC, 2014, str. 83

Nekaj dni pred velikimi plazovi na Vršiču, natančneje 4. marca 1916, je v severnem Sredozemlju nastal globok, t.i. genovski ciklon, ki je v dneh po tem prinesel Julijskim Alpam obilne snežne padavine.

Vir: www.meteociel.fr/modeles/archives/

Zasutje obeh postaj tovarne žičnice je pomenilo katastrofo tudi v logističnem smislu, saj se je promet prek Vršiča popolnoma ustavil. Ker ni bilo povezav, ni bilo niti ustreznih vojaških povelj. To je trajalo skoraj dva tedna, dokler se vreme ni izboljšalo.

Prav Uran je odšel tedaj v Kranjsko Goro na poveljstvo po navodila v zvezi z reševanjem nastale situacije. Ukazano je bilo, "da je treba vse ruske ujetnike spraviti v dolino do Svete Marije (cerkev Sv. Marije Lavretanske v trentskem zaselku Pri Cerkvi, op. a.) in naj se tam nastanijo v barakah; kar pa je tehničnega moštva, naj gre do Soče v Trenti in tam počaka nadaljnjih povelj". Danes bi dejali, da je bilo takratno Uranovo "popotovanje"

prek Loga pod Mangartom in rabeljskega predora z rudniškim vlakcem nazaj v Kranjsko Goro precej adrenalinsko, saj je bilo spremljano z občasnimi strelskimi vložki pri Kal Koritnici in v takrat – zaradi bližine Italijanov – zatemnjenem Rablju.

Število žrtev ne bo nikoli natančno znano

Po prihodu v Kranjsko Goro je izvedel, da naj bi po uradnih podatkih v nesreči umrlo sto deset ruskih ujetnikov (nekaj je bilo tudi povolških Nemcev) in sedem avstrijskih vojakov – stražarjev. V kranjskogorski župnijski kroniki je zabeležen podatek o dvesto deset žrtvah (nekateri podatki omenjajo celo tristo žrtev, vendar je to manj zanesljivo), med njimi naj bi bilo sto sedemdeset ujetnikov in štirideset stražarjev.

Dan po prvem plazu so našli pod plazovino živega peka pri krušni peči, edinem zidanem objektu, ki ga plaz ni podrl. Žrtve so pokopali v Kranjski Gori, v grobnici pri Ruski kapelici, na vojaškem pokopališču v Trenti ter v posameznih grobovih blizu mesta nesreče pod Vršičem. Med žrtvami je bil najmanj en Slovenec, in sicer Franc Peternele, po domače Peternele iz Kranjske Gore. Dejanske številke žrtev še vedno niso znane, saj jih je avstrijsko poveljstvo že v času reševanja in kasnejše sanacije držalo v strogi tajnosti.

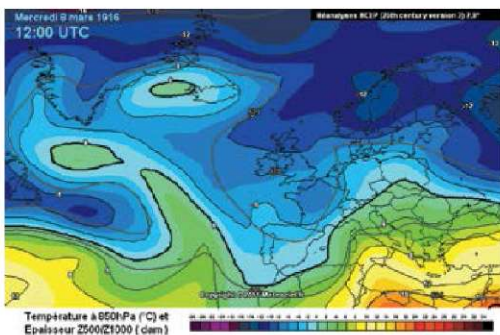
Šele 3. aprila so začeli ruski ujetniki (prva skupina je štela petindvajset mož) organizirano iskati pod snežno gmoto. Reševalci so bili lačni in ustraševani, pogosto z orožjem prisiljeni kopati rove

1 Ruski ujetniki med zidanjem kamnitih škarp in prenosom kamnja Vir Europeana

2 Pogled na nemško Vossovo kočjo (danes Erjavčeva kočja na Vršiču). Desno od nje so bili naselje za ujetnike, pekarna, ambulanta in telefonska centrala. Izravnave terena so še v današnjem času lepo vidne. Vir Europeana

3 Skupinski posnetek ujetnikov, njihovih stražarjev in v ospredju avstro-ogrskih oficirjev pred Rusko kapelico, ki so jo ujetniki zgradili leta 1916 v spomin na več tisoč umrlih, ki so preminuli med gradnjo ceste. Arhiv Muzeja novejšje zgodovine Slovenije

po neskončni, mestoma več metrov debeli plazovini. Znana je zgodba, da so se skozi majhno odprtino dokopali do pekarnice in tam našli še užiten, tri tedne star kruh ter ob tem vzdiknili: "Hleb, harašol!" (Kruh je v redu!) Oficirska reševalna baza je bila v tedanji Vossovi kočji, ruski ujetniki pa so bivali v barakah pri Močilih, ki so ostale cele. V naslednjih dneh so se jim pridružili pri odkopavanju še dodatni ujetniki in oficirji ter inženirji, Urana pa so določili – zaradi možnosti novih plazov – za "vremenskega preroka". Dodelili so mu tudi pomočnika s Tirolske, ki je prav tako dobro poznal plazove. Skupaj sta si ogledovala ostanke plazov ter okoliške vrhove. Pokazalo se je, da opasti na grebenu Mojstrovke še vztrajajo (nekaj dni kasneje so jih – neuspešno – skušali odstreliti z dvema 75 mm topovoma) in torej niso bile med

Temperature v sredo, 8. marca 1916, čez dan (ob 13. uri po lokalnem času) na okrog 1500 metrih nadmorske višine – v višinah se je močno otopilo, saj se je ledišče dvignilo nad višino Vršiča.

Vir: www.meteociel.fr/modeles/archives/

4 Eno od grobišč tik pod Erjavčevo kočo, kjer so pokopane žrtve snežnih plazov v marcu 1916.

Foto: Miha Pavšek

5 Pogled na območje plazov nad Vrščem izpod Gladkega roba; levo od Tičarjevega doma je skrit prelaz.

Foto: Miha Pavšek

6 Snežni plaz je zajel avstroogrske vojake; njihovi italijanski nasprotniki le nemo in z gorozo v očeh opazujejo dogajanje. Dvostranska risba je bila objavljena 27. maja 1916 v sredici revije *The War Illustrated*, ki je izhajala v Londonu.

Vir: www.border-regiment-forum.com/

glavnimi vzroki za največje plazove. Očitno sta bili odločilni velika količina novozapadlega snega ter kasnejša odjuga.

Ruska kapelica

Odmetavanje plazovin se je nadaljevalo, z njihovim prečenjem so imeli težave tudi konji, saj se jim je globoko vdiral. Problem so rešili tako, da so jih poglobili na bok, zvezali noge ter jih na šotorskem platnu kot po toboganu porinili proti Močilam (verjetno proti ravnici pod takratno Vossovo kočo, op.a.). Tam so jih prestregli in jim razvezali noge, da so se spet pobrali. Kasneje ponoči je dejansko prišel še od prej dobro znani talni plaz z Vrate (Slemen), ki je nasul plazovine skoraj do vrha griča, na katerem stoji danes Erjavčeva (takrat Vossova) koč. Plaz je v grapo južno pod koč in proti Suhi Pišnici odnesel tudi ostanek lesenih galerij, kar je dodatno upočasnilo reševanje. Zadnje preminule so izkopal še le pozno spomladi, saj so bili nekateri

zasuti tudi več kot deset metrov globoko. Zelo poučna je še Uranova opomba, da so zaradi velikih potreb po lesu pri gradnji ceste sekali kjerkoli ob njej, zato so plazovi v naslednjih letih pridrveli tudi tja, koder jih prej ni bilo.

Na koncu moramo omeniti še manj znano lavinsko nesrečo ruskih ujetnikov, štirinajst mesecev po drugem plazu marca 1916, ki se je zgodila v soboto, 12. maja 1917, ob 11. uri. Plaz z Mojstrovke (natančneje izpod Grebenca, op. a.) je popolnoma uničil južno vršiško taborišče ("Südlager"). Šele 3. junija so našli in izkopal trideset ujetnikov in šest stražarjev. Žrtve med ruskimi ujetniki v zaledju fronte marca 1916 in maja 1917 na obeh straneh prelaza so botrovali tudi kasnejšemu poimenovanju te prometnice v "rusko" cesto. Morda za vse opisane nesreče ne bi niti vedeli, če ne bi nad osmim zavojem vršiške ceste ruski ujetniki svojim sorojakom v letih 1916 in 1917 ob kamniti grobnici zgradili še preproste kapelice z dvema čebulastima zvonikoma. Danes jo poznamo z imenom Ruska kapelica in je spomeniško zaščiten kulturnozgodovinski spomenik ter ena od triindvajsetih postaj slovenskega dela poti evropske kulturne dediščine. Najbolj oblegana je vsako leto na zadnjo julijsko nedeljo, ko je ob njej spominska slovesnost, ki se je udeležujejo najvišji predstavniki obeh držav.

Tradicija se ponovno krepi

Srečanja so se začela med obema vojnoma, po drugi pa so bila zaradi ohlajenih odnosov nekoliko redkejša. Obudili so jih spet po osamosvojitvi leta 1992, od takrat naprej pa je ta

vsakoletna slovesnost med odmevnejšimi političnimi dogodki v Sloveniji. Tako usodne posledice kot pridobljene izkušnje v vojni so pripomogle k temu, da so nastale kasneje v nekaterih alpskih državah v okviru vojaških oddelkov raziskovalne ustanove, vojska pa njihov naročnik in odjemalec. Med 2. svetovno vojno so v okviru gorskih brigad že delovali strokovnjaki za snežne plazove. Primerjava med obema svetovnima vojnoma kaže, da so se v naslednji moriji že precej bolje zavedali bele nevarnosti. Tudi za plaz na Vršču in vse v zvezi z njim lahko zapišemo, da to, kar se je v tem času dogajalo v visokogorju Alp, ni bilo bojevanje izurjenih vojakov gorskih enot, temveč na zimski čas omejen pokol, podoben vojni. Na srečo se je vojna končala še pred začetkom naslednje zime 1918/1919.

Stoletni zgodovinski premislek nas danes – morda še bolj kot nekoč, vnovič privede do spoznanja o tem, da je šlo pri tem spopadu za velik nesmisel, katerega del so bile tudi lavinske žrtve vojakov in ujetnikov, ki so bili ob nepravem času na nepravem mestu. V resnici je bilo v času, ko je na visokogorskih tleh vztrajala snežna odeja, le malo neposrednih bojev in premikov. Glavna borba za takratne začasne prebivalce je bilo preživetje v surovem gorskem okolju, katerega vrhovi niso prav v ničemer kazali, da so blizu bogovom, kot se nam to ob pogledu nanje včasih dozdeva iz doline.

Več o žrtvah v snežnih plazovih med 1. svetovno vojno najdete tudi na spletni strani <http://www.100letprve.si/> v stolpcu ob desnem robu pod "Snežni plazovi in 1. svetovna vojna". ●

Fran Kocbek

Kocbek je napisal prvi slovenski planinski vodnik

Znani slovenski alpinist in pisec alpinističnih vodnikov Tone Golnar nas je opozoril na zmotno trditev, ki smo jo zapisali v člankih o vodniški literaturi (*Planinski vestnik*, 2016, št. 2), da je Rudolf Badjura napisal prve slovenske planinske vodnike in bil tako pionir te dejavnosti pri nas. Najstarejši vodnik pri nas naj bi bil *Savinjske planine*, ki ga je leta 1903 objavil Fran Kocbek, učitelj v Gornjem Gradu, znameniti slovenski planinec in javni delavec. In res – Kocbek je napisal najstarejši planinski vodnik pri nas. Na spletu smo takoj našli omenjeni vodnik v formatu pdf, hkrati pa še starejši vodnik iz leta 1894 z naslovom *Vodnik za Savinjske planine in najbližjo okolico*, ki ga je Kocbek napisal s soavtorjem Miho Kosom. Ta bi pa res znal biti najstarejši slovenski planinski vodnik. Oba vodnika je izdala Savinjska podružnica Slovenskega planinskega društva (SPD), novejšega je založil A. Cvenkel v Št. Petru v Savinjski dolini, tiskal pa Dragotin Hribar v Ljubljani. Čeprav je vodnik iz leta 1894 prav lična knjižica s številnimi fotografijami, je vendar še na neki način začetniško delo, saj se veliko ukvarja tudi z dolinskim turizmom, visokogorski svet pa obdela tako bolj po vrhu. Tega se je očitno zavedal tudi Kocbek, saj je slabih deset let kasneje izdal vodnik, ki ima prav vse odlike sodobnih planinskih vodnikov in je prav imeniten izdajateljski dosežek. V njem je krajši uvod, potem napotila za varno hojo po gorah, ki jima sledijo splošni opis gorovja, izhodišča v dolinah, prehodi ter vzponi na vrhove. Na koncu vodnika so še podatki o planinskih zavetiščih, pomembnih dolinskih gostilnah, vodniški cenik, pravilnik o delovanju vodnikov, vozni redi poštne kočije, risba razgleda od Ljubljane proti Kamniško-Savinjskim Alpam ter lepo izdelan shematski zemljevid pogorja. Posebej je treba pohvaliti, da je v vodniku tudi kazalo toponimov po straneh, fotografije sicer manj kot v starejšem vodniku, so pa boljše kakovosti. Če so v starejšem vodniku iz leta 1894 poleg slovenskih krajevnih imen zapisana še nemška, je Kocbek nemške izraze toponimov v novem vodniku skoraj povsem opustil. Vodnik je napisan v lepem jeziku tistega časa (kot učitelj ga je gotovo dobro izbrusil), opisi tur so zelo natančni, vendar ne pretirano, kar je včasih hiba tudi pri modernih vodnikih. Avtor se je znal navdušiti nad lepoto gorske narave, nad širimi razgledi, zelo je pohvalil delovanje čeških planincev v naših gorah in večkrat poudaril bratsko bližino s češkim narodom. Pri branju vodnika postanemo pozorni še na dve stvari. Kocbek le tu in tam opozori na kako nevarnejše mesto (v današnjih vodnikih je tega veliko več), kar kaže, da je bil dober in spreten gornik, ki je bil prepričan, da bodo njegov vodnik uporabljali pretežno izkušeni in odgovorni planinci, ostali pa bodo poiskali pomoč gorskih vodnikov. Druga stvar, ki pade v oči, pa je pogosta uporaba naglasnih znamenj pri krajevnih imenih, tudi tam, kjer je skoraj očitno, kakšen je pravilni naglas. Nekateri naglasi pa so za današnje uho nekoliko nenavadni, npr. Jézersko, Strélovec, Mólíčka planina, Vódole, ob tem pa zapiše Kalški Grebén, ki mu danes rečemo Kalški Grében. Ni jasno, kateremu lokalnemu "filologu" smo s tem čudnim (in grobim) naglasom skušali ugoditi.

Andrej Mašera

To enostavno rad počnem

Pogovor z Borisom Sedejem

Vladimir Habjan

Bralci Planinskega vestnika se bodo Borisa Sedeja - Pinga morda spomnili, ko je avgusta leta 2011 skupaj s hčerko Saro v enem kosu prehodil pot PP, kar je tudi opisal – prispevek smo objavili v oktobrski številki 2010. Na to je spomnil tudi Jure K. Čokl, ko je v oktobrski številki lanskega letnika opisoval zgodovino te izredne poti. Drugi ga morda poznate po spletni strani <http://slo-alp.com/>, ki jo je sam postavil in jo tudi vzdržuje.

Boris je od leta 1979 član Alpinističnega odseka Idrija. Na svojo prvo odpravo je šel leta 1987 v Peru, kjer je na turi za aklimatizacijo doživel dva neuspešna poskusa, splezal pa je na Alpamayo, 5947 m. Naslednje leto je bil v Yosemiteh, kjer pa se je, kot je povedal, pod nosom obrisal za smer Nos, je pa vseeno ves mesec plezal krajše enodneвне smeri. Poletje 1990 je preživel priključen bosanski odpravi v Pamirju in se vzpel na Pik Korženevske, 7105 m. Leta 1993 je bil član odprave na K2.

Čeprav je že prekorachil abrahama, je plezalsko še vedno aktiven, saj je v letu 2015 nabral okoli petdeset tur, od tega tri četrtine plezalnih, ostalo pa turnih smukov in pristopov. Še vedno zmore slabo šestico, za kaj več pa pravi, da ga ovira gravitacija. Ker sva podobnih let, sva se z Borisom v pogovoru tikala.

Od kod veselje za gore in plezanje?

V naši rodbini je gorniško pot začela krojiti mama, ki je bila sredi 70. let izbrana med sto žensk pohoda na Triglav. To je bila v povsem negorniškem okolju takrat opazna sprememba, ki je vodila do tega, da smo kar po vrsti začeli zahajati v gore.

Kako in kdaj si začel s plezanjem?

Si imel več soplezalcev?

Stric se je udeležil idrijske alpinistične šole in v sklopu tega so se takrat povzpeli na Mont Blanc. S tem se mi je alpinizem

spustil iz vesolja na domači prag. Začetki spoznavanja s *plezarijo* segajo v osnovnošolsko dobo, ko sva si z bratrancem sposodila domačo vrv za ometanje dimnika, si iz žice napravila nekaj vponk in začela stikati po okoliških skalah. Potem so naju enkrat zalotili alpinisti, nama skoraj navili ušesa in naju povabili v alpinistično šolo. Kot petnajstletnika sva se jim pridružila in spomladi leta 1980 sem preplezal svojo prvo smer. Potem sem vsak prosti trenutek namenil hribom in *plezariji*, pa vadbi različnih manevrov. Je bil pa to še vedno le hobi, saj se nisem nikoli obnašal kot športnik. Prvi soplezalec je bil enako star bratranec Ivan Menard, s katerim sva bila prvo leto stalna naveza. Kasneje je bilo soplezalcev seveda precej, nekateri le priložnostno, drugi kako obdobje. Omenil bi Darka Juhanta, s katerim sva zlezla precej smeri in se tudi po dobrih tridesetih letih še vedno kdaj skupaj naveževa.

Si plezal tudi kje zunaj Slovenije?

Praktično so bile vsake počitnice vsaj nekoliko plezalsko obarvane, in tako sem stikal za skalami po Korziki, Španiji ... sicer pa smo radi obiskovali Italijo, sem in tja tudi Avstrijo in Francijo, pred leti tudi Bolgarijo.

Koliko si bil aktiven v AO Idrija?

V mladih letih je bil odsek močan in organiziran. S prodorom športnega

Boris Sedej

Foto: Vladimir Habjan

plezanja se je AO začel spreminjati in takrat smo vskočili še en *tolk* mladi. Pozna 80. leta sem bil načelnik odseka in sem se imel priložnost boriti na športni zvezi, da so nas sprejeli kot klub. Izvedli smo dve tekmi za jugoslovanski pokal, prvo še na naravni steni v Strugu. Naredili smo si umetno steno, ki je bila takrat druga ali tretja v Sloveniji, in imeli med prvimi organizirano vadbo za otroke. Sodeloval sem pri prvem pravilniku o tekmah, ki smo ga zlagali v Dalmaciji. Kmalu za tem je naša AO ekipa razpadla in tistih zlatih časov je bilo konec. Zdaj sem zraven kot eden od inštruktorjev, ki se trudimo, da se voz še pomika dalje.

Kaj ti pomenijo plezanje, gore?

Pravzaprav ... pojma nimam. V gore hodim že dobrih štirideset let, plezam le nekaj let manj. To je čisto potihlo postala rdeča nit mojega življenja. To mi je domače, to enostavno rad počnem in si nekako ne znam predstavljati, da bi bilo drugače.

Kako si prišel v ekipo za K2?

Verjetno tako, kot so prišli tista leta vsi: na podlagi prijavnice, ki jo je bilo treba poslati na PZS. So bila pa ravno takrat neka trenja med našimi vodilnimi

alpinisti in morda tudi zaradi tega ni bilo veliko prijav. Potem je bil očitno prostor tudi za take himalajske zelence, kot sem bil jaz.

Kako si doživel odpravo na K2 leta 1993? Kakšne izkušnje ti je dala?

Vsekakor je bila to zame prelomnica. Z izborom v odpravo so se mi uresničile dolgoletne sanje, težave v službi in doma so to le še podžgale in ni je bilo sile, ki bi me zadržala v Sloveniji. Pustil sem šolo ob delu za strojnega tehnika, šel v službi na nož in ob prihodu nazaj se je tisti nož obrnil vame. Na sami odpravi mi je bilo kot v pravljici, vzhičenja ne konca ne kraja. Višje ko sem bil, bolj sem se dotikal zvezd. Žal se je v trenutku ta pravljica sesula kot hišica iz kart in vzhičenje se je prelevilo v bitko za golo preživetje. Na višini okoli 8000 m smo ostali v snežnem viharju ujeti z obolelim Boštjanom. Poskusili smo vse, da bi se vsi štirje vrnili v dolino, vendar smo bili pred to situacijo nemočni. V bazo sem se vrnil, na koncu tudi ob Davovi (Karničar) pomoči, hudo izčrpan in zaradi izgube Boštjana psihično sesut. Če sem tistih izgubljenih 15–20 kilogramov nadomestil v naslednjih mesecih, sem psiho moral negovati kar precej let.

Na odpravi si pomrznil, odrezali so ti palec. Imaš danes kakšne posledice?

Pomrznilo mi je šest prstov na nogi do povsem črne barve. Kak teden pred

operacijo se jih je pet odločilo, da bi še malo migali, in so odvrgli debel in neugleden olupek. Eden pa tega ni hotel storiti in ta je šel pod nož. Posledice se seveda vidijo, če se sezujem. Pa nekoliko občutijo, ko obujem pretesne plezalke.

Si bil po tej odpravi še kdaj v Himalaji? Žal ne.

Leta 2011 smo objavili članek, ko sta s hčerko v kosu prečila pot PP. Kakšne spomine imaš na to pot?

S Saro sva še kar zgodaj začela skupaj kolovratiti po hribih in je bila takrat že kar nekako izkušena hribovska najstnica. Poti PP nisem poznal in razen nekaj prehodov mi je bila praktično neznanka. V tej kombinaciji, iskanje poti, logistika – predvsem z vodo in posledično prenočišči, bitka z vročino, pa v družbi z mladoletno hčerko, mi je pot pomenila izjemno doživetje. Mogoče tudi zaradi tega, ker je bila proti koncu ona vedno bolj tista pozitivna sila, ki naju je pripeljala do Pokljuke. Kasneje sem se še enkrat vrnil na kos PP, da sem za potrebe predavanja naredil še nekaj posnetkov. Pa je bilo v primerjavi z najino potjo dolgočasno, pusto, suhoparno. Prehode sem poznal, razgledi so bili znani ... z očmi alpinista pač (naj mi zagrizeni PP-jevci oprostijo te bogokletne besede): grmovje kot grmovje. Sicer je pa ta spis dosegljiv na spletni strani <http://pp.slo-alp.com>, če bi ga še kdo želel prebrati.

Kranjska Rinka. Prvo leto sem plezal še v gozdarjih. 1980.

Foto: Ivan Menard

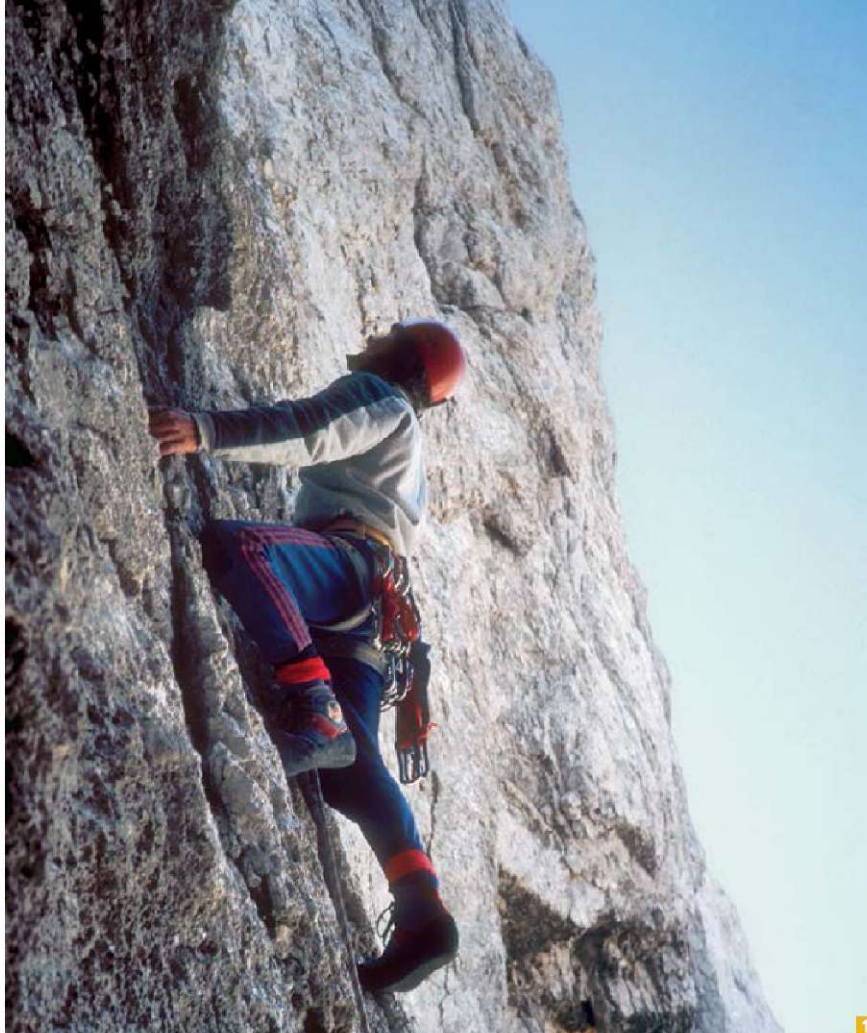
Če bi malo spremenil vprašanje v *Kakšne spomine imam na to doživetje?*, bi rekel: izjemne in neponovljive.

Hči s tabo tudi pleza? Kaj pa druga hčerka? Kaj ti pomeni, da dekleta sledijo očetu?

Sara zadnje čase z mano bolj malo pleza. Ima svojo mlado klapo in fanta, ki je tudi športni plezalec. Vesel sem, da sem jo uspel naučiti toliko, da me ni strah, ko je v vertikali. Mlajša Gaja je sicer šla nekajkrat v hribe, lani jeseni sva se tudi navezala in preplezala eno smer. Je pa iz drugačnega testa in čeprav sem si to želel, je plezanje ni potegnilo. Četudi sem si želel njune družbe, sem le pazil, da ju nisem v to silil. Le zagrabil sem priložnost, ko mi je katera ponudila prst. So pa otroci svoje osebnosti in nekako sem si le dopovedal, da morajo živeti svoje življenje.

Postavil si spletno stran <http://slo-alp.com/>. S kakšnim namenom? Od kod ti znanje za to? Kaj danes pomeni ta stran?

Ta stran je značilna posledica moje lenobe in hkrati radovednosti. Le zakaj bi sam brskal za novicami, če pa lahko namesto tega dela računalnik. Ali ga niso ravno za to izumili? Stran ne dela drugega,

1 Mansarda v Planji, 80. leta

Foto: Ezio Mlakar

2 Na odpravi na K2, 1993

Arhiv Borisa Sedeja

3 Obujanje spominov v smeri Stara, Osp, 2015

Foto: Sara Sedej

kot da v rednih in kratkih časovnih intervalih prebira naslove po slovenskih alpinističnih straneh in kar najde, to prikaže. Pa zaradi boljše preglednosti obarva, če je novica sveža. Čeprav sem jo sam spisal, bi temu težko rekel znanje, saj sem si pomagal z različnimi spletnimi priročniki in forumi. Ne bi rekel, da ta stran kaj pomembno vpliva na kogar koli. Mi je bilo pa seveda všeč, ko mi je kdo omenil, da jo ima nastavljeno za svojo domačo stran. Celo Hrvati. Številno obiskov se giblje od 10.000 do 20.000 (in desetkrat več klikov) mesečno, kar se mi glede na to dejavnost zdi kar lepa številka.

Poleg alpinističnih smeri plezaš tudi po zavarovanih plezalnih poteh, obiskuješ brezpotja ... So to ture za osivelega alpinista?

To se mi zdijo zelo različne stvari, ki jih nekako ne morem primerjati.

Bi rekel, da so za osivelega alpinista primerne ture nižjih ocen. Brezpotja so mi kottički samote, zavarovane plezalne poti pa bolj kot ne moderni adrenalinski parki. Se mi zdi prav, da poznam te reči od blizu. Nisem nasprotnik zavarovanih plezalnih poti (dokler se njihovi snovalci ne bodo začeli spuščati v kake stene trentarskih, martuljskih in podobnih samotnih vršacev), je dovolj prostora za vse. So pa vseeno na zadnjem mestu.

Lani si bil kar petkrat v Paklenici?

Zakaj toliko zahajaš tja?

Paklenico sem prvič obiskal leta 1981 in od takrat sem tam reden gost. Če drugega ne, mi je prijetno obujati spomine. Je bilo pa lani povsem slučajno, da se mi je tolikokrat nakuhala. Leta 2014 nisem bil nikoli, povprečje pa je tam okoli dvakrat letno.

Rad imaš odročne kraje, ne množičnosti, prvinski alpinizem (ne instant). Kako to?

V osemdesetih letih smo se nekako nasmihali šodrovcem, ki so lezli razne podrte trojke po naših gorah, zdaj se zmrdujemo nad instant alpinizmom. Pa je vsak resen alpinist takrat opravil tudi

s kupom šodra in verjetno tudi zdaj večina prvinskih alpinistov vseeno zaide tudi v razne navrtane, nabite, zlizane in obljudene smeri. V teh letih mi glava (in tudi telo) nekako drugače deluje kot v mladih, pa moram priznati, da se kar udobno počutim v kaki varno navrtani smeri. Si potem vsaj kdaj poskušam privoščiti še kako bolj odročno zadevščino. Tista ima svoj poseben čar in vrednost, čeprav je težavnostna ocena lahko precej nižja od kake instantne.

Plezal si z mnogimi vrhunskimi alpinisti, tudi s Svetičičem, na katerega ste se konec lanskega leta v vašem odseku ob dvajsetletnici smrti tudi spomnili s spominskim dogodkom. V kakšnem spominu ga imaš?

Slavc je bil izjemen in brezkompromisen plezalec, ki je lahko šel v korak le s sebi enakim. Dokler se ni strgal s ketne, mi je bilo lepo plezati z njim. Tako sva zlezla Raz Sfinge, pa v Golijevi v Vevnici trenirala psiho, ko sva cele raztežaje plezala brez vpetega klina. V Lomastijevi (Mali Koritniški Mangart) nama je še nekako šlo, v sosednji Lo bello sem pa zaostal in v zadnjem raztežaju spoznal, da se bo najina plezalska pot razšla. To je bila zadnja skupna smer. Čeprav ni imel občutka za soplezalca, je imel pa zelo dober občutek za prijatelja. Ostal je preprost, le plezal je kot zmaj.

Sam si pozimi preplezal Sfingo. Kaj meniš o soliranju? Kako je bilo na tej turi?

Leta 1988 je bila mila in kopna zima, sneg je bil le po policah. Februarja sem šel poskusit, čeprav sem mislil, da bom že pri prvem skoku v Prusik-Szalayevi obrnil. Pa sem se kmalu brez problema z roba amfiteatra zazrl v Sfingo, kjer se je bilo treba dokončno odločiti. Vstopil sem v raz, se trikrat povaroval in bil še podnevi na s soncem obsijanem robu stene.

Soliranje je po mojem mnenju neka posebna oblika alpinizma, ki nima športnega, ampak predvsem psihološki značaj. Plezanje je hitro, velikokrat brez opreme, lahkotno in če je v mejah fizičnih in psihičnih sposobnosti, uživaško. Je pa seveda povsem v nasprotju z vsem, kar se uči o varnosti, saj je tam najmanjša napaka že veliko prej lahko usodna. Ni da bi propagiral in ne prepovedoval, saj strah sam naredi selekcijo.

Večkrat preberem celo tudi od znanih alpinistov, kako kaka naveza odsolira neko smer. Vsekakor solo pomeni sam,

ne pa nenavezan. V praksi je razlika med tema dvema načinoma še neprimerno večja kot v besedi.

Koliko je po tvojem mnenju v alpinizmu pomembno prijateljstvo?

Če bi gledali na alpinizem z očmi *plezarije*, potem bi bila marsikaka opica lahko veliko uspešnejša. Tako pa alpinizem predstavlja celoto, v kateri je eden temeljev ravno prijateljstvo oziroma nekoliko obrnjeno zapisano: najtežje dogodivščine lahko naredijo tudi najboljše prijatelje.

Imel si plezalno pavzo. Verjetno zaradi otrok. Se je bilo težko vrniti?

Otroci, reševanje stanovanjskega problema in narava službe so imeli za posledico, da ni bilo ne volje ne časa za tak odklop, kot so hribi. Takrat so bile misli in pripadnost drugje. Ko se je stvar umirila, sem se seveda z vso vnelo zagnal nazaj v gore. Pa sem jih dobil krepko po buči. Kjer sem včasih sestopal, si tokrat nisem upal gor. Nekaj let pavze in deset dodatnih kilogramov so naredili svoje. Pa sem bil primoran spustiti kriterije in sem se namesto nadaljevanja poti tam, kjer sem nehal, vrnil na začetek: v šodre. Začel sem

2 obirati razne grebene, pa trojke in kako štirico in počutil sem se spet briljantno. Tudi brez previsov.

Danes si aktiven tudi pri delu PD Idrja. Kaj ti to delo pomeni?

Družba se spreminja, društva in klubi se ne znajo, nočejo ali ne morejo prilagoditi in članstvo upada. Delo pa ostaja. Zdelo se mi je, da bi bilo prav, da nekaj vrnem svojemu odseku in posledično tudi društvu, saj sem zrastel v teh vrstah. Tako dam kako roko kot inštruktor pri alpinističnem odseku, pa kot inštruktor pri športnoplezalnem odseku, enkrat letno peljem na izlet mladinski odsek in vodim kak izlet v vodniškem odseku. Ko je bil kaos zaradi žledoloma, sem se potrudil omiliti posledice. Nekaj časa sem bil tudi v upravnem odboru, iz katerega sem izstopil, saj je tam vse drugo na sporedu, le hribov ni.

Še vedno si aktiven na področju vzgoje. Kaj bi svetoval mladim?

Težko in nerad drugim solim pamet, lahko pa opišem, kako vidim bistveno razliko med obdobjem moje in njihove mladosti. V mojem razredu je bilo nekaj fantov, ki smo imeli tudi svoje nekoliko

bolj izrazite hobije. Jaz sem bil planinec, Zoran smučar, Uroš kolesar ... In čeprav sem se tudi sam vozil s kolesom in smučal, sem bil planinec oziroma kasneje alpinist. Zoran je ostal smučar in Uroš kolesar. V AŠ sem se vpisal pri petnajstih, dvajsetletniki so bili takrat že kar stari.

Če zdaj pride na tečaj kdo izpod 25 let, je že hudo mlad. In ko pride, pride s *skejtanja*, takoj po tem se mu mudi na *downhill*, pa potem hitro na kanjoniranje, vmes je liga odbojke, konec tedna jadranje, naslednji konec tedna oviratlon in takoj za tem še kak blatotlon. Plezanje? Cel dan za eno samo smer? Oziroma tri dni za en vrh? Brezveze, se ne splača. Alpinizem ima kar krepko ceno. Zahteva celega človeka ali pa vsaj njegov levji delež. Če ni pripravljenosti in veselja, je bolje in ceneje najeti gorskega vodnika in narediti črtico še čez Čopov steber ter iti dalje na kak novitlon. Če pa veselje je, je dobro čim prej začeti. Hoditi v hribe, spoznati vrhove, prebrati kako knjigo, plezati po skali in se naučiti vse vozle. V naslednjih štiridesetih letih vse to pride zelo prav.

Življenjski moto?

A ga potrebujem? ●

Usodna gora Seppa Innerkoflerja

Monte Paterno

Matija Turk

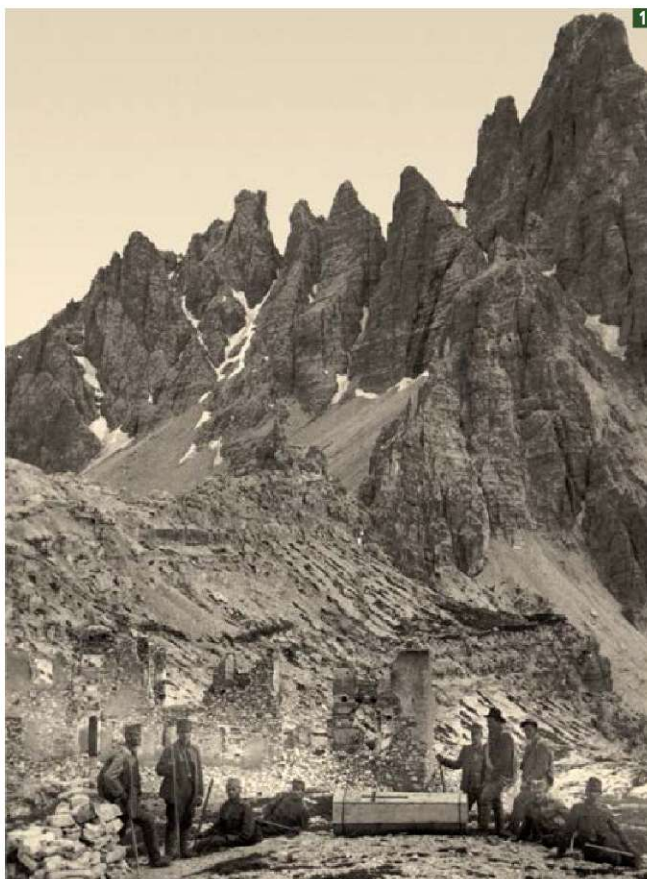
Monte Paterno/Paternkofel, 2744 m, stoji v neposredni bližini Treh Cin in slovi kot najlepši razglednik na to fantastično dolomitsko trojico. Zaradi bližine planinskih koč, urejenih in zavarovanih poti je vrh v poletni sezoni množično obiskan. Večina gornikov in ljubiteljev ferat, ki zaide v te kraje, se povzpne na dva vrhova: Toblinški stolp (Torre di Toblin/Toblinger Knoten, 2617 m) in Monte Paterno. Zadnji nam poleg zanimive ferate, razkošnih razgledov in slikovitega dolomitskega okolja ponuja tudi žalostno pripoved iz časa prve svetovne vojne.

Sepp Innerkofler

Monte Paterno je v spominu Južnih Tirolcev sinonim za tragično smrt Seppa Innerkoflerja (Josef Sepp Innerkofler, 1865–1915), velikega gorskega vodnika, alpinističnega pionirja in domoljuba iz

Sextena. Sepp Innerkofler, bratranec prav tako slavnega vodnika Michaela Innerkoflerja, si je dokončno ustvaril ime, ko mu je leta 1890 v navezi z Veitom Innerkoflerjem in klientom Hansom Helversenom uspelo preplezati

severno steno Male Cine. Njihova tristo petdeset metrov dolga smer, ocenjena s IV. težavnostno stopnjo, je bila ena zadnjih prvenstvenih smeri, preplezanih z okovanimi čevlji. Vendar Sepp ni bil le izjemen plezalec, imel je tudi podjetniško žilico. Bil je oskrbnik koč na Monte Elmu, nato koč Zsigmondy, ob izteku 19. stoletja pa je vzel v zakup koč Dre Zinnen Hütte pod Tremi Cinami (današnja Rifugio Locatelli/Drei Zinnen Hütte) in jo povečal. Zaradi gostoljubnosti gospodarja in kulinarčnih sposobnosti njegove žene je obisk koč iz leta v leto naraščal. Sepp je znal izkupiček dobro vložiti. V dolini Val Fiscalina, ki predstavlja glavna vrata v osrčje Sextenskih Dolomitov, je zgradil hotel

1

2

1 Ob ruševinah kočé Drei Zinnen Hütte avgusta 1918. Prenos posmrtnih ostankov Seppa Innerkoflerja z Monte Paterna (v ozadju)

Vir: Lichem, 1992

2 Sepp Innerkofler (skrajno desno) pred kočó Drei Zinnen Hütte v letih pred prvo svetovno vojno

Vir: Lichem, 1992

3 Vzpon po ferati De Luca-Innerkofler. Nad kočó Rifugio Locatelli/Drei Zinnen Hütte stoji skalna vzpetina Sasso di Sesto.

Foto: Matija Turk

Dolomitenhof, ki je veljal za najboljšega in najbolj prestižnega daleč naokoli. Hotel s tem imenom še vedno stoji in tudi danes je namenjen predvsem tistim z globokimi žepi.

Kot vsi Tirolci je čutil močno navezanost na domačo zemljo in ob napadu Italije se je star skoraj petdeset let prostovoljno javil v enote Standschützen.¹ Podobno kot pri nas Julius Kugy se je čutil

dolžnega, da s svojim poznavanjem gora in alpinističnim znanjem pomaga pri obrambi domovine. Skupaj z gorskimi vodniki Hansom Forcherjem, Andreasom Pilllerjem in bratom Christianom je sestavljal jedro skupine mož, ki je dan za dnevno neutrudno plezala na mejne vrhove, oprezala za nasprotnikom in usmerjala ogenj topov. Skupina, ki je bila neprestano v akciji, je dobila ime Leteča patrolja (Fliegende Patrouille) in Sepp je postal njen vodja. V prvih dneh vojne je vsak dan vodil patroljo na Monte Paterno, zadnjič 27. maja, ko je z bolečino v srcu gledal, kako se je njegova kočá, kjer so se še nedolgo nazaj veselo družili italijansko in nemško govoreči turisti, spremenila v prah in pepel.

Za stalno zasedbo Monte Paterna, od koder je možno obvladovati celotno planoto na severni strani Treh Cin (med vojno na avstrijski strani imenovana Zinnenplateu) in prehod čez široko sedlo Forcella Lavaredo, je Avstrijecem v prvih dneh vojne kljub pomoči nemškega alpskega korpusa primanjkovalo vojakov. Ob nastopu daljšega poslabšanja vremena je stotnik Jaschke, poveljnik odseka Tri Cine, prenehal pošiljati

patruljo na vrh. To nekajdnevno praznino so izkoristili Italijani in po lažji, južni strani gore splezali nanjo in jo trajno zasedli. Ko so v škrbino Forcella del Camoscio pod vrhom Paterna privlekli top, so Avstrijci hitro občutili boleče posledice svoje napačne odločitve. Sedaj je odletel v zrak še hotel Alpengasse, ki je stal nekoliko stran od Seppove kočé nad jezeri Lagi dei Piani. Takoj ko so okrepili svoje sile, so Avstrijci začeli pripravljati načrt za ponovno osvojitve Monte Paterna. Medtem pa je letéča patrolja dalje opravljala svoje izvidniške naloge. Splezali so na Cimo Uno, Cimo Undici, Crodo Rosso di Sesto, se povzpeli na Monte Popero in na Cresto Zsigmondy, kjer so se zapletli v spopad z italijanskimi alpini. Za vodenje vseh teh podvigov je bil Sepp odlikovan z malo in veliko srebrno medaljo za hrabrost.

Zadnji boj Seppa Innerkoflerja

2. julija 1915 je Sepp prejel ukaz, naj se zgleda na položajih pod Toblinškim stolpom. Napad na Monte Paterno, predviden za naslednji dan, je bil zaradi slabega vremena preložen na 4. julij. Tega dne ob enih zjutraj je skupaj s

¹ Tirolska prostovoljna deželna bramba, sestavljena iz mož, ki so bili premladi ali prestari za služenje v redni vojski.

4 Tri Cine z vrha Monte Paterna

Foto: Matija Turk

5 Vrh Monte Paterna nad škrbino Forcella del Camoscio

Foto: Matija Turk

petimi možmi, oboroženimi s kratkimi puškami in ročnimi granatami, zapustil položaje pod Toblinskim stolpom in krenil proti Paternu. Njegov najstarejši sin Gottfried, ki mu je vedno stal ob strani, se mu je hotel pridružiti tudi tokrat. Kot da bi slutil, da se tokrat ne bo srečno izšlo, je sina odvrnil z besedami, da bo povsem dovolj, če se eden več ne vrne. Seppovi možje so imeli nalogo preplezati severozahodni greben Paterna in ga osvojiti, medtem ko bo drugi, večji oddelek, ki ga bo vodil njegov brat Christian, napadel škrbino Forcella del Camoscio. Po tej smeri se je, odkar jo je prvič preplezal, povzpel že nešteto krat in poznal jo je kot lasten žep (smer na vrhu doseže zgornjo III. težavnostno stopnjo). Topniška priprava se je začela ob štirih zjutraj in že od začetka stvari niso šle po načrtih. Napadalci niso pravočasno dosegli zavetja in ogrozila jih je toča kamenja, ki so ga vrgli v zrak prekratki strelji. Predhodno topniško obstreljevanje je imelo povsem nasprotni učinek, Italijane na Paternu je opozorilo, da se nekaj pripravlja. Skupina s Seppom na čelu je že skoraj izplezala na vrh, ko so jih v zadnjem trenutku opazili Italijani.

Slikovito je zadnji boj Seppa Innerkoflerja pred pol stoletja v *Planinskem vestniku* predstavil Viktor Vovk.² Njegov zapis je povzet po pričevanju Antonija Bertija, sanitetnega častnika v alpskem bataljonu Pieve di Cadore, ki je od daleč opazoval dogajanje:

O prvem svitu so od vseh strani grmeli topovi, neprestano regljali rafali tisočeri pušk. Kakor na povelje je orožje naenkrat utihnilo. Grobna, svečana tišina. Iz vseh grl, škrb in, s plazov se tisoč in tisoč oči upre v Paternkoflov vršni greben. Opazili so tam gori moža, ki se je spretno dvigal kvišku. Zdaj je došel na deset korakov pod vrh. Prekrižal se je in s širokim zamahom zalučal prvo bombo čez zidček opazovalnice na vrhu. Zakadil je še drugo, potem še tretjo. Tedajci se na zidcu opazovalnice prikaže zravnana postava alpinca, ki je tam stal sredi čisto jasnega neba, s skalo v dvignjenih rokah, na čelu rdeč curek od drobca prve bombe.

'Ah, no te vol andar via?'³

Dobro pomeri, z rokama zažene težki kamen. Mož pod vrhom razpne roke proti nebu, pade vznak, se zavalji z mesta in obtiči v tako imenovanem Oppelovem kaminu, mrtev. Na vrhu, ki so ga zdaj obžarjali prvi sončni žarki, stoji pokonci alpinec, ki je rešil Paterno. Sam, zmago-slaven, višji od same gore: Piero De Luca, od bataljona Val Piave.

² Viktor Vovk: Prigorje Karnijskih Alp. *Planinski vestnik* 9 (1966). 397.

³ 'Kaj ne misliš iti stran?'

Iz okopov pri vzpetini Sasso di Sesto nad pogoriščem koč Dreier Zinnen Hütte je smrt svojega očeta opazoval Gottfried. Ko so Italijani spoznali, koga so ubili, so Seppovo truplo dvignili iz prepada in ga na vrhu častitljivo pokopali pod kamnito gomilo, na katero so postavili skromen križ z napisom Sepp Innerkofler, guida.⁴ Takšna je uradna verzija dogodka, dejansko pa se pričevanja tistih, ki so bili v napadu udeleženi ali pa so ga le opazovali od daleč, med seboj močno razlikujejo. Seppov najmlajši sin Josef, ki je bil tistega usodnega dne skupaj z oddelkom mitraljezcev na položaju pod Toblinskim stolpom, je podal popolnoma drugačno sliko dogajanja. Po njegovem pričevanju je oče že skoraj izplezal na vrh, ne da bi se na robu prikazal kdo izmed Italijanov. Ko je z ramen snemal puško, so mitraljezci ob njegovem boku proti vrhu spustili rafal. Naslednji trenutek je oče padel vznak. Po italijanskem umiku z dolomitske fronte so domačini Seppove posmrtni ostanke prenesli v dolino, kjer so ga pokopali v družinskem grobu na pokopališču v Sextenu. Takrat si je Josef, ki je prisostvoval ekshumaciji, ogledal očetovo lobanjo. V zatilju je zevala strelna luknja.

Kakorkoli, smrt Seppa Innerkoflerja je pretresla tako Italijane kot njegove rojake in bojne tovariše. Po smrti je postal tirolski narodni junak, posthumno so ga odlikovali z zlato medaljo za hrabrost. Mnogi so težko sprejeli dejstvo, da ga ni

⁴ Sepp Innerkofler, vodnik.

več, med njimi vojaški kaplan Josef Hosp, ki se je odlikoval po svojih plezalnih spretnostih, velikem domoljubnem zanosu in borbenem duhu. Nekaj dni po

Seppovi smrti se je sam povzpel na zahtevno Punto dei Tre Scarperi, ki je s 3145 metri najvišji vrh Sextenskih Dolomitov. V vpisno knjigo na vrhu je narisal avstro-ogrski grb in vanjo vpisal posvetilo svojemu nepozabnemu prijatelju. Po zavzetju Monte Paterna so Italijani avgusta istega leta sprožili velik napad na planoto severno od Treh Cin. Zavzeli so ruševine Innerkoflerjeve kočice in vzpetino nad njo. Avstrijski položaji pod Toblinškim stolpom so se tako znašli v prvi liniji in Sasso di Sesto je postal prizorišče krvavih bližinskih spopadov. V septembru 1916 so Italijani ob vznožju Paterna začeli vrtati dolg predor, po katerem so s sedla Forcella Lavaredo oskrbovali svoje prednje položaje na Sasso di Sesto. Po porazu pri Kobaridu so pred umikom na masiv Monte Grappe del te galerije vrgli v zrak, skozi ohranjeni predor pa danes poteka začetni del ferate De Luca-Innerkofler, ki se po izhodu iz rova nadaljuje po strmih grabnu, ki seka severovzhodno steno, do škrbine Forcella del Camoscio. S škrbine Forcella del Camoscio se na vrh povzpnejo čez krajšo steno, kjer na najbolj strmih delih ob večjem številu obiskovalcev pogosto

nastajajo zastoji. Čez to steno so po umiku Italijanov z dolomitske fronte spustili krsto s Seppovimi posmrtnimi ostanki in jo mimo ruševin kočice Drei Zinnen Hütte prenesli do vojaške žičnice, po kateri so jo prepeljali v dolino. Vrh Monte Paterna so Italijani med vojno z miniranjem močno spremenili. Tako kot na Veliko Cino so tudi nanj privlekli velik žaromet, ki so ga skrili v kaverno pod vrhom. Vendar kakšnih zanimivejših vojaških ostankov na njem ne bomo videli. Ob križu na vrhu se nam odpre najlepši pogled na Tri Cine in njihove neizprosne vertikale. Gore, ki so bile nekoč kulisa srditim spopadom, danes hodijo občudovat in v njih iskat mir narodi, ki so se še stoletje nazaj med njimi spopadali na življenje in smrt. ●

Viri:

Sepp Innerkofler: *Il mio diario durante la guerra con l'Italia*. V: Oswald Ebner, *La guerra sulla Croda Rossa*. Milano: Mursia. 1983.

Rudolf Holzer: *Sextener Bergführer*. Sexten: Verkehrsamt. 1988.

Heinz von Lichem: *Gebirgskrieg 1915–1918 Band 2. Die Dolomiten Front*. Bozen: Athesia. 1992.

Peter Kübler in Hugo Reider: *Guerra fra le Tre Cime*. Reider Touristik. 2010.

informacije

Monte Paterno/Paternkofel, 2744 m, Via ferata De Luca-Innerkofler
Italija, Sextenski Dolomiti

Zaradi lege neposredno ob boku Treh Cin spada Monte Paterno med najbolj zažele in obiskane dolomitske vrhove. Vzpon po ferati De Luca-Innerkofler tehnično ni posebno zahteven. Plezalni deli so kratki, vzpon pa dodatno popestri hoja skozi vojaški podzemni rov, kjer potrebujemo svetilko.

Zahtevnost: Zahtevna zavarovana plezalna pot.

Oprema: Običajna oprema za visokogorje, čelada, plezalni pas in samovarovalni komplet. V podzemnem rovu je obvezna svetilka.

Višinska razlika: 1290 m

Izhodišče: Dolina Val Fiscalina/Fischleintal južno od Sesta/Sextena, 1454 m. Avtomobil pustimo na velikem plačljivem parkirišču ob koncu asfaltne ceste pri koči (gostišču) Fischleinbodenhütte. Sem se pripeljemo skozi karavanski predor mimo Beljaka/Villach do Spittala, kjer avtocesto zapustimo, zavijemo levo v dolino Oberdrautal skozi Lienz ter nato v dolino Val Pusteria/Pustertal na glavno cesto Lienz-Sillian. V San Cándidu/Innichen zavijemo južno proti Sestu/Sexten in naprej do kraja Moso/Moos, kjer spet zavijemo južno v dolino Val Fiscalina do izhodišča.

Koče: Rifugio al Fondovale/Talschlußhütte, 1548 m, zasebna last, telefon +39 0474 71 06 06; Rifugio Locatelli/Drei Zinnen Hütte, 2405 m, v lasti CAI Padova, telefon +39 0474 97 20 02; Rifugio Lavaredo, v zasebni lasti, telefon +39 3496 02 86 75.

Časi: Izhodišče–Rifugio Locatelli/Drei Zinnen Hütte 3 h

Rifugio Locatelli/Drei Zinnen Hütte–Monte Paterno 1.30 h

Monte Paterno–Forcella Lavaredo/Paternsattel–Rifugio Locatelli/Drei Zinnen Hütte 2 h

Rifugio Locatelli/Drei Zinnen Hütte–izhodišče 2 h

Skupaj 8.30 h

Sezona: Kopna sezona, od julija do oktobra.

Vodnika: Andrej Mašera: *Dolomiti, sanjske gore*. PZS, 2009. Fabio Cammelli in Paolo Beltrame: *Dolomiti di Sesto, Aurónzo e del Comelico, Volume I*. Michele Beltrame Editore, 2011.

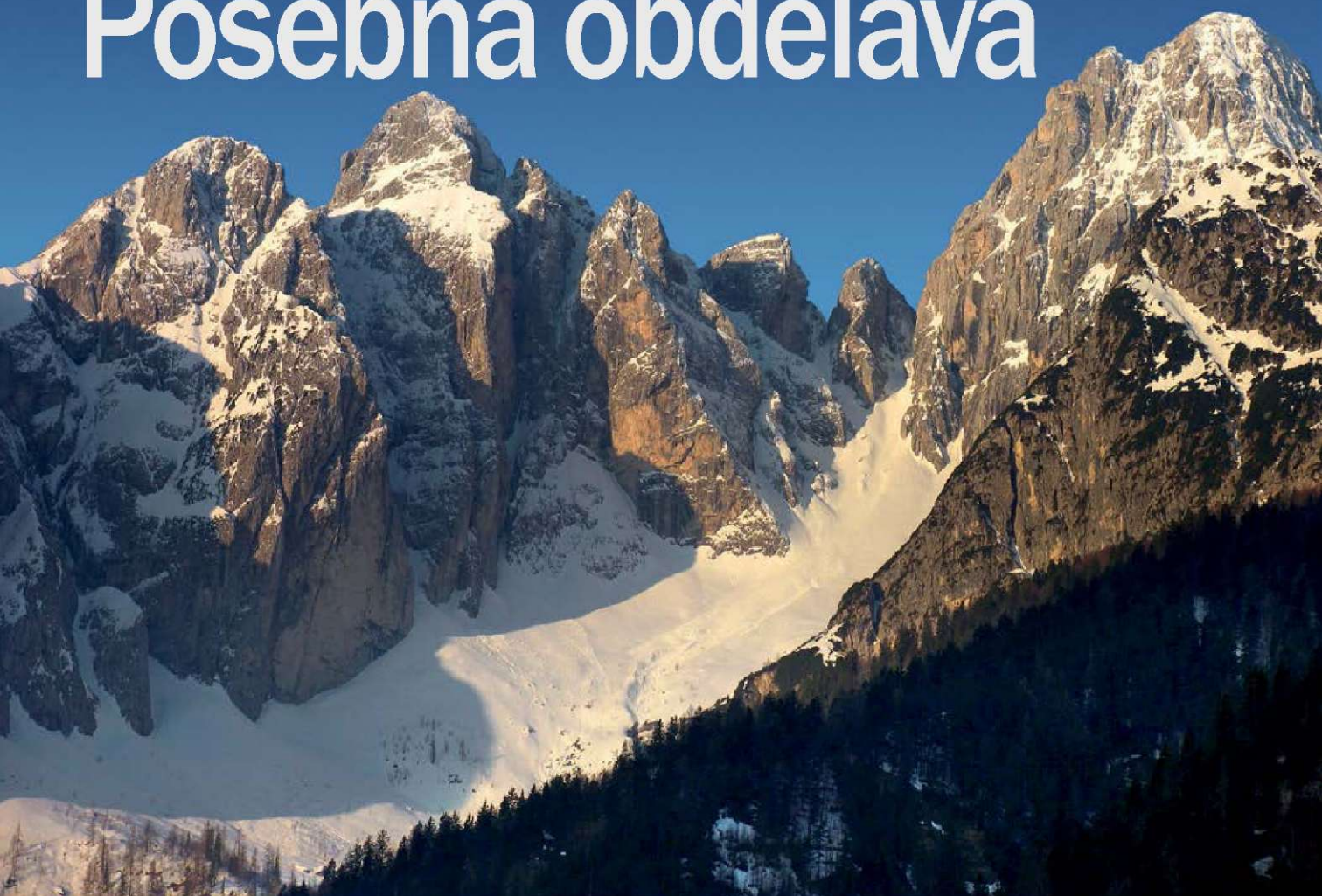
Zemljevida: *Dolomiti di Auronzo e del Comelico*, Tabacco 017, 1 : 25.000; *Dolomiti di Sesto, Sextener Dolomiten*, Tabacco 010, 1 : 25.000.

Vzpon: Od parkirišča nadaljujemo po za promet zaprti makadamski cesti do kočice Rifugio al Fondovale/Talschlußhütte, 1548 m. Od tu dalje po zložni poti št. 102 po dolini Val Sassovecchio Altensteinertal do kočice Rifugio Locatelli/Drei Zinnen Hütte,

2405 m. Od kočice nas vodi pot ob severnem grebenu Paterna mimo ozkega skalnega stolpa Salsiccia/Frankfurter Würstel do vstopa v več sto metrov dolg podzemni rov. Po izhodu iz strmega rova nas jeklenice usmerijo čez strm skalni skok. Nad njim napredujemo strmo po grapi (v zgodnji sezoni možen sneg), ki diagonalno seka severovzhodno steno, do ozke škrbine Forcella del Camoscio/Gamsscharte. Na škrbini se stikajo tri različne poti, ki vodijo na Paterno. Zadnji, najzahtevnejši del vzpona je od tu za vse pristope enak. Ob jeklenicah se povzpnejo preko kratke, a strme stene do položnejšega vršnega pobočja, kjer pred seboj zagledamo vrh s križem.

Sestop: Z vrha sestopimo nazaj v škrbino Forcella del Camoscio/Gamsscharte. Tu se obrnemo proti jugu in sestopimo po poti, ki vodi na Paterno od kočice Rifugio Lavaredo. Sprva hodimo po gruščnati grapi (Pozor na padajoče kamenje, ki ga lahko sprožijo vzpenjajoči se gorniki nad namil). Pot nas dalje vodi po izpostavljenih policah do škrbine Forcella Passaporto/Passaportenscharte. Skozi podzemni rov dosežemo gruščnata pobočja nad prostranim sedlom Forcella Lavaredo/Paternsattel, 2454 m, kjer stopimo na široko turistično pot. Po njej pridemo nazaj desno do kočice Rifugio Locatelli/Drei Zinnen Hütte. Od kočice se do izhodišča vrnemo po poti vzpona.

Posebna obdelava

O steni, megli in iskanju poti

Mire Steinbuch

V jasnem jutru, ki je nastalo po deževni noči, sta se pod steno opremila za plezanje. "Na, udari," mu je pomolila roki, prekržani v zapestju in stisnjeni v pest. Brez premisleka je krcnil po tisti, ki je bila bližja. Bila je prazna. Prav, kar naj začne. Ko bo on na vrsti za vodstvo, bo že nekoliko ogret.

Ko je priplezal do vznožja plitkega črnega žleba, je vedel, kaj to pomeni. Črn je zato, ker je pogosto dolgo časa moker, zato je običajno spolzek. Po nedavnem dežju je malo možnosti, da bi bil suh. Potipal je prve oprimke. Bili so suhi. Veter je v odprti steni dobro opravil svoje delo. Po nekaj gibih ga je prevzelo veselje, skala je bila dobro razčlenjena, hrapava, plezanje je bilo užitek. Povsem drugačna slika se je pokazala nekaj raztežajev pozneje, ko je priplezal do visokega, ozkega kamina. Že od daleč se je videlo, da je moker. Z zagozdene skale, več kot deset metrov visoko, je

visel star *prusik*¹, s katerega je kapljala voda. Podvomil je, da je ostalo dovolj vrvi, da bo prišel čez. Poleg tega ga ni prav nič mikalo plezati kot prvi v tej sluzasti grdobii. Štantal² bo. Zabil je dva klina in zavpil: "Popusti varovanje!" Ko je priplezala do njega, ji je pokazal, kaj ju čaka. Brez pripomb mu je predala nahrbtnik in v razkoraku zaplezala v ozko prepoko.

Po mokrem, sluzastem kaminu se je kot mačka zvijala navzgor. S tesnobo

je opazoval njeno napredovanje in lažje zadihaval, ko je v stari *prusik* vpela komplet in vanj vrv; upal je, da bo zdržal morebitni padec. Dobra je, ni videti, da bi jo kaj mučilo. Iz kamina je zavila desno in izginila za robom. Kmalu je zaklicala, da varuje. Čeprav je bil varovan od zgoraj, se je sprva počutil nesproščeno. Po nekaj metrih je bilo bolje, sprostil se je. Nahrbtnik je občasno zapraskal po steni, vendar mu ni delal težav. Ni bilo tako hudo, kot je bilo videti, je pomislil. "Bravo, to si pa lepo zlezla." "Nič posebnega, le hlače sem zasvinjala," se je nasmehnila.

Kam zdaj? Levo v zajedo ali naravnost in proti desni? S klini so bili zelo skopi, niti za orientacijo jih ni bilo. Okleval je, v hipnem preblisku se je odločil za zajedo. Kmalu je postal prepričan, da se je narobe odločil, a ni hotel nazaj. Zajeda je bila visoka čez dvajset metrov, proti

¹ *Prusik* – do 8 mm debela vrstica.

² Štantal – v steni narediti stojšče, na katerem plezalec varuje soplezalca.

Gore nad dolino Mrzle vode; z leve: Velika
Lojtrica, Krniška špica, Divja koza
Foto: Miran Hladnik

vrhu vedno ožja in strmejša. Začel se je razgledovati, kakšne so možnosti za varovanje. Nikakršne. Nobene primerne razpoke niti roglja. Oko mu je obstalo na vrhu majhne plošče na levi, kjer je opazil majhen zob. Morda bo dovolj velik, da bo nanj obesil zanko. Do tja se je moral kar potruditi, nato je ugotovil, da je še manjši, kot je bil videti od spodaj. Zanko je kljub temu dvakrat ovil okoli njega in jo močno cuknil. Če je ne bodo sneli tresljaji vrvi, bo obstala. Počasi je plezal navzgor in z očmi iskal primerno špranjo. Končno jo je zagledal in vanjo vtaknil metulja. Takoj se je bolje počutil. Čez nekaj metrov je v razpoko romal še en metulj. Pod navpičnim delom je s plezalnega pasu v razpoko prestavil še zatič. Kakšno razkošje v primerjavi z začetkom, je zaigralo v njem. Na vrhu zajede se je znašel v škrbinici. Kam zdaj? Občutek in stena sta ga usmerjala v desno, notranji glas mu je svetoval stojišče. Ampak kje, kako? Vse je gladko in kompaktno. Koliko vrvi mu je še ostalo? "Dobrih deset," je zavpila. Levo pred njim je bila nad praznino zagozdena skala. Skušal jo je zamajati – bila je trdna, kot zacementirana. Dve gurni okoli nje, pa bo štant; v tem raztežaju ni nič takega, da bi odletela. Ko je prišla na stojišče, je izjavila: "Kline si spregledal."

"Kakšne kline, saj jih ni."

"Trije so bili, pa nobenega nisi vpel." Hudiča. Bil je tako prepričan, da je zgrešil smer, da je imel oči samo za metuljem in zatičem primerne razpoke; kline je spregledal, ker si je vbil v glavo, da jih ni.

Teren se je malo položil, stena je postala lažja. Predlagala je štajerca – nabrala sta vrv v zanke in se v razdalji okoli petnajstih metrov hkrati pomikala dalje. To ni najbolj varno, je pa občuten prihranek časa. Pogledal je okoli sebe. Do zdaj je bil tako zaposlen s plezanjem, da je imel oči uprte le v steno okoli sebe. Presunilo ga je, ko je ugotovil, da je jasnina kristalno čistega jutra izginila v megli, ki se je zlizala z nizkimi oblaki, iz katerih je začelo rahlo in drobno pršiti. Pojma ni imel, kdaj se je to zgodilo. Ni imel ure, moralo je biti okoli treh, štirih popoldne. Štajerc je pripeljal na postajo – znašla sta se v nekem kotu v desnem delu stene. "Mislim, da morava po tej rampi v levo," je pokazala z roko, "tako piše v opisu." "Dobro si se *napiflala*," se je zadovoljno

zarežal. "O tej smeri sem že nekaj časa premišljevala," je rekla, "zato sem jo tudi predlagala."

V petek popoldne sta se po naključju srečala na rimskem zidu, kamor sta prišla trenirat. Drugih ni bilo, verjetno so počivali pred sobotno plezarijo ali pa so bili že na poti v hribe. Oba sta ostala brez soplezalca, zato je sprejel njeno povabilo. Doma je vse prebrskal, da je našel opis smeri, vendar je ostal na polici, ker ga je pozabil vtakniti v nahrbtnik. Na srečo je imela ona boljši spomin in tudi boljši opis, kot se bo kmalu izkazalo. V soboto popoldne sta se odpeljala iz Ljubljane. Ko sta v mraku prispela na parkirišče, je še vedno rosilo. Počasi sta se po okljukih gozdne steze vzpenjala proti koči. V krošnjah je šumelo in pokljalo, ko so deževne kaplje padale z lista na list in na tla, če niso prej pristale na njima. Upala sta, da bo do jutra nehalo deževati.

Nadaljevala sta po rampi, najtežje je bilo za njima. Začelo se mu je muditi, saj je postajalo vedno temneje, septembrski dan je hitro ugašal. Plezanje je postalo tekoče. Spodaj sta imela nekaj problemov z orientacijo, zdaj pa sta dobro napredovala. Ko je priplezala do njega, ki je varoval na ozkem grebenu nad robom stene, je navdušeno oznanil: "A veš, da sva na vrhu!"

Njene stvarne besede so ga ohladile:

"To še ni vrh. V opisu piše, da se morava po vrvi spustiti okoli dvajset metrov v škrbino in iz nje na pravi vrh." Zagotovil ji je, da v njegovem opisu ni nič pisalo o kakšnem *abzajlu*³.

"V mojem pa je," se ni dala omajati. Nagnila sta se proti praznini, kjer naj bi bila škrbina, in napenjala oči, da bi zagledala sidrišče za spust. Nekaj korakov levo, nekaj desno, pa nazaj, dokler ga nista zagledala tri metre pod seboj. V ozki škrbini se je ozrl navzgor po steni, ki se je pred njim vzpenjala v nebo – dobesedno, saj je izginjala v oblakih. Ne me basat, zdaj pa še ta *turn*. Izročila mu je nekaj kompletov in klinov in začel je. Sprva je bolj tipal kot plezal, kajti megla se je zgostila in otežila vidljivost. Nekaj metrov višje so se mu zasvetile oči. Klin, se je zadr. Do njega je priplaval vzklík olajšanja. Kmalu je javila, da se vrv izteka. V razpoko je poslal dva klina in začel varovati. Nadaljevanje je bilo enostavno in hitro. Končno sta stala na pravem vrhu. Dnevna svetloba je vidno ugašala, vendar se je megla razredčila, tudi dež

je nekoliko ponehal. Hitro je zvila vrv in si jo privezala na hrbet, on je obdržal nahrbtnik. Po ozki, dobro vidni stezici sta začela sestopati po izpostavljenem grebenu.

Če bo šlo tako naprej, bova kmalu v koči, je pomislil. Pivo, nekaj toplega v želodec in *piči kuči*. Greben se je končal v pobočju, ki bi ga morala po polici prečiti proti zahodu do grape na desni in po njej navzdol. Kot da bi nekaj slutil, je rekel: "Počakaj, grem preverit, ali je ta polica prava." Bila je krušljiva, postajala je vse ožja, začel je uporabljati tudi roke in pazljivo prestopati. S situacijo je bil vedno manj zadovoljen, ko pa je bila polica tik pred tem, da izgine v skrotju, mu je bilo dovolj.

"To polico jemlje hudič, grem nazaj," je zavpil. V pojemajoči svetlobi sta si ogledovala teren. Pod seboj sta videla travnato pobočje in nekaj stezi podobnega. Tja morata, dokler se še kaj vidi, sta sklenila. Stopila sta na ozko potko na robu majhnega sedelca ali široke škrbine, kakor se vzame. Prvi del sestopa je bil za njima. Grapa mora biti malo naprej v desno, si je pred oči priklical sliko zemljevida. V vse slabši vidljivosti sta začela hoditi, z očmi uprtimi v tla. Ustavil se je in iz nahrbtnika izvlekel čelno svetilko.

"Kaj pa ti?"

"Nisem je vzela s sabo."

"Bo pa moja delala za oba," se je zarežal, čeprav mu ni bilo čisto vseeno, da imata samo eno luč. "Hodi tik za mano, kjer bo pot slaba, ti bom posvetil pod noge," je rekel. *Petzlovka*⁴ je vzel v roko, da je bolje osvetlila pot. Dokončno se je stemnilo. Noč se je spajdašila z meglo in vse močnejšim dežjem, vidljivost je padla na štiri do pet metrov, saj svetlobni pramen ni mogel dlje prodreti v meglo. Ni vedel, koliko časa sta hodila, morda pol ure, ko sta se skoraj zaletela v steno, ki je zrasla pred njima. Glasno je zaklel. Slep ulica, izguba časa, in čeprav je markacija kazala navzgor, to ni bila njuna pot. Najbrž vodi na Viš. Nekaj sta spregledala.

Molče sta tuhtala nekaj sekund, nato sta se obrnila in odmarširala tja, od koder sta prišla. Ko sta se znašla v škrbini, je začel s svetlobnim snopom preiskovati pobočje, ki je padalo na levo stran. Nekje mora biti tisti graben, je bil prepričan. "Poglej – tole je videti kot stezica. Jaz se bom malo spustil, da se prepričam. Ti pa počakaj, če je prava, pridem pote. Nima smisla, da oba tavava." Pritrdila mu je. Stezica se je v kratkih ključih spuščala po peščenem pobočju, enkrat bolj drugič

³ Abzajl – spust po vrvi.

⁴ Čelna svetilka znamke Petzl.

Vrgla je vse naenkrat, da so kot rafal zaropotali po steklu ...

Risba: Lorella Fermo

manj razločna. Zakaj ni markirana? So jo uhodili ljudje ali živali? Kako nizko se je že spustil? Če ne bo oznak, se bo obrnil. Vtem je zaslišal njen klic, naj se vrne. Seveda, če bi se tukaj zvrnil in odkotalil navzdol, bi bila ona v tej temi v riti – dobesečno. Odločila sta se, da bosta pregledala teren do konca sedelca. V tem je veter nekoliko razkadal meglo. Pod seboj sta zagledala luč. "Koča Corsi," je vzkliknil, vesel, da se je pojavila vsaj ena oprijemljiva točka. Spodbujena sta nadaljevala s preiskovanjem leve strani. In zgodila se je zrcalna slika – spet sta naletela na steno. V šibki svetlobi je opazil tablo, na kateri je prebral, da je pred njima neka Via ... Opazil je tudi kline za lažji vstop. Razočarana sta se obrnila.

"Pojdiva v kočo Corsi," je predlagala. Polglasno je zagodrnjal. Ni mu bilo prav, da je to prva predlagala ona. Jezil se je nase, ker ga je prehitela, kajti na to možnost je pomislil, že ko sta zagledala kočo.

"Veš kaj, še en poskus. Če spodleti, greva v Corsi. Prav?" Ni ugovarjala. Še enkrat po isti stezi, tokrat v obratni smeri. Svetilko je držal v spuščeni roki, da je bila čim bližje tlom. Tukaj je! Tik pod robom je bila markacija. Steza tudi. Vesela sta se

spustila po njej. Naletela sta na jeklenico, nato še na železno lestev. In na markacije, seveda. Zdaj sta bila na pravi poti, v pravi smeri. Veselje ni dolgo trajalo. Steza se je poslabšala in izginila, markacije so izpuhtele. Postalo jima je jasno, da sta spet nekje zgrešila. Vrnila sta se do lestve.

"Počakaj tu, grem še enkrat pogledat, kje steza zavije."

"Prav, ampak ne spusti predaleč." Tokrat je skrbno osvetljeval levo pobočje grape, ker je domneval, da steza nekje zavije nanj. Medtem se je megla spet zgostila, dež okrepil, zato je bil svetlobni snop še krajši. Ni prvič plezal in sestopal ponoči, ampak tako zajebrano pa še ni bilo. Ni vedel, kako globoko se je spustil, ko ga je dohitel oddaljen klic: "Pridi nazaj!" Najbrž jo malo stiska, saj v takem vremenu, pripeta na lojtro, nima nikakršnih šans. Ko sta bila spet skupaj, je rekel: "Zdaj greva pa v Corsi."

"Dolgo si rabil," je odvrnila.

Poživljena, ker sta imela nov cilj pred sabo, sta se pospešeno dvigala. Ko sta bila ponovno v škrbini, sta začela spet iskati – tokrat stezo do koče. Markacijo sta našla že v prvi rundi. Napetost je popustila, skoraj sproščeno sta sestopala, kjer je bila pot razbita, ji je posvetil pod noge. Da bi poživil nekoliko otopelo vzdusje, je rekel: "Po želodcu mi kruli." Tišina.

"Džuli, a ti kaj v želodčku kruli?"

Zaslišal je nekakšen prh, nato se je oglasila: "Da ne boš ti zakrulil, ko te bo zadela božja jeza."

"Ire deis ali Ira Hayes?"⁵ je zaduhovičil.

"En'ga Boba čez fejs," je zaslišal komaj zadrževani smeh. Razumela je smisel. Po tem kratkem intermezzu sta se spet pogreznila v molk in zatopila v svoje misli. Nenadoma tema. Luč v koči je ugasnila. "Morda imajo odklenjeno drvarnico ali šupo, da se bova umaknila pred dežjem," je upal.

"Midva imava pa kamenčke za v okno," je bila bolj praktična.

Znašla sta se pred kočo. Druga faza sestopa je bila za njima. Počepnila je in nabrala prgišče kamenčkov. Vrgla je vse naenkrat, da so kot rafal zaropotali po steklu. Gledala sta navzgor in čakala. Nič. Sklonil se je, pobral nekaj večjih kamenčkov in se pripravil za met, ko se je okno razsvetlilo. Veselo sta vzkliknila in v pričakovanju strmela v vrata. Ko so se odprla, je med njimi stala temna, od zadaj osvetljena silhueta, ki se je odmaknila in ju spustila v vežo.

Oskrbniku ni bilo treba razlagati. En sam pogled mu je zadoščal, da je razumel situacijo. V jedilnici jima je pokazal kot, v katerega sta odložila opremo. Stopila

⁵ Ira Hayes – ko je country pevec Johnny Cash leta 1964 posnel pesem *The Ballad of Ira Hayes*, je ta postala zelo popularna. Besedilo opisuje resnične dogodke in resnično osebo, ameriškega Indijanca iz plemena Pima, ki je bil v skupini šestih mož mornariške pehote; ta je v II. svetovni vojni februarja 1945 med bitko z Japonci dvignila ameriško zastavo na pacifiškem otoku Iwo Jima. To pesem je posnel tudi Bob Dylan.

sta k pultu, kjer si je dal opravlja z velikima skodelama, ki sta bili kmalu polni vročega čaja. V vsako je vliil velikodušen odmerek ruma. Čista poezija. Z redkimi italijanskimi samostalniki in nedoločniki sta se trudila razložiti situacijo. Nič denarja ... pustiti v rifugio Pellarini ... plačati v njihovi koči, za vas ... Ko je zaslišal ime Pellarini, je zastrigel v ušesi. "Vidva sta iz rifugio Pellarini?"

"Si," sta začudena pritrdila. Brž je stopil k telefonu na steni, v slušalko se je vsul plaz besed. Razumela sta samo, da sta tista dva alpinista zdaj pri njem, da je vse v redu. Na njuna vprašujoča pogleda je odvrnil, da so ju v koči pogrešili, da so bili reševalci v pripravljenosti. O, madona ... o, *matr*, kakšen alarm sta povzročila. Niti pomislila nista na kaj takega. Pomirjujoče se jima je nasmehnil in ju vprašal, od kod sta. Iz Ljubljane, in vi?

"Iz Rijeke," je odvrnil in povedal, da so se po vojni odselili v Italijo. Ezuli, ga je prešinilo, ni važno. Sporazumevanje je postalo lažje, saj so pogovor nadaljevali v mešanici hrvaščine in italijanščine.

"Ali bi lahko dobila košček kruha? Tako sem lačna, da mi je slabo," je zaprosila. Pokimal je in se nasmehnil:

"Momento pričekaj." Obrnil se je in izginil v kuhinjo. Kmalu je nekaj zacvrčalo, skozi okence je priplaval duh po ocvrtem jajcu. Spogledala sta se in se nasmehnila. Oskrbnik se je vrnil s krožnikom, na katerem je bilo jajce na oko in kos kruha.

"Oo, puna hvala, grazie," je zažarela.

"Nema na čemu. Kako vam ime?"

"Brane."

"Julija," je zamrmrala s polnimi usti.

"In kako je vam?" "Raimondo."

"Zelo ste prijazni, molto gentile, voi."

"Alpinisti si pomažu ... medžu-sobno, niš pagare," je odmahnil.

"Na, vzemi še ti malo," mu je ponudila košček kruha z jajcem.

"Nisem lačen, ti kar jej." "Vzemi," je vztrajala, dokler ni naredil grizljaja.

"Sinjor Raimondo ... imam jednu molbu ... dovolite, da telefoniram kuči?" Pogledal ga je, pokimal in z roko pokazal na telefon. Vsaka ti čast, je pomislil.

Upal je, da je žena še pred televizorjem, saj je bilo komaj četrť čez enajst. Telefon je zvonil v prazno, drugič, tretjič, četrť ...

"Prosim," se je oglasila z glasom, v katerem je zaznal napetost. Hitro ji je razložil situacijo, jo prosil, naj jutri telefonira v njegovo službo za dan dopusta in pokliče k Juliji domov, da ne bodo skrbeli.

"Dobro. Pazita nase," je zamrmrala in odložila.

Ko je pod tremi odejami ležal na pogradu, je napetost popuščala, kljub mokrim oblačilom je postajalo prijetno toplo. Začel je rahlo dremati, ko so se zunaj razživele naravne sile. Bliskanje, gremenje, sunki vetra in valovi dežja po steklu.

"A misliš, da bi tole preživela?"

"Najbrž ... ne vem ... mogoče."

Ko so se odprla vrata, je med njimi stala temna, od zadaj osvetljena silhueta ...

Risba: Lorella Fermo

Zjutraj je bila na hodniku poplava, ker je veter nosil dež skozi špranjo pod vrati. Samo spogledala sta se. Po skodeli čaja – tokrat brez ruma – sta se poslovila od gostoljubnega Raimonda. Sklenil je, da se bo čim prej vrnil in se mu zahvalil – z bu-teljko dobrega vina. Ni pomembno, ali ga pije ali ne, važna je gesta. A ta čim prej se je zavlekel, se vlekel in se raztegnil v leta. Šele deset let pozneje je bil spet v koči Corso. Tam je bil drug oskrbnik. Ker ga je slišal govoriti angleško, je vprašal, ali pozna Raimonda.

"Seveda."

"Kje pa je?"

"Živi v Trstu. Zdaj ne more več toliko hoditi."

"Škoda, bil je *ta prav* oskrbnik."

"Da, dober človek je." Zamujena priloznost je pustila rahlo grenak priokus.

Avtor plezalnega vodnika *Viševa skupina* Tine Mihelič začne opis smeri Krobath-Metzger s slavospevom "Ta smer zasluži pa posebno obdelavo! Gre namreč za enega najčudovitejših biserov naših gora in za dolžnostno turo vsakega ljubitelja sten Julijcev". Morda je gora zasukala smisel in določila, da si onadva zaslužita posebno obdelavo. Ko ju je spustila čez steno, ju je preskusila s sestopom. ●

Turnosmučarski praznik

Na Prestreljeniku

Breda Pirc

Presneti vremenarji! Rezervirala sem si dopust, navila budilko na nečloveško zgodnjo uro, zdaj pa dež! Smuči in ostala oprema so že v avtu, da ne bi v jutranji omotici česa pozabila. Odpeljala sem se slabe volje po prijateljico. Njej je lažje, penzionistki. Za povrhu je predlagala, naj grem kar v službo. No, zdaj pa iz trme ne grem. Odločno sem vztrajala, da greva proti Gorenjski. V Mojstrani bi morali zaviti v Vrata (namenjeni za Cmir), a tam je še slabše, vse zabasano z oblaki, dežuje in vmes sneži.

VKranjski Gori komaj najdeva kavarnico, kjer strežejo kavo ob tako zgodnji uri. Posvetujeva se in odpeljeva čez mejo na ogled. Svetlika se proti Rablju, zato se usmeriva na sedlo v Žlebeh, z mislimi na krnico Krni dol. Na sedlu v Žlebeh naju od načrta odvrne pogled na pomladno idilo brez snega pod grebeni Špikov. Z vzdihom rahle naveličanosti se zato odločiva, da greva po zanesljivi, čeprav že rahlo obrabljeni varianti – ob smučišču na Gilbertija, potem bova pa videli. Smučišče obratuje, zato se tihotapiva navzgor ob robu. Zelo je trdo, na zmrznjenem steptanem snegu je nalepljeno nekaj malega novega snega. Kot kaže, je ponoči najprej deževalo, nato snežilo in zjutraj zmrzovalo. Zdaj vsaj pada ne več. Srečanje s policistoma, ki urejata in nadzirata smučišče, je minilo brez incidenta. Pri koči Gilberti sva se usmerili proti sedlu Vršič, a sva raje obrnili, ker je napredovanje po zmrznjenih kepah, grbinah in vdolbinah tudi s srenaci pretežko, glede na temperaturo pa sva ocenili, da tudi kasneje ne bo bolje.

Kje bo sploh današnji cilj?

Opazujeva skupinico smučarjev, ki vsi peš rinejo navzgor. Odločiva se, da poskusiva proti Prevali, spet ob smučišču. Nekaj osamljenih smučarjev izvrže kabinska žičnica na Prevali, potem pa mir in nikjer nikogar.

Na bovški strani so razmere boljše, več novega snega, spodaj pa še vedno trdo, a vsaj palico se da zapičiti v sneg. Mika naju Krnica, tako lepo zalizana je, a nad nama se končno odpira nebo in kaže se Prestreljenik. Vzpneva se do hišice in pomalicava na praznih sedežih štirisede. Snega

je ogroooooomno. Predlagam, da greva po strmini proti Prestreljeniku. Tako lepo je zalizan, kot ga še nisem videla. Morda bi se dalo smučati z njega, samo ... danes je trdo in pomrznjeno. Ampak posijalo je sonce in nad nama je modro nebo, Prestreljenik pa je vabil z bleščečo belo obleko. Tam, kjer se hrib postavi pokonci, zamenjava smuči z derezami in palice s cepini. Smuči mi zaradi malega nahrbtnika butajo z robniki v glavo, da jih kar naprej popravljam. Danes je pobočje Prestreljenika deviško, trdo, nekaj spihanega pršička in vmes zaplate zmrznjenega starega snega. Od pomladanskega srenca preteklih dni so ostale komaj vidne sledi smučarjev, nobene stopinje ni več ali luknje od

cepinov. Za konec tedna so menda trumoma hodili na vrh brez derez, samo s cepini, ker so bile shojene udobne stopinje v mehkem snegu. Zdaj je treba za napredovanje zabiti cepin z vso silo, in vse skupaj traja in traja ...

Po nekaj težavah na vrh

Pri prvih skalah je Jana obrnila, jaz sem se odločila za nadaljevanje brez smuči. Bom videla, kako bo šlo. Po nekaj višinskih metrih sem ugotovila, da je sonce opravilo svoje delo – sneg je že lepo popustil in tudi smučarski prehodi so obetavni.

Vrnila sem se in namestila smuči na nahrbtnik. Vse do vrha sem napredovala na derezah v smeri, kjer bom smučala. V delu med skalnima skokoma sem prečila desno, nato po diagonali navzgor na desno ramo, kjer se teren nekoliko položi. Tu sem popravila derezo, ki se je v strmini zrahljala. Sproti pregledujem teren s smučarskimi očmi. Z rame prečim navzgor proti levi vse do zadnje poličke, ki je ostala od predhodnih smučarjev. Po trdi polički se previdno pomaknem na vzhodni rob. Nad mano je ogromna

opast. Zadnji ovinek prečke je povsem trd, spiha do starega snega, kar sveti se. Samo kakih pet višinskih metrov je do samega vrha, kjer bi se lažje pripravila za spust, a se zaradi sveže opasti raje odločim za umik na desno, kjer je nekaj skal. Tu si naredim poličko za dolgotrajen manever premeščanja in menjave opreme.

Razgledi so bili veličastni; tu vse v belem, Bovška kotlina spodaj zelena, zelena, Soča smaragdno se lesketajoča. Strmina in skale pod mano so me opomnile, da se moram zares skoncentrirati. Potipam sneg s palico. Juhu, ravno prav je popustil. Pogumno zapeljem in odločno naredim prvi zavoje, v redu občutek! Spuščam se prečno in na primernih mestih, kjer je nov napihan sneg, zbrano in povezano nizam zavoje. Med skalnima prehodoma je ozek plitev žleb, kratko oddrsam po njem in potem sproščeno zavijugam navzdol, čeprav je pod mano še in še strmega pobočja, ki se konča v kotanji pod žičnico. Ooooooh, kako božanski občutek! Še rahel vzpon kar brez koč in na sedlu ob postaji žičnice sva se srečali z Jano. Kakšna usklajenost! Med mojim vzponom je odsmučala na južno stran do kotanje pod oknom in zdaj se skupaj veseliva. Ta dan sva bili kot kraljici, sami v širnem kraljestvu Kanina.

Spust, ki navdušuje

Smučanje do sedla Prevala je navdušujoče, da kar vriskava. Voziva po zmehčanem novem snegu, mestoma vijugava po starem "betonu", ki že popušča. Pred sedlom, kjer je običajno vetrovno, pa je zavijanje tako trdo, da je slišati rezek "drdrdr" in vibracije nama pretresejo vse orgaaaaane in v hipu naju prime lulat. Ura je že pozna, vse naprave stojijo, le spodaj pod Gilbertijem ropota teptalec. S Prevala do kotanje je smučišče sveže steptano. Prav žlehtnoba nama sije iz oči, ko zapeljeva po tistih deviških rebrcih in se nanje vijugasto podpiševa. Do zgornje postaje gondole se vzpenja kar na smučkah; cikcak in že sva gor, še polni moči, čeprav je za nama sedem ur terenskega dela in kakih tisoč štiristo višincev. Zato si pač zasluživa kapučino. Spijeva ga na terasi Gilbertija, strmiva v stene in zasnežena pobočja in sanjariva o novih turah ... Kar s težavo sva se postrgali z ležalnikov, betežni starki, in se zapeljali mimo dveh teptalcev, ki sta bila še topla od dela. Juh, tudi glavno smučišče je zlikano, da niti ene sledi ni na njem. Spet vriskava od otroškega veselja in lahko se vijugava pomladi naproti ... ☺

Prestreljenik s smučišča Sella Nevea
Foto: Breda Pirc

Deviška kaninska smučišča
Foto: Breda Pirc

Razgledišča nad prestolnico

Polhograjsko hribovje

Marjan Bradeško

"V daljni ljubljanski okolici ga gotovo ni kraja, ki bi imel tako mično lego, kakor naš Ljubljčanom tako malo poznani Gradec, ki leži 19 km od Ljubljane naravnost proti zapadu. Na vse zgodaj zjutraj prisije po dolini Gradaščice solnce v vas, obsveti tik nad njo ležečo cerkvico sv. Lovrenca in izgine proti večeru za njo," je v vodničku *Po pogorju Polhograjskem in okoli Krima* leta 1924 zapisal Robert Kermauner. Res, sonce prisije po dolini, pogosto tudi tedaj, ko v ljubljanski kotlini leži megla. Če ne prej, se popotnik iz nje izvije, ko se cesta tik pred Polhovim Gradcem v Jeriševem klancu nekoliko vzpne. Na tisti ravnici pred krajem ničkolikokrat pomislim: če bi bil na potovanju po neznani deželi, bi brž zavil vstran in posnel podobo kraja, 'prilepljenega' v vznožje Kalvarije (Stari grad), s strmo Goro v ozadju in z 'belo kokošjo', cerkvico svetega Lovrenca na njej. Izjemno!

Strmi bregovi, ozke grape in doline, razgiban in barvit svet, razgleden na vse strani, ko se noga vzpne na vrhove – tako bi lahko na kratko opisali pogorje, hribovje na pragu slovenske prestolnice – Polhograjsko hribovje, včasih imenovano tudi Polhograjski Dolomiti, saj so tiste značilne štrleče skale v pobočjih in okoli vrhov zares iz dolomita.

Pomlad in vonji volčinov

Severne strniali so še senčne, morda tudi malo poledenele, po južnih pobočjih pa se že blago smuka topla sapa, da je prav prijetno sesti v suho travo ali na štor. Od nekod zadiši po jožefici (dišeči volčin, *Daphne cneorum*), če zavijemo v stran, v gozdnat ali grmovnat svet z uležanim listjem po tleh, nas pozdravlja rumeno cvetoča blagajka (blagajev volčin, blagajana, *Daphne blagayana*) z zelenim 'ovratnikom'; obe sta zaščiteni. Gore v daljavi so še obtežene s snegom, sem gor pa že neustavljivo prihaja pomlad. In potem se vse bolj razcveta, nenadoma ozelene prve bukke, zasliši se kukavica, stare jablane in hruške, četudi polomljene in napol suhe, se razcvete v vsem prazničnem oblačilu. Taka je pomlad na Grmadi, Tošču, Gori, Koreni ... Od vznožja se zelenilo in toplota vzpenjata vse do razglednih slemen, grebenov in vrhov. Podobnih misli je bil tudi omenjeni Robert Kermauner, ki je pred skoraj sto leti zapisal: "Ko pride pomlad v te kraje, ko ozeleni bukev, ko razcvete črešnja in jablana, ko zalesketata Grmada in Tošč v milijonih cvetih krasnega pomladanskega svedrca, gentiana verna, ko zadehtijo vmes krasni rdeči cveti jožefce, daphne cneorum, takrat ne zamudi in pojdi! Mali trud se ti bo poplačal tisočkrat."

Pojdite torej pomladi tja, v pogorje Polhograjsko!

Poletje in zeleni mir

Če bi vprašali, kdaj je v Polhograjskem hribovju najlepše, bi verjetno izbral poletje. Kajti nikoli ni toliko vonjev – trav, cvetja, sena, nikoli ni toliko zelenja,

1 Praproče, v ozadju sleme Korene
Foto: Marjan Bradeško

2 Jožefica (*Daphne cneorum*) zacveti malo za blagajko.
Foto: Marjan Bradeško

3 Blagajka (*Daphne blagayana*); tudi blagajevka, blagajana ali igalka
Foto: Marjan Bradeško

4 Gora nad Polhovim Gradcem s travnikov ob Gradaščici

Foto: Marjan Bradeško

5 Setnik, Praproče in Gora iz gozdov pod Koreno

Foto: Marjan Bradeško

toliko drobnih šumov, brnenja, zvena poletja – in toliko samote. Če kdaj, potem so poleti vrhovi sami, le redke duše tiho uživajo sence pod košatimi bukvami. Hribovje je gozdnato, še najbolj gola je Grmada, vsi drugi vrhovi pa so ogrnjeni v gozdne plašče, spodaj mogočne bukve (ki jih je žal veliko podrl žled leta 2014), vmes otoki smrek, višje, posebej na Tošču, pa že diši smola borovcev. Prav na poletnih pohodih lahko začutimo kmečko okolje krajev, saj vsepovsod hite spravljati seno, na ravnejših delih že rumenijo žitna polja, medtem ko višje gori komaj dobro cveti krompir ... Pojdite torej poleti tja, v pogorje Polhograjsko!

Jesen in slikarska paleta

V jeseni se vzpnimo skozi gozdove na Koreno, 'preskočimo' Malo vodo in se dvignimo na Mali vrh, pa po grebenu spustimo do cerkvice v Setniku ... in se preko Praproč usmerimo proti ostri Gori, ki vabi v daljavi. Doživeli bomo nalive barv, ki jim zlepa ni para, in vonje trohnobe, vmes morda zavohali tudi kakšnega

jurčka. Preplet senožeti, ki ostanejo zelene pozno v jesen, in gozdov z bogatimi vrstami drevja, zagotavlja, da barv nikakor ne zmanjka, da ne ugasnejo prav hitro, da narava – slikarka ustvarja še tja pozno v november. In ko v doline leže hladen poznojesenski zrak in slemena postanejo sončni otoki sredi meglenega morja, se v sijaj dneva naseli še tišina. Glas

doline oglušiti in tam zgoraj smo samo še mi in morda kakšna zapoznana žuželka, nad strminami se oglasi krokar, ki jadra v prostranost. Le iz daljave, z Julijcev, Karavank in Kamniških, nam snežno poprhan skalovje sporoča, da se 'za devetimi gorami' že smuka zima. Pojdite torej jeseni tja, v pogorje Polhograjsko!

Doprni kip grofa Blagaja v vrtu Polhograjske graščine

Foto: Marjan Bradeško

Grof Blagaj in kraljeva roža

O nobeni slovenski roži se ni toliko pisalo po vsem svetu kot o blagajki (*Daphne blagayana*). In svetovno znana gora Sv. Lovrenca, kot piše v vodničku *Po pogorju Polhograjskem in okoli Krima*, je kraj, od koder je 22. maja leta 1837 neki kmet grofu Blagaju (Richard Ursini grof Blagaj, 1786–1858) prinesel rumenih jožefic. Grof Blagaj, sam velik ljubitelj botanike, je poskrbel, da je preko kustosa Deželnega muzeja Henrika Freyerja slava novo odkrite cvetlice šla v svet in roža dobila ime po grofu. Še več, sam saški kralj Friderik Avgust II. je prišel na ogled najdišča blagajane komaj leto dni po njenem odkritju – in že tedaj izrazil željo, naj to rožo skrbno varujemo. Grof Blagaj, navdušen nad visokim obiskom, je v spomin postavil obelisk – spomenik roži in kralju. Tako ima blagajka, poleg tega, da je bila skupaj s planiko prva zaščitena slovenska cvetlica (leta 1898), tudi svoj spomenik. O vsem tem obsežno piše Nada Praprotnik v knjigi *Blagajev volčin: naša botanična znamenitost*. Pomudimo se še pri grofu Blagaju. V Polhovem Gradcu, kamor je prišel po poroki z baronico Antonijo, lastnico tedanje Polhograjske graščine, je bil izjemno priljubljen. Bil je velik domoljub, tudi uradno je uporabljal slovenščino, bil pa je tudi dober do svojih sokrajanov. Tako je, ko so odpravili tlačanstvo, postal prvi polhograjski župan (leta 1849). Kdor želi podoživeti tiste čase ter spomin na grofa in rožo, se danes lahko sprehodi po tematski Blagajevi poti, ki vodi od graščine mimo spomenika, grajskega zajetja ter preko razgledne Kalvarije (Stari grad) in skozi stari del kraja; skupaj dobra ura hoje.

Kapelica na sedlu pri kmetiji Logar, kjer so izkopali številne ostanke prazgodovinske poselitve.
Foto: Marjan Bradeško

Pohodi

Kdor želi v Polhograjskem hribovju doživeti kaj več, se lahko udeleži kakšnega pohoda ali prehodi Polhograjsko planinsko pot. Vseslovensko pomembnost je v zadnjem četrt stoletja vsekakor doživel Nočni pohod na Grmado, ki ga v poklon slovenski samostojnosti prireja PD Blagajana in poteka po pravilu prvi januarski petek okoli polne lune. Društvo organizira tudi 24-urni pohod po Polhograjski planinski poti (PPP), tisti, ki so bolj zmerni, pa jo lahko prehodijo po odsekih, priporočljivo v štirih delih – z vsemi možnostmi se bo nabralo okoli osemdeset kilometrov hoje.

Arheološko najdišče na Gori

Gora (Polhograjska gora) je bila v preteklosti bolj naseljena kot danes, ko na njej poleg cerkvice sv. Lovrenca na vrhu spodaj v sedlu stoji le še občasno oskrbovana Logarjeva domačija. Na Gori pa so našli sledove prazgodovinske poselitve, mnogo najdb sega v antične čase, vrh oziroma ravnica spodaj v bližini današnje kapelice je bila zatočišče pred vpadi Turkov. Večkratna arheološka izkopavanja (pa tudi nekatere najdbe domačinov) so pokazala, da so bili na gori dobesedno zakopani zakladi (antični novci ipd.), in domišljijo še danes burijo zgodbe o zakladu, ki je zakopan pod 'tisto skalo'. Mnogi so obrnili že marsikateri kamen, a zaklada niso našli. Veliko zanimivega o preteklosti Gore je zapisanega v drobni knjižici Marijana Slabeta *Polhograjska gora*.¹

¹ Marijan Slabe: *Polhograjska gora*. Ljubljana: Zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine. 1980.

Vsevpred se odpirajo poti z vrha Grmade. Foto: Marjan Bradeško

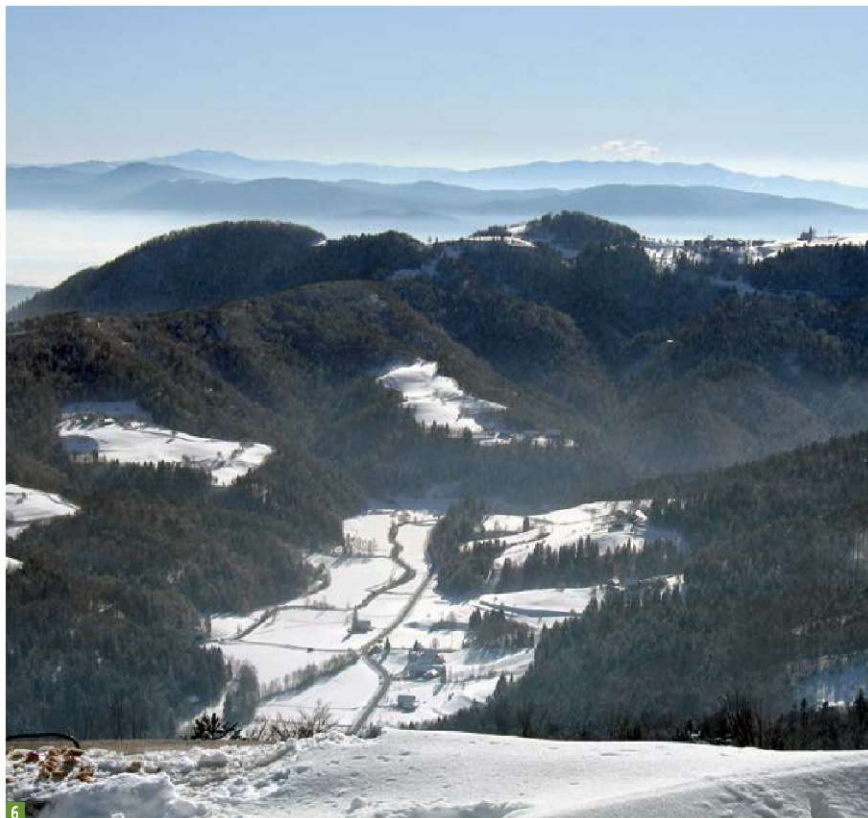
Zima in gorski občutki

Kadar je, je lepa. Morda najlepša tedaj, ko še sneži, ko skozi meglene gozdove noga težko gazi novozapadli sneg in snežinke tiho drobijo svojo pesem. Vrhovi so dovolj nizki, da si ob ustrezni previdnosti na njih lahko privoščimo nekaj pravega zimskega vzdušja, tudi skale in strmine dajo občutek resnih gora, ko se zima z vso ihto zažene v skalna rebra, denimo Grmade. Ko pa se naslednji dan v soncu zablešči pokrajina Polhograjskega hribovja, je čas – ja, tudi za turno smuko. Z Gore, s Korene, ob dobrih razmerah z dovolj snega gre tudi s Tošča ali celo z razdrapane Grmade. Poti so hitro pregažene, saj so vrhovi prav od jeseni do pomladi najbolj oblegani.

Pojdite torej pozimi tja, v pogorje Polhograjsko!

6 Vas Briše in sleme Korene z Gore; na obzorju Snežnik, Javorniki in Nanos
Foto: Marjan Bradeško

7 Korena pozimi vabi tudi smučarje.
Foto: Marjan Bradeško

informacije

Dostop: Do izhodišč v samem kraju ali v neposredni bližini Polhovega Gradca najhitreje pridemo iz Ljubljane preko Dobrove.

Planinska koča na opisanem območju je ena sama (Planinski dom na Ravneku, PD Blagajana), a se uporablja predvsem kot zavetišče ob pohodih in raznih srečanjih. Na območju je več izletniških kmetij oziroma gostiln, kjer se popotniki lahko okrepčajo. Več informacij dobite na PD Blagajana (telefona 01 364 52 86, 041 514 397, e-naslova pdblajana@gmail.com, pdblajana-polhovgradec@pzs.si, spletna stran [www.](http://www.planinska-zveza.si/drustva.php?pid=21)

[planinska-zveza.si/drustva.php?pid=21](http://www.planinska-zveza.si/drustva.php?pid=21)), pri TD Polhov Gradec (http://www.td-polhovgradec.si/turisticno_drustvo) in pri TD Briše (<http://td-brise.si/>).

Vodniki: Največ poti opisuje vodnik Božidarja Lavriča *Polhograjsko hribovje*.¹ Polhograjska planinska pot je opisana v istoimenskem vodničku (izdalo PD Blagajana) in na spletni strani društva ([http://pdblajana.blogspot.si/2006/02/planinske-poti-okoli-polhovega-](http://pdblajana.blogspot.si/2006/02/planinske-poti-okoli-polhovega-gradca.html)

http://www.td-polhovgradec.si/turisticno_drustvo), kako se odpraviti na tematsko Blagajevo pot, pa vam pove spletni vodnik na strani občine Dobrova – Polhov Gradec (<http://www.dobrova-polhovgradec.si/doc/flippdf/pot%20knjizica/index.html>).

Zemljevida: *Polhograjsko hribovje*, PZS, 1 : 25.000; *Polhograjsko hribovje z okolico*, TD Polhov Gradec in Geodetski zavod Slovenije, 1 : 30.000.

Opomba: Pri predstavljenih izletih smo želeli narediti krožne ture, zato se nekaj hoje po asfaltu v dolini nismo mogli izogniti.

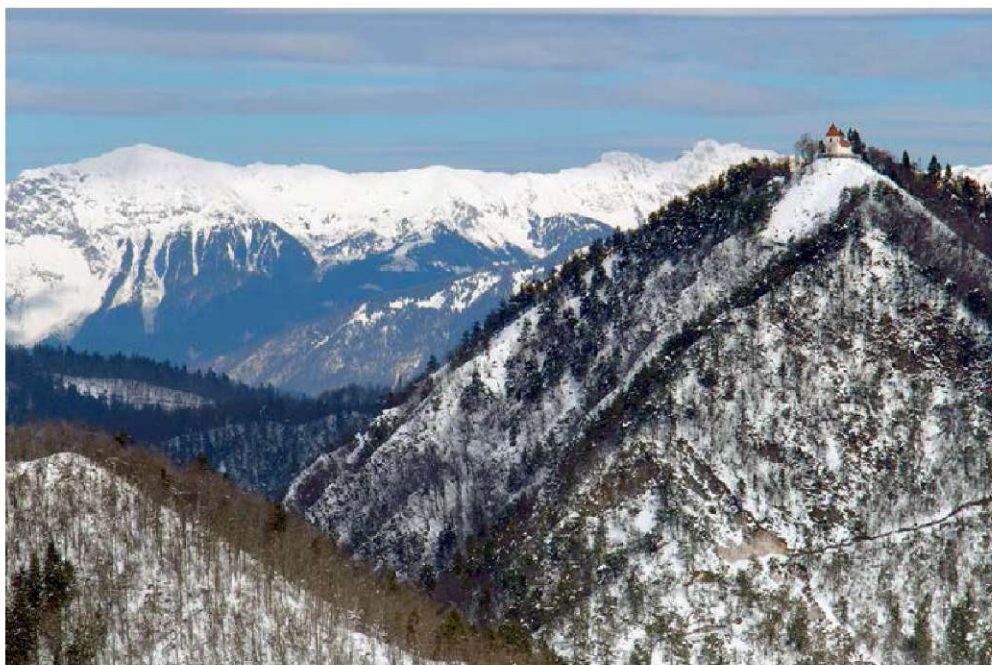
¹ Božidar Lavrič: *Polhograjsko hribovje*. Ljubljana: Planinska zveza Slovenije. 2010.

Četudi na zemljevidih in v literaturi označena kot Gora sv. Lovrenca, Polhograjska gora ali celo Sv. Lovrenc, je za domačine le Gora. Z veliko začetnico. Saj je to hišna gora Polhovega Gradca in tista slavna Gora, ki jo pozna botanični svet zaradi blagajke (*Daphne blagayana*). Na naši poti bomo videli lepo urejeno Polhograjsko (Blagajevo) graščino, park, spomenik kraljevi roži, predvsem pa strma pobočja, in če bomo tam ob pravem času, tudi veliko cvetja. Da o tem, kako imenitno razgledišče je pred cerkvico sv. Lovrenca na vrhu (zdaj ob večerih tudi osvetljeno), ne govorimo.

Zahtevnost: Nezahtevna označena pot.

Oprema: Običajna planinska oprema.

Višinska razlika: 450 m

Gora na zimskem ozadju Košute Foto: Marjan Bradeško

Izhodišče: Polhograjska graščina, 390 m, ob cesti Polhov Gradec–Črni Vrh. WGS84: N 46,067896°, E 14,313607°

Tam je tudi možnost parkiranja.

Časi: Polhov Gradec–Gora 1.15 h
Gora–Polhov Gradec 30 min

Skupaj 1.45 h

Sezona: Vsi letni časi.

Vodnik: Božidar Lavrič: *Polhograjsko hribovje*, PZS, 2010.

Korena (Koreno), 729 m

Korena (tako izgovarja jo domačini, na zemljevidih sicer Koreno) je dolgo sleme, zaselek in vrh s cerkvico sv. Mohorja in Fortunata. Predvsem je Korena izjemen razglednik, saj je toliko umaknjena, da se čez ostale polhograjske hribe vidijo vse visoke gore na zahodu in severu, na drugo stran pa preko Ljubljanskega barja Dolenjska in Notranjska. Preplet senožeti in gozdov je vabilo pohodniku za prav vsak letni čas. Opisana pot je blaga, le na koncu se ne moremo izogniti nekaj 'tolčenja' asfalta.

Zahtevnost: Nezahtevna označena pot. Markacije so ponekod obledela in redke – posledica žledoloma.

Oprema: Običajna planinska oprema.

Višinska razlika: 380 m

Izhodišče: Avtobusna postaja v Polhovem Gradcu, 370 m. WGS84: N 46,065376°, E 14,316114°
Parkiramo lahko na drugi strani mostu (v smeri proti Ljubljani).

Časi: Polhov Gradec–Korena 1.30 h
Korena–Polhov Gradec 1.15 h

Skupaj 2.45 h

Sezona: Vsi letni časi.

Vodnik: Božidar Lavrič: *Polhograjsko hribovje*, PZS, 2010.

Zemljevida: *Polhograjsko hribovje*, PZS, 1 : 25.000; *Polhograjsko hribovje z okolico*, TD Polhov Gradec in Geodetski zavod Slovenije, 1 : 30.000.

Vzpon: Z avtobusne postaje se odpravimo po cesti v smeri Gorenje vasi dobrih sto metrov. Pred

Vrh Korene s cerkvijo sv. Mohorja in Fortunata Foto: Marjan Bradeško

Zemljevida: Polhograjsko hribovje, PZS, 1 : 25.000; Polhograjsko hribovje z okolico, TD Polhov Gradec in Geodetski zavod Slovenije, 1 : 30.000.

Vzpon: Od graščine gremo po asfaltni cesti ob grajskem parku v zaselek Potok in naprej proti Prapročam. Na koncu zaselka navzgor in mimo še enega odcepa za Goro do llovega grabna in po cesti na razgledni rob (Strelavec). Nadaljujemo do dveh hiš (spadata pod Briše, do sem 25 min) in za njima ob potočku desno navzgor do gozdne ceste. Po dveh ovinkih se le-ta združi s tisto, ki z leve prihaja s Praproč. Hodimo po cesti proti Gori, ki jo po nekaj minutah uzremo z ostrega ovinka. Spustimo se nekoliko navzdol in v blagem vzponu pridemo do prevala Pretovče

(zemljevid: Pretolče). Od tam se usmerimo naravnost navzgor po strmi stezici (oznaka: strma pot), ki med borovci in skalovjem (previdno!) privede na južni greben Gore. Po njem pridemo do cerkvice na vrhu.

Sestop: Z vrha sestopimo do sedla s kapelico na eni in Logarjevo domačijo na drugi strani, pod sedlom

zavijemo takoj levo in se spuščamo ves čas strmo navzdol v smeri Polhograjske graščine (mimo desnega odcepa poti, ki vodi čez Potok) po nekakšnem 'rebru' gore. Tik pred iztekom poti nas pričaka obelisk – spomenik saškemu kralju in roži blagajki, ki ga je postavil grof Blagaj. Od spomenika do graščine, kjer je v parku

doprski kip grofa Blagaja, je le nekaj minut.

Marjan Bradeško

Korena (Koreno), 729 m

odcepom za osnovno šolo zavijemo levo čez travnik ob reki Božni mimo kapelice do kmetije Plenk. Za njo desno navzgor po kolovozu v gozd Škofijskega griča in v loku do razcepa. Po levi stezi (desna je le rahlo daljša) hodimo ob spodnjem robu travnikov do asfalta in navzgor do zaselka Škofije (25 min). Zavijemo ostro levo do Godra in pred zadnjo hišo desno v gozd po kolovozu navzgor in rahlo v desno. Hodimo vzdolž slemen, nekoliko gor in dol (menjavata se stezica in gozdna cesta) do ceste, ki levo pripelje iz doline Prosce. Po cesti se strmo povzpne do zaselka Slevca (Slevica). Od tam po asfaltni cesti pridemo vodoravno do zaselka Korena (kmetija odprtih vrat Pr` Lenart)

in še rahlo navzgor do cerkvice.

Sestop: Sestopimo nazaj do zaselka in zavijemo levo na cesto proti dolini Male vode. Po gozdni cesti gremo najprej preko odprtega sveta, nato pa po gozdu (vmes kratka označena bližnjica) in smo v 40 minutah pri kmetiji Korošec in asfaltni cesti

v dolini. Po cesti hodimo še dobrih 30 minut do Polhovega Gradca (slabe 3 km).

Marjan Bradeško

Grmada (včasih označena tudi kot Polhograjska) je gotovo najbolj oblegan vrh Polhograjskega hribovja, saj nanjo vodijo poti dobesečno od vsepovsod. Mi jo bomo osvojili s polhograjske strani, od koder je morda nekoliko manj obiskovalcev. Posebej lep svet nas bo pričakal nad Setnico nad cerkvijo sv. Uršule, sam vršni greben pa bo prav gorski. Grmada je namreč tudi daleč najbolj kamnit vrh v okolici in, zanimivo, premore tudi svoje kamnito okno. Ne nazadnje pa je tudi vrh en sam velik skalni – in zelo razgleden pomol.

Zahtevnost: Nezahtevna neoznačena pot.

Oprema: Običajna planinska oprema.

Višinska razlika: 550 m

Izhodišče: Polhograjska graščina, 390 m, ob cesti Polhov Gradec–Črni Vrh.

Skalni greben med vrhom Grmade in Malo Grmado, zadaj Korena in Gora (desno) Foto: Marjan Bradeško

WGS84: N 46,067896°,
E 14,313607°
Tam je tudi možnost
parkiranja.

Koča: Planinski dom na
Ravneku (PD Blagajana),
oskrbovan le občasno.

Časi: Polhov Gradec–
Grmada 1.30 h

Grmada–Polhov Gradec

1.15 min

Skupaj 2.45 h

Sezona: Vsi letni časi.

Tošč, 1021 m

Tošč je približno zadnjih štirideset let, odkar so umetno znižali Pasjo ravan, najvišji vrh Polhograjskega hribovja, je pa tudi edini, ki je do vrha zavil v gozdno ogrinjalo. Nekaj razgleda sicer nudi, ko drevje ni olistano. Pot nanj, ker je pač tolst in se razteza v nekakšno sleme vzhod–zahod, zato vzame nekaj več časa, še vedno pa je to hiter poldnevni cilj, ki ga lahko vzamemo kot podaljšek poti na Grmado. Najlepše pa je, če s Tošča nadaljujemo naprej po Polhograjski planinski poti in si privoščimo pravi polhograjski dan.

Zahtevnost: Nezahtevna označena pot.

Oprema: Običajna planinska oprema.

Višinska razlika: 650 m

Izhodišče: Manjše parkirišče na začetku Mačkovega

grabna, pri odcepu ceste za Setnico, 390 m.

WGS84: N 46,074713°,
E 14,311271°

Časi: Mačkov graben

(začetek)–Gonte 1 h

Gonte–Tošč 45 min

Tošč–Selo 45 min

Selo–Mačkov graben 1.30 h

Skupaj 4 h

Sezona: Vsi letni časi.

Vodnik: Božidar Lavrič:
Polhograjsko hribovje, PZS,
2010.

Zemljevida: *Polhograjsko hribovje*, PZS, 1 : 25.000;
Polhograjsko hribovje z okolico, TD Polhov Gradec
in Geodetski zavod
Slovenije, 1 : 30.000.

Vzpon: S parkirišča nadaljujemo po cesti navzgor po Mačkovem grabnu do zatrep doline, kjer se pot cepi – po desni cesti navzgor do na pomolu ležeče kmetije Jelovčnik (označena bližnjica, ki

Tošč Foto: Andrej Ranfl

se odcepi na prvem ovinku spodaj in vodi ob samem potoku, je zaradi žledoloma neprehodna). Od kmetije gremo položno v desno čez pobočja Malega Tošča in navzgor

v sedlo, kjer leži izletniška kmetija Gonte. Nad kmetijo s ceste zavijemo levo na stezico in po njej na sleme in ves čas v smeri glavnega grebena čez Mali Tošč na vrh Tošča.

Vodnik: Božidar Lavrič:
Polhograjsko hribovje. PZS,
2010.

Zemljevida: Polhograjsko
hribovje, PZS, 1 : 25.000;
Polhograjsko hribovje z
okolico, TD Polhov Gradec in
Geodetski zavod Slovenije,
1 : 30.000.

Vzpon: Hodimo po glavni
cesti Polhov Gradec–Črni
Vrh dobrega pol kilometra
do odcepa ceste v Mačkov
graben, takoj za odcepom
pa še enkrat desno po cesti
proti Setnici. Na prvem
ovinku zavijemo levo
v rob na stezo, ki se precej
strmo vzpenja v smeri ne-
kakšnega slemenca, vmes
se celo nekoliko izravna in
približa travniku Setnice.
Tam gremo sicer lahko
naravnost proti cerkvi
sv. Uršule, markirana pot
pa nas povede vodoravno
desno do zaselka in izletni-
ške kmetije Pr` Mehačk (od
graščine dobrih 50 min).

Dvignemo se do cerkvice
in nato nadaljujemo ves
čas v smeri Male Grmade
(cerkvico lahko obidemo
tudi po slemenu nad njo),
kjer se nam z desne pridruži
pot od lovske koče. Po
vmesnem grebenu pridemo
na skalni vrh Grmade (s
Setnice dobre pol ure).

Sestop: Z vrha sestopimo
v smeri Belice (vmesni
vrh Kregovnik) do stika s

prečno potjo, ki vodi z Gont
do lovske koče. Hodimo
po njej desno do lovske
koče (z vrha 25 min). Na-
daljujemo po slemenu
v smeri Kucija in kmalu
zavijemo desno navzdol
proti Polhovemu Gradcu.
V 25 minutah pridemo
do zaselka Ravnek, se
spustimo skozenj in gremo
mimo Planinskega doma na
Ravneku. Pod njim zavijemo

levo in se spuščamo ves
čas precej strmo navzdol
do gostilne Pratk (25
min). Pot nas vodi mimo
avtobusne postaje navzgor
po stopnicah in v nekaj
minutah po cesti pridemo
do graščine.

Marjan Bradeško

Tošč, 1021 m

Sestop: V smeri slemenca
(zahod) se spustimo
navzdol čez nekaj vzpetih
delov in po lepih senošetih
pridemo do cerkvice sv.
Jedrti v Selu (z vrha 30
min). Od cerkvice nadalju-
jemo po cesti do zaselka
Bezje, na nekaterih zemlje-
vidih Brezje (15 min). Tik
pred zaselkom zavijemo
levo navzdol čez travnike
v nekaj zavojih v dno do
Selanovega grabna in ob
njem do ceste v Petačevem
grabnu (30 min). Po njej
(asfalt) pridemo do glavne
ceste Črni Vrh–Polhov
Gradec, zavijemo levo in
po njej nadaljujemo do
odcepa za Mačkov graben
(iz Petačevega grabna 45
min in 3 km).

POZOR: Sestopna pot je
trenutno (februar 2016)
zaradi žleda in poplav
v letu 2014 na odseku
Selo–Petačev graben še

vedno zaprta in nepreho-
dna. Obhod je možen s Sela
ves čas po cesti v Petačev
graben, kar pa turo
podaljša za vsaj pol ure.
Z vrha Tošča sta možna
dva načina vrnitve: kar
po poti vzpona ali mimo
kmetije Gabrše. (Z vrha
Tošča gremo nazaj po poti
vzpona le nekaj minut in
na prvi kratki uravnavi na

desni opazimo nekakšno
sleme in neoznačeno
stezico, ki med borovci
pride hitro na plan, nato pa
se strmo spusti skozi borov
gozd na manjše sedelce
in nadaljuje po lepi travni
dolinici do kmetije Gabrše.
Z vrha 30 minut. Od
kmetije gremo po gozdni
cesti do stika z drugo cesto
(15 min) in po njej desno do

ceste v Petačevem grabnu
(še dobrih 15 min). Od tam
vodi pot do izhodišča kot
pri osnovnem opisu.)

Marjan Bradeško

Stari dnevniški zapiski

V Triglavu in njegovi sosesčini

Franjo Golež

Prejeli smo pisanje Gojka Goleža, v katerem nam je posredoval zanimive dnevniške zapiske svojega očeta Franja Goleža, ki se je leta 1948 odpravil na Triglav skupaj s petnajstletnim sinom Zvonkom. Pot, opravljena v prvih povojnih letih, se je v mnogočem razlikovala od poti, ki jo opravimo danes. Še najmanj – v poti sami ... (op. ur.)

Razglednica, ki sta jo z Doliča poslala Franjo in Zvonko septembra 1948. Zanimive so tri različne štampiljke, ki stajih našla v nekdanji italijanski koči Napoleone Cozzi; le tri tedne pred tem jo je prevzelo PD Gorje. Ena je še italijanska, druga je bila narejena z napako (TRŽAŠKA KOČA) in tretja pravilno narejena, slovenska. Arhiv Gojka Goleža

Najpomembnejša je odločitev

Večina onih, ki še niso bili na Triglavu, pa tudi njegovi vsakoletni obiskovalci, vidijo v tem imenu simbol najvišje gore v Sloveniji in Jugoslaviji. To je sicer res, nikakor pa ne zadostuje. Najlepše ga je doslej opisal znani alpinist Kugy. Ta pravi med drugim: Triglav ni le vrh, ni gorovje z mrtvimi skalami, to je pogorje, ki živi lastno življenje, čigar

stene so sicer mestoma temačne in nepristopne, vendar pa privlačne, da pravega ljubitelja gora in nevarnosti nerade izpustijo iz svojega objema. Le človek s trdno voljo naj si drzne v njegovo ostenje, kajti slabiču se lahko zgodi, da iz samega občudovanja in navdušenja najde hladni, skalnat grob tam, kjer je razgled najlepši! In na drugem mestu: Kdor podcenjuje triglavske strmine, ta je že vnaprej zapisan gotovi smrti. Triglav ni hudoben, je pa muhast in nepreračunljiv. Ko je pogled nanj iz doline najlepši, tedaj ga zagrne neprodorna megla in včasih se po ves dan, pa tudi po ves teden zagrne v bele, vlažne hlapove, ki jih tudi sonce ne prodre! Tako Kugy. Njegovo opisovanje krasot in strahot je pesniško, vendar ni pretirano, temveč je realno. Jaz pa bom Triglav in njegovo

sosesčino opisal tako, kakor sem ga doživel sam, ko sem v svojem štiridesetem letu prvič stopil na njegov vrh. Že dlje časa sem se odpravljaj, vendar so razne neprilike vedno preprečile moje želje. Letos pa sva se z Zvonkom odločila za ta podvig, zaradi nekaterih razlogov kar tvegan: nisva namreč imela prave turistovske opreme, omahoval sem tudi zaradi svoje bolezni (epilepsije). Toda z močno voljo sem premostil zapreke in ker sem 6. septembra nastopil začetek letnega dopusta, je bil sklep storjen.

Hrana, pijača in oblačila tedanjega planinca

Vremenska napoved je bila (vsaj na papirju) ugodna. V soboto, 4. septembra, sva imela vse pripravljeno. Glavna težkoča poleg že navedenih dveh točk je bila prehrana. Kaj naj vzameva s seboj? Na taki naporni turi je hrana glavni in odločujoči faktor. Nazadnje sva s seboj vzela 4 kg kruha, 2 kg jabolk, 1,5 kg pečenih sardel in pol kg pečenega mesa. Vzela sva še pol kg sladkorja v kockah, malo steklenico žganja in večjo steklenico navadne črne kave za žejo. To je bil ves proviant, za tako turo res skromen. V nahrbtnik sva stlačila še puloverje, vsak po eno odejo, rezervno garnituro nogavic in oprema je bila s tem popolnena. Čevlji so bili v redu, gorska mrzlica je bila tudi tu in v soboto zvečer sva bila pripravljena. V soboto zvečer je pričelo nemarno deževati. To je bilo sicer slabo znamenje, ampak nisem imel možnosti spremeniti načrta, ker bi kasneje ne imela niti te hrane več. Meso na karte je bilo le enkrat tedensko, svojega dopusta pa nisem mogel preložiti, Zvonko pa mora 15. septembra oditi v svet, v šolo. Torej sva bila primorana ali iti ali pa ostati doma in s tem preložiti triglavski izlet na prihodnje leto. Zato je bila najina

skupna odločitev nespremenljiva in slabe volje zaradi vremena sva šla spat. V nedeljo zjutraj sva vstala že ob poltretji uri. Deževalo ni več, bilo pa je zelo oblačno. Ob 4.10 je vlak odpeljal proti Jesenicam in ob 6.45 sva prispela na postajo Dovje-Mojstrana. Vožnja ponoči je dolgočasna. Na Jesenicah je pričelo liti, jaz sem si čas krajšal s čitanjem Kerempuha, Zvonko pa je slabe volje štel deževne kaplje. Tik pred izstopom iz vlaka v Mojstrani sva se seznanila z geometrom Pipanom iz Šentilja, ki je s svojim 16-letnim sinom Miranom tudi romal v triglavsko pogorje. Tako sva našla prijetno družbo dveh Štajercev.

Dolga pot do izhodišča

S postaje vodi zavita pot skozi Dovje, ki je neznatna vasica. Polagoma se pot dviga navzgor, vendar položno. Toda zopet je pričelo deževati in kmalu sva bila pošteno mokra. Po enourni hoji sva začula močno bobnenje slapu in kmalu zagledala tablico z napisom: Peričnik. Šla sva v gozd in tik pod visoke sklade navpičnih skal, iz katerih je v mogočnem slapu drvela voda v globino in se na dnu razprševala v milijone kapljic. Bil je nepozaben pogled na 52 m visoki slap, tako da sva pozabila na dež. Sicer pa naju je temeljito zmočila padajoča voda slapu, ker vodi pot tik pod slapom in voda prši vsaj 20 m naokrog.

Nadaljnja pot ni bila zanimiva, ker je deloma vozna, deloma pešpot skozi smrekov gozd. Ob 9.15 sva prispela do Aljaževega doma v Vratih. Dom stoji na krasnem mestu, česar pa ob prihodu nisva mogla oceniti, kajti deževalo je, potok Bistrica je šumel, bližnja in daljna okolica pa je bila zavita v neprodirno meglo.

Poiskala sva si prostor ob peči in pričela sušiti obleko, ker sva bila popolnoma premočena. Nato sva jedla in se поблиže spoznala s Pipanom. Vpisala sva se v knjigo, kupil sem kup

razglednic, dež pa je enakomerno topotal. Koča je bila nabito polna turistov, večinoma nedeljskih. Končno je dež ponehal, toda megle se niso hotele dvigniti. Prvi dan je bil torej zelo dolgočasen in po kosilu sva se s Pipanom zavalila na skupno ležišče ter sladko zaspala, kar nama je zelo koristilo naslednji dan. Oba fanta sta se med tem podila po okolici koč. Popoldan in proti večeru so se megle dvignile in prikazala sta se veličastna severna stena in vrh Triglava. Pogled je bil nepopisen, toda že po nekaj trenutkih so ga ponovno zakrile megle. Luknja, prelaz med Triglavom in Pihavcem, je bila vsa zabasana z meglami, ki so tiščale proti jugu. Toda proti večeru je pričel veter potiskati megle skoznj v Trento, kar je zanesljivo znamenje za izboljšanje vremena – to modrost nama je seveda povedal Pipan. Midva z Zvonkom sva sicer že prvi dan hotela priti vsaj do koč na Kredarici, vendar nama je Pipan to odsvetoval. Kljub temu da je Zvonko gledal kar pisano, sem poslušal Pipanov nasvet, saj je bil on že osemkrat na Triglavu, ter še posebno zaradi tega, ker se je odločil iti z nama, čeprav je imel prvotno namen mimo Stenarja v Trento. Zgodaj smo šli spat z najboljšimi upi na dobro vreme. Ponoči sem okrog druge ure vstal in – nebo je bilo jasno ter posuto z zvezdami! Obetal se je krasen dan.

Končno vzpon proti očaku

Aljažev dom smo zapustili ob 6.15. Krasen je bil pogled na severno steno,

ki je preteče gledala na nas. Nasproti njej se je dvigal resni in na videz nepristopni Stenar, mi pa smo kmalu prečkali Bistrico in vstopili v skalovje. Po pol ure smo obstali pred skoraj navpično steno, skozi katero se je vlekel navzgor ozek kamin. V njem se je pričelo plezanje po železnih klinih, zabitih v skalovje. Težko je opisati občutke, ko sem prvič v življenju zagrabil za tak klin, s pomočjo katerega sem se dvigal postopoma vedno višje. Tu v kaminu je človek popolnoma odvisen od teh klinov, svoje previdnosti ter telesne moči. Pripomniti moram, da sem nosil precej težak nahrbtnik, kar pleze seveda ni olajševalo. Na čelu je plezal Zvonko, nato Miran, potem pa izmenoma Pipan in jaz. Šli smo počasi in previdno, si ogledovali okolico, posebno severno steno, ter vedno pogosteje počivali. Po triurni plezi smo prišli do vznožja strme skale, kjer je studenec. Toda do vode nam ni bilo, ker je bila ledeno mrzla. Najedli smo se in popili oslajeno črno kavo, kar nas je zelo okrepilo. Po enournem počitku smo nadaljevali po ostrem kamenju, zdaj brez klinov, na odprtem, vendar strmem terenu. Bližali smo se Triglavskemu ledeniku, katerega led je modrozelen, nad njim pa se razprostira veliko snežišče, pod katerim klokota voda – snežnica. Snežišče je posebno poleti nevarno zaradi razpoka, ki so pokrite s snegom. Meni je po četrtni strmi hoji srce že tako bilo, da sem moral obstati, ker mi je primanjkovalo sape. Vendar je bila to edina težava, drugih nisem imel. To je moč volje!

1 Oprema planincev v prvih povojnih letih je bila zelo borna.

Arhiv Petra Mucka

2 Pred desetletji je ledenik pod Triglavom še s ponosom nosil svoje ime. Poleti je pod površino še glasno žuborela snežnica.

Arhiv Petra Mucka

3 Utrujeni, vendar veseli in notranje izpolnjeni planinci ob Aljaževem stolpu, na najvišjem vrhu tedanje Jugoslavije

Arhiv Petra Mucka

Okoli 12.30 smo prispeli do kočice pod Kredarico, ki je na višini 2515 m (vrh sam je 2541 m), od koder smo videli tudi Staničevo kočico, Aleksandrov dom (dom Planika, op. ur.) in v Bohinj. Razgled sicer ni bil prida, začela je pihati silna burja in raje smo se spravili h kosilu in pojedli miniaturne dunajske zrezke, krompir in solato. Najedli smo se v resnici pošteno, ostali del popoldneva pa se dolgočasili v koči, ki je bila zopet nabito polna turistov. Že v temi je prispela skupina utrujenih plezalcev, ki so priplezali čez severno steno z vrvmi in plezalkami ter so bili v steni celih 9 ur.

Večerja je bila neokusna: strožji fižol v omaki in krompir, tem bolj pa je bil zabeljen pol ure kasneje račun. Za kosilo, večerjo, prenočišče in dva čaja brez sladkorja sem plačal 392 din! Cene so res škandalozne, toda višina, na kateri se nahaja kočica, vsaj deloma opravičuje to navijanje cen, ki pa bi ne bilo potrebno v toliki meri. Na primer v Aljaževem domu stane kosilo 40 din, čaša vročega mleka 8, čaša vrele vode 10, steklenica piva pa samo 15 din. Nikakega sistema, vse brez kalkulacij in nesmotrno. Spat smo šli zgodaj, drugi dan so čakali zopet novi napori.

Naskok na vrh v mrazu in vetru

V torek smo ob 7.30 v hudem viharju zapustili kočico in že po nekaj korakih vstopili v kamin, da po klinih dosežemo še zadnjih 348 m do vrha Triglava. Tu pa se je za naju z Zvonkom pričela resnična Kalvarija, saj sva kot začetnika brez prakse bila brez

rokavici. Pihala je ledeno mrzla burja, ker je ponoči snežilo, klini in jeklene vrvi so bili pokriti s srežem in že po nekaj minutah naju je pričelo zelo zebsti v konce prstov. Kljub temu da sva imela oblečene volnene puloverje, suknjiče in jaz še vetrni jopič, naju je vihar prepihal skozi in skozi.

Napredovali smo počasneje kot prejšnji dan, ker smo morali počivati vsakih nekaj metrov, da si ogrejemo otrple roke. Ko smo prispeli na Mali Triglav, je bila pot do vrha kratka, toda izredno naporna zaradi ledenega viharja. Pot se vije po grebenu, ki je čisto ozek in zavarovan z jekleno vrvjo. Tu je Zvonko (na najbolj izpostavljenem mestu) obstal in pričel jokati. Neprijetno situacijo sem rešil na kar najenostavnejši način: z veliko muko sem nabral sreža in snega po jeklenih vrveh in z njimi odrgnil Zvonkove premrle roke! Uspeh je bil takoj viden, roke so postale gibljive, solze so zginile in on je spet pogumno kot prvi nadaljeval pot ter tudi prvi ob devetih dopoldan stopil na vrh Triglava.

Na vrhu smo se takoj strpali v železni stolp, kjer je prostora komaj za štiri ljudi. Burja je tulila, mi pa smo čakali, pritiskali štampiljko na razglednice in v knjižice ter se vpisali v knjigo, ki se nahaja v pločevinasti škatli. Bil je krasen trenutek zaradi zavesti, da stojimo na najvišjem vrhu Jugoslavije! Sčasoma so se megle razkadile, nekoliko se je zjasnilo in zagledali smo Jadransko morje in Tržaški zaliv! Videli smo tudi Bled in jezero ter celo Sv. Jošt pri Kranju in Šmarjetno goro, pod

katero sta naju nestrpno in v skrbeh čakali Katarina in Jaruška. Neverjetno, kako daleč se vidi z vrha Triglava. Prekrasen je pogled na Mojstrovko, Razor, Trentsko dolino s Sočo, ki jo pogled s presledki lahko zasleduje do njenega izliva v morje. Kako majhni so vsi vrhovi v primeri z najvišjim, na katerem smo stali kot zmagovalci!

Spet v dolino

Zaradi burje smo 10 m pod vrhom šli v skalnato zaklonišče, kjer je bilo več prostora. Tu smo se odpočili in pošteno najedli. Po enournem počitku smo ponovno krenili po klinih navzdol, toda proti Doliču. Pot je zelo nevarna, toda ravno zaradi te napetosti zanimiva. Ves čas je vodil Zvonko, ki ga lahko pohvalim, da je zelo previden, vztrajen in izvežban (trening domače vzgoje: nošnja vode, drv itd.). Po enurni plezi smo se nahajali na bivšem teritoriju kraljevine Italije. Tu je vsepovsod polno rovov, bunkerjev, ohranjene so pa lepe ceste v serpentinah, po katerih smo se spustili do novootvorjene kočice na Doliču, 2150 m. Od tod sva z Zvonkom sama nadaljevala čez meli, ker sta oba Pipana nameravala naslednji dan v Trento. Od Doliča sva se v serpentinah in po grušču vzpenjala še 400 m visoko. Sonce je bilo precej vroče in nobene vode, zato pot ni bila prijetna. Po enurni hoji sva prispela na greben, kjer se pot prevali na visoko planoto, kjer se nahajajo Sedmera triglavska jezera. Pravzaprav je to široka dolina, od obeh strani obdana z ogromnimi

skalnatimi skladi. Pot navzdol ni prijetna, ker pri tem zelo trpijo kolena in mišice v stegnih. Seveda gledano z mojega stališča, ker jaz sem pač okoren kot slon, kar sem ugotovil šele na tej visokogorski turi, medtem ko je Zvonko gibčen kot kozorog, kar v očigled njegove mladosti pač ni posebnost. Zelo nevarni so tudi veliki ogromni kamni, ki so gladki kot steklo in na katerih drsi, posebno če ima kdo zbrušene žeblje.

Srečavala sva črede ovac in koz in po triurni hoji dospela do večjega jezera, ob katerem leži slikovita koča. Tu na višini 1683 m pa je civilizacija že čisto blizu, kar se dobro vidi po množici turistov, ki so oblečeni izbrano, so torej takozvani boljši ljudje, posebno, ker večina govori – hrvatski. Po večerji (kozličkova jetrca s krompirjem in solato, samo 50 din) sva takoj šla spat. Prenosišče je bilo prijetnejše kot na Kredarici, kjer naju je zeblo, čeprav sva spala popolnoma oblečena in imela na sebi štiri koce, in še skupaj sva spala.

Slovo od Triglavskih jezer in dooolga pot domov

Naslednji dan, v sredo 8. septembra, sva vstala ob 5.30 in se prvič po

treh dneh umila v ledeno mrzlem jezeru pod kočo. Takoj po zajtrku sva nadaljevala pot navzdol skozi macesnove gozdove in kmalu prišla na rob planote, od koder se vidi Bohinjsko jezero s Sv. Janezom. Tu pada teren 1200 m skoraj navpično navzdol. Že v tej višini sva čula oddaljeno grmenje slapa Savice in pričela sva se spuščati po lesenih, v zemljo zabitih vijugastih stopnicah iz smrekovih debel v dolino, kjer sva videla kočo v bližini Savice, hotel Zlatorog in veliko število drugih vil. Do vznožja sva potrebovala dve uri, nato sva šla še k slapu, ki je baje krasen – jaz namreč nisem hotel več lesti navzgor, Zvonko je šel sam. Po kratkem odmoru sva ob 9. uri zapustila soseščino Triglava in se odpravila peš po 16 km dolgi vijugasti cesti mimo vsega Bohinjskega jezera do postaje Bohinjska Bistrica. Za vseh 16 km sva potrebovala le 2 uri 10 minut. Prehodila sva tako z nahrbtniki 7780 m na uro, kar je za oba lep športni uspeh. Bohinjsko jezero je prekrasno, polno čolnov z izletniki in še celo eno jadnico sva videla. Ko sva pustila po eni uri hoje za seboj Bohinjsko jezero, je postala pot mučna in dolgočasna, ker se vije po ozki

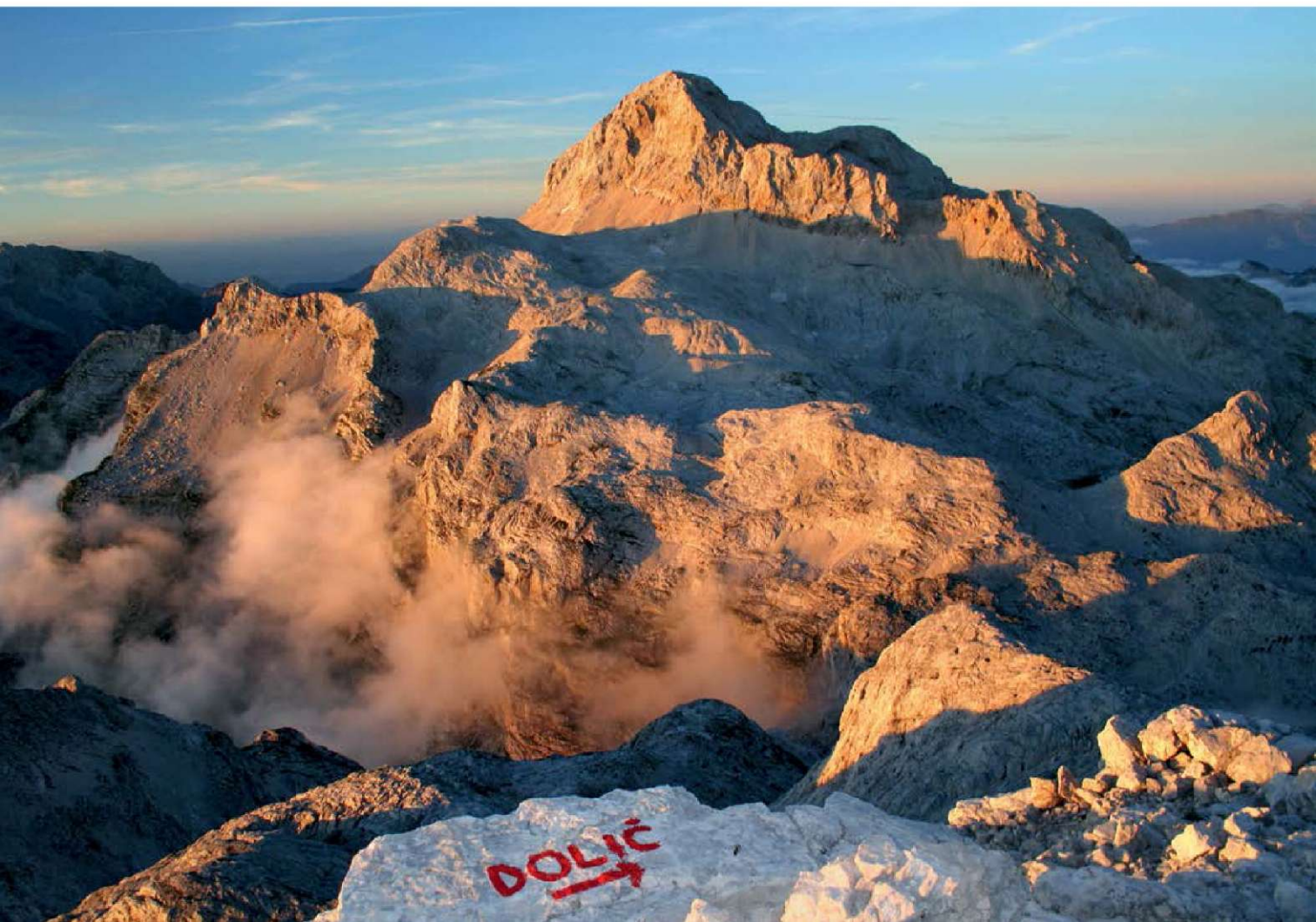
dolini s travniki in lesenimi kočicami. V Bohinjsko Bistrico sva prispela pol ure pred odhodom vlaka.

Bila sva lačna in žejna, zmanjkalo nama je namreč kruha. Kupila sva si sladoled, za žejo je bil dober, za glad je Zvonko imel jabolka, jaz pa – cigarete. Med vožnjo prot Jesenicam sva videla Bled in tri ure kasneje sva bila že doma v Kranju. Tako se je končal najin izlet v soseščino Triglava. Oba z Zvonkom sva istega mnenja, da sva bila letos prvič, ampak ne zadnjič na Triglavu! Drugo leto bova izlet podaljšala v Trento in že sedaj se veselim, ker vem, da bo lepo.

Če sem v svojem navdušenju napisal kako neumnost, naj jo bralec oprost, vesolja nad doseženim uspehom mi itak nič ne more vzeti! Triglav je bil nekoč velika zapreka, kar danes ni več! Zapisano 11. 9. 1948.

In še pripis: Danes je Zvonko odšel v svet, te vrstice me bodo večkrat spominjale nanj, čeprav se bo še vrnil ...

Po enournem počitku smo ponovno krenili po klinih navzdol, toda proti Doliču. Na sliki: zahodna pobočja Triglava
Foto: Vanja Sossou

Po švicarsko na "najvišji" vrh Tajske

"No problem"¹

Miro Štebe

Ko sem se v turistični agenciji v Bangkoku pogajal o potepanju po Tajskem, mi je v oko padla tudi ponudba za treking po tamkajšnjih gorah. O tem sem razmišljal že doma, a sem se bal monsuna. S prejšnjih potepanj po hribih v monsunskih predelih sem vedel, da deževje in narasle vode pohode lahko zelo otežijo, zato sem vse skupaj jemal malo z rezervo. Zdaj pa mi je simpatična turistična agentka zagotovila, da s tem ni težav. "No problem, no problem!" je hitela mala črnolaska, ki se je predstavila kot Miss Ant – gospodična Mravlja. Pojasnila je, da to ni njeno pravo ime, saj si je, kot precej drugih Tajcev, nadela novo, lahko bi rekli delovno ime. Evropejci bi namreč imeli težave s pomnjenjem in izgovorom njihovih dolgih imen. Moram pa reči, da si je Miss Ant zaslužila novo ime, saj je res pridna kot mravljica.

Nisem pa gotov, da dobro pozna zemljepis. Zanosno je govorila o obisku najvišjega vrha, ker pa bi lahko šlo zgolj za najvišji vrh kakega pogorja, sem jo vprašal, če gre pri tem res za najvišji vrh Tajske. Veselo in odločno mi je zatrdila, da je to res njihov najvišji vrh. Z imenom si potem res nisem delal težav, bolj pa me je zanimalo, kakšno opremo potrebujemo. Resno in kar strokovnjaško mi je povedala, da

bomo morali imeti pohodne čevlje in tudi toplo obleko, da tja vsak dan vozijo nove skupine turistov in da je sploh vse "no problem". Dobil sem občutek, da gre za pravo stvar. Predlagala je tridnevni pohod, ki bi ga zaključili na hrbtih slonov in s spustom po reki z bambusovimi splavi. Ker smo imeli jahanja slonov že čez glavo in tudi s splavom smo se že vozili po reki Kwai, sem ji zatrdil, da bo zadostovalo zgolj to, da pridemo na vrh in obiščemo kakšno vas gorskih plemen. Ko sem potem v hotelu brskal po Lonely

V dežju smo se po blatnih stezicah prebijali proti dolini.

Foto: Miro Štebe

Planetu, ta vodniček je sveta knjiga vseh potepuhov po Tajskem, sem ugotovil, da je najvišji vrh Tajske Di Inhaton, ki doseže 2565 metrov. Presenetilo me je, da se na vrh da pripeljati kar po cesti. "No, to bo lepotna napaka, ker pa bomo šli peš, bom zamižal na eno okol" sem si rekel.

Gospod Sonce

Potem je šlo vse kar lepo in gladko. V hotelu nas je noč pred začetkom trekinga obiskal vodnik, ki se je predstavil kot Mister Sun – gospod Sonce. Nasmeh je res imel sončen, glede opreme pa sploh ni delal problemov, saj je zatrdil, naj vzamemo kar športne copate in natikače. Glede na to, da je bil vodnik in ker sem pomislil na ne preveč izstopajočo višino vrha, se mi je vse zdelo kar sprejemljivo. Iz pripovedi drugih sem slišal, da ni slabo, če bi imeli dolge hlače, saj so tam nevarne kače pa tudi insektov naj bi bilo kar veliko. Z mešanimi občutki smo se naslednji dan z drugimi

¹ Angl. *Ni problema*.

člani skupine vkrcavali v dva terenska avtomobila. Razen enega fanta, ki mu je družbo delala zaljubljena deklica, so skupino sestavljala samo dekleta, kar me pa konec koncev tudi ni preveč motilo. Razgledi so bili že v dolini zjamčeno odlični! Sploh pa smo se s sinovoma med potikanjem po deželi smehljajev, kot tudi pravijo Tajski, že kar navadili, da so bile naše sopotnice večinoma ženske. V mojih mlajših letih je bilo drugače, zdaj sem se pa spraševal, kje so fantje. Mogoče jim adrenalinska doživetja pri igricah na računalnikih poberejo željo po pravih pustolovščinah. Vsekakor sem obžaloval, da tudi v času mojih prvih potepanj ni bilo toliko in takih sopotnic, kot so zdaj. Moram pa priznati, da je bilo že naše premetavanje v avtu med vožnjo zame kar adrenalinsko, saj sem lovil kose opreme, ki so uhajali iz slabo naloženega nahrbtnika. K sreči v njem ni bilo kaj dosti prtljage, ker so nam zagotavljali, da v hribih tudi ponoči ne bo preveč hladno, hrano pa naj bi nam zagotovili vodič in njegovi pomočniki. "No problem!" Potrebovali smo le nekaj rezervne obleke in pripomočke za osebno higieno. Avto je ustavil pred neko trgovinico, kjer so nam svetovali, naj nakupimo, kar še potrebujemo, med drugim tudi čelne svetilke in pelerine. Ker imam s pelerinami slabe izkušnje, saj sem pod njimi pogosto bolj moker, kot če jih ne bi imel, sem kupil le svetilke z vložki, dekleta pa so z veseljem pomerjala pisane tanke pelerinice, ki niso vlivale posebnega zaupanja ... Bile so bolj za enkratno uporabo. Čeprav je bil nasmeš Mistra Suna simpatičen, nisem hotel preveč zapravljati. Vedel sem, da bo vodič od trgovca zagotovo dobil provizijo od vrednosti naših nakupov, kot zagrizen Gorenjec pa raje kupujem po svoji glavi in ne po nareku.

Od glave do pet v vodi

Mimo nasadov najrazličnejšega sadja in skozi slikovite vasice smo se pripeljali do džungle ob vznožju hribov, kjer se je pot za avtomobile končala. Vodniki so nam svetovali, naj za začetek obujemo natikače, saj bomo hodili po vodi. Res smo se v gozd napotili po plitvi strugi potoka. Gozd na obeh straneh je bil precej gost, zato je bilo napredovanje po potoku zagotovo bolj udobno, vseeno pa tudi natikači niso bili najbolj primerni za tacanje po vodi. Kar nekaj časa smo tako spremljali potok, ko se je pot odcepila in se začela vzpenjati, pa smo se preobuli. Vodniki so nam razdelili banane in drugo tropsko sadje, počasi pa smo

se začeli tudi medsebojno spoznavati. Mister Sun nam je predlagal, naj hodimo lepo za njim, ker so v gozdu strupene kače in druge nevarne živali. Dejal je, da na to območje včasih zaidejo celo tigri. Nisem mu čisto verjel, iz previdnosti pa sem le hodil bolj disciplinirano. Bilo je precej soparno, tako da nas tudi voda ni kaj dosti ohladila. Relativna vlažnost zraka je bila skoraj stodontna, zato smo se izdatneje znojili, znoj pa ni mogel izhlapevati. Med ne preveč strmim vzponom sem se pošteno oznojil. Sin je rekel, da sem videti tako zdelan, da je bolje, da me ne fotografira, saj bi ljudje mislili, da sem kuhan in v zadnjih vzdihljajih. Med počitkom sem majico kar ožl, a je bil to bolj blažev žegen, ker sem bil ves moker. Celo nogavice so bile prepotene! Med drugim postankom sem lahko ožl tudi njih. No, zdaj sem pa res pravi Švicar, sem se junačil. Med grizenjem kolen po blatni stezi sem ugotavljal, da je na meni edina suha stvar – moj jezik. Res sem bil žejen, a se nisem hotel nalivati z vodo, da ne bi bil še bolj znojen. Od časa do časa sem le srknil požirek in si z njim počasi izpiral ustno votlino in grlo, da bi preliščil brbončice za okušanje. Pa se niso dale! Vedno znova so bile suhe in žejne in nazadnje sem se vdal. Na mah sem popil pol litra vode in si pri tem mislil, da sem pravzaprav ubil dve muhi na en mah, saj bom imel zdaj za pol *kile* lažji nahrbtnik. Žal sem moral potem prenašati še pol litra več znoja. Pa se nisem dal. Kmalu sem popil vse razpoložljive tekočine. Vsaj občutek je bil boljši! Ker se držim načela, da je treba vedno poskušati sprejeti resničnost, kakršna koli že je, sem se potem pač sprijaznil tudi s tem, da koža na najvišjem tajskem hribu ne more dihati, kot bi bilo treba. To je tako kot na Everestu, kjer ne moreš dihati tako, kot bi hotel, sem se tolažil. Vzpenjali smo se skozi svetel gozd, ki so ga vodiči razglašali za džunglo, vendar imamo še v Tivoliju gosteje zaraščene predele. Džungle, ki se jih spominjam od drugod, so bile precej bolj neprehodne in divje, tu pa so vse okrog nas poganjala mlada tikova drevesa. Čeprav ni bilo videti sledov človekovih posegov, verjamem, da je šlo tam za drugotno džunglo.

1 Pozibavanje na hrbtih slonov ob zaključku trekinga

Foto: Miro Štebe

2 Spust na splavih iz bambusovih debel je bila pikica na i našega potepanja.

Foto: Miro Štebe

Tikovina je zelo trpežen in cenjen les, zato ne bi dal roke v ogenj, da niso pred nami tam pred desetletji gospodarili drvarji. Tikova drevesa se razrastejo tudi šestdeset in več metrov v višino, zato bi v pravi džungli pričakoval tudi srečanje s kakšnim takim orjakom. Kakor koli že, gozd je bil precej prostran in zadušljiv, v njem pa so bile tudi ptice in seveda kače. Mister Sun nam je pokazal kar dolgo plazilko, za katero je zagotavljal, da je precej strupena, vendar je revica raje pobegnila pred nami. Kasneje sem tudi sam naletel na njeno sestro, precej razburjenja pa je povzročila ena, ki je plezala po drevesu. Ni bila pripravljena pozirati pred fotoaparati. Spraševali smo se, kako bi bilo, če bi nas, nič hudega sluteče, s kake veje pozdravila še kakšna taka sikajoča domačinka.

Med modrimi Kareni

Ravno, ko sem razmišljal, ali bi lahko v sopari izdihnil dušo, smo med zelenjem zagledali riževa polja in človeška bivališča. Ob robu gruče hiš na kolih je bilo turistično zavetje, kjer naj bi pre-spali. Pod napuščem je bila dolga, grobo stesana miza, ki se je strmini prilagajala tako, da si moral ponekod stati, če si hotel seči nanjo. A vseeno je bilo prav lepo sedeti tam, srkati osvežilne pijače in klepetati. Mister Sun in njegovi pomočniki so nam hitro postregli z rižem, različno zelenjavno prilogo in začinjnim

piščancem. Naselje je pripadalo enemu od gorskih plemen. Mister Sun je dejal, da so to modri Karenji in da naj bi bili razpoznavni po modrih oblačilih. Ko sem se s fotoaparatom potikal med hišami na koleh, kjer sem videl večinoma ženske in otroke, pa njihova oblačila niso bila izrazito modra, največkrat so bila sprane sive ali temnejše barve. Vseeno mi je uspelo najti tudi nekaj v modro oblečenih primerkov. Mogoče se tako oblečejo le za boljše priložnosti, zame se pa še zmenili niso. Med večernim klepetom pod napuščem naše "turistične kočice" nam je gospod Sonce s prijatelji povedal marsikaj zanimivega o tamkajšnjih plemenih. Med drugim je dejal, da so večinoma kristjani in da se posmehujejo budistom, kar se nam je zdelo malo čudno, saj smo marsikje videli tudi znake prisotnosti budistov. Ker smo bili na območju t. i. zlatega trikotnika, območja v bližini tromeje med Tajsko, Laosom in Mjanmarom, ki slovi po pridelavi opija, smo gospoda Sončka spraševali tudi o tem, pa je zatrdil, da je na Tajskem to zdaj zelo strogo prepovedano in da se tu ne ukvarjajo več z drogami. Pridelava drog pa naj bi bila zelo razširjena v sosednjih dveh deželah, še zlasti v Mjanmaru. "Tisti Tajci, ki imajo denar, gredo na dopust v Mjanmar in tam poceni pridejo do drog, tu je pa nevarno. Tudi sicer je sosednja dežela za Tajce poceni dopustniški cilj."

Med pogovorom so me dekleta iz družine neprijetno presenetila, saj so vedela, da se vzpenjamo na hrib Doi Ching Dao, ki ni najvišji na Tajskem, ampak naj bi bil šele tretji po višini. Mister Sun je z veselim nasmehom potrdil informacijo in ob tem še ponosno povedal, da se je na najvišji vrh Tajske pripeljal z motorjem in da bi tja lahko šli celo z avtom. Name je padlo z zadušljivo vlago prepojeno tajsko nebo! Ob vsem tem švicu ne bo najvišjega vrha! Tega si pa nisem zaslužil! Ko sem se malo pomiril, sem si na tihem vseeno priznal, da sem kriv pravzaprav sam, saj se nisem dovolj pozanimal. Tolažil sem se z mislijo, da se na tisti najvišji vrh kar pripeljejo, mi pa vsaj švicamo. Nazadnje sem vse skupaj nekako sprejel z ugotovitvijo, da je naš pohod vsaj nekakšen prikaz tajskega planinstva. Ko smo kasneje imeli karaoke in je sin blestel z Avsenikovo *Golico*, se mi je razpoloženje le počasi izboljševalo. Večer smo popestrili tudi s številnimi pesmicami mednarodne zakladnice evergrinov. Med drugim je bilo kar nekaj melodij, ki se jih spominjam z mojih mladostniških potepanj. Pred spanjem je vsak zlezal v svojo mrežo proti komarjem in noč je prijetno shladila naša preznojena telesa.

Končno vrh

Naslednji dan smo lepo zložno švicali v ne prestrem breg, porasel s svetlim gozdom. Ko smo prilezli na nekakšen kuceľ, je naš

vodnik slovesno izjavil, da smo na vrhu. Razgleda skoraj ni bilo, videli pa smo nekaj zanimivih gob in rožic in celo neka drevesca, ki so spominjala na iglavce. Mister Sun je povedal, da tam včasih celo zapade sneg. Ko sem ga malo podrobneje izpraševal, pa je vse skupaj opisal bolj kot ivje, tako da tudi za sneg na domnevno tretjem najvišjem vrhu Tajske ne dam roke v ogenj. Kakor koli že, veseli uspeha smo se spustili v dolino do rečice z mogočnimi slapovi in prijetnimi tolmuni, kjer smo učinkovito sprali ves znoj. Na gori smo preživeli še en prijeten večer, naslednji dan pa smo se v monsunskem dežju in blatu drsali v dolino med riževimi polji. Ko je, kot je za tiste kraje običaj, sonce v trenutku premagalo oblake in je takoj postalo spet vroče in zatoхло, pa smo se na hrbtih slonov podali na potep po tistih bregovih. Sloni so se izkazali kot presenetljivo dobri plezalci v hrib, vendar takrat sedenje na njihovih hrbtih ni tako udobno. Pozneje nas je prijetno osvežilo splavarjenje na dolgih in ozkih splavih iz bambusovih debel. Jahanja slonov in vožnje s splavi nismo plačali, vendar je Mister Sun zatrdil, da je "all included",² zato je bil končni občutek po znojnem vzponu na "najvišji hrib" še boljši. ○

² Angl. Vse vključeno.

1

Nov seznam slovenskih dvatisočakov

Miha Čekada

O seznamih slovenskih dvatisočakov je bilo že veliko napisanega, vendar so bili kriteriji (ne)uvrstitve precej neusklajeni. Ena od pglavitnih dozdajšnjih vrzeli – neenotni podatki o nadmorskih višinah – je odpravljena z nedavno javno objavo podatkov laserskega skeniranja Slovenije (t. i. lidar). V nasprotju s preteklimi seznammi tokrat razvrščamo vrhove po topografskem vidiku izrazitosti – koliko vrh izstopa nad okolico. Na ta način dobimo 99 dvatisočakov z izrazitostjo nad sto metrov.

Dvatisočak je sicer po eni strani topografski pojem, po drugi strani pa bolj družbeni oz. kulturni. Za vsakega začetnika je prvi dvatisočak pomemben mejnik, ki lahko kasneje preraste v pravo zbiranje doseženih dvatisočakov. Kot pri vsakem pojmu tudi tu naletimo na vprašanje kriterija, kdaj je vzpetina, ki sega čez dva tisoč metrov, dvatisočak in ne le neki stranski rob.

Dozdajšnji spiski so sloneli bolj na družbenih kot topografskih kriterijih. Upoštevali so vse vrhove z izpričanim imenom ali vse vrhove z izpisano koto na karti. Vsekakor velja omeniti spisek 349 vrhov, ki ga je sestavil Ljubo Urnkar in

objavil v *Planinskem vestniku* (julij–avgust 1994). Najdemo tudi več drugih spiskov s skupnim številom vrhov od dvesto do čez štiristo.

Pomembno vprašanje je tudi zanesljivost nadmorskih višin, izpisanih na kartah. Čeprav jih štejemo kot samoumevno natančne, podrobnejši pogled na različne karte razkrije razlike; ne sicer velike, a neredko lahko nadmorska višina vrha striže tudi za deset metrov. Sicer gre lahko za banalno redakcijsko napako, neredko pa je v igri bolj vsebinsko vprašanje, denimo kateri od dvojnih vrhov (npr. Kanjavec, Rjavina, Planjava) je "pravi". Tisti, ki je višji, ali oni, na katerega vodi markirana pot?

Višine pomembnejših vrhov so bile že dolgo tega določene z geodetsko izmero, z decimetrsko natančnostjo. Na kartah temeljnega topografskega načrta (TTN, 1 : 5000 oz. 1 : 10.000) so te višine na eno decimalno natančne, npr. Triglav ima 2863,6 metra. Manj pomembni vrhovi, ki so bili določeni fotogrametrično, so na istih kartah zaokroženi z ničlo. V Martuljkovi skupini je tako zaokroženih kar polovica vrhov – te višine so torej očitno manj zanesljive. Podobno kot pri prej omenjenih dvojnih vrhovih je relevantno vprašanje, ali se te višine res nanašajo na najvišjo točko ali morda na kako stransko ramo, ki je bolj vidna iz doline in s tem za geodetske potrebe pomembnejša.

Pojem izrazitost vrha

V tem prispevku se bomo omejili na strogo topografski kriterij dvatisočaka. Kako ga opredeliti? Sama po sebi se ponuja razlaga, da je treba upoštevati tiste vrhove, ki dovolj izstopajo nad okolico. Tukaj si bom dovolil citat iz prej omenjene številke *Planinskega vestnika* (7–8, 1994, str. 292): "Pri tem nekateri avtorji uporabljajo, milo rečeno, čudne

kriterije. Po njihovem naj bi bil vrh izrazita vzpetina, ki se za najmanj 50 ali celo 100 metrov dviga nad neposredno okolico." Avtor je sicer kritičen do takšnega pristopa, ga bomo pa tokrat koristno uporabili.

Na tem mestu je treba definirati pojem izrazitosti, včasih poimenovan tudi relativna višina (v angleščini se največkrat uporablja izraz *prominence*). Če gledamo Grintovce z juga, Kočna bolj izstopa nad okolico kot Skuta, čeprav je razlika v njuni nadmorski višini le nekaj metrov. Glavna razlika je v tem, kako globoko se zajeda sedlo med dvema vrhovoma. Dolška škrbina, ki ločuje Kočno in Grintovec, leži nižje od Mlinarskega sedla, ki ločuje Skuto in Grintovec. Zato je Kočna izrazitejši vrh od Skute. Če želimo izrazitosti pripisati neko številčno vrednost, potrebujemo nekoliko natančnejšo definicijo. Postavimo se na izbrani vrh, denimo na Kočno (2539 m), in si zadamo cilj, da bi se povzpeli še nekam višje. Katero pot naj uberemo, da se bomo morali čim manj spustiti? (Gre seveda za namišljeno pot, brez upoštevanja markiranih poti.) V tem preprostem primeru je odgovor na dlani. Spustili se bomo do Dolške škrbine (2267 m) in se povzpeli na Grintovec

(2558 m). Dolška škrbina je t. i. ključno sedlo (angl. *key saddle* ali *key col*), ki je najnižja točka naše namišljene poti. Izrazitost je razlika med nadmorsko višino vrha in nadmorsko višino ustreznega ključnega sedla.

Izrazitost Grintovca je že nekoliko manj samoumevna, a postavimo isto vprašanje. Da bi z Grintovca (2558 m) prišli na neki višji vrh, denimo kar na Triglav, se bomo najmanj spustili, če gremo čez Rateče (851 m), torej je izrazitost Grintovca 1707 metrov. Visoka številka pač odraža dejstvo, da je Grintovec najvišji vrh celotnega masiva Kamniških Alp in Karavank. Vrh z najvišjo izrazitostjo v Sloveniji je seveda Triglav, njegovo ključno sedlo je pri Trbižu, višina tega sedla je 816 m. Izrazitost Triglava je torej 2048 m (razlika med 2864 m in 816 m). Za primerjavo, izrazitost Malega Triglava (2720 m) pa je le 18 metrov – za toliko se vrh Malega Triglava dviga nad najnižjo točko Triglavskega grebena.

Na spletu najdemo veliko strani, ki podajajo obsežne tabele izrazitosti vrhov. Na naslovu www.peaklist.org so popisali 1524 vrhov po svetu z izrazitostjo nad tisoč petsto metrov, prišlo se jih je ime *ultras*. V Alpah je popisanih 612 vrhov z izrazitostjo nad šeststo metrov;

malo znano je, da obstaja seznam 115 slovenskih vrhov z izrazitostjo nad tristo metrov (objavljen na isti spletni strani). Z uporabo izrazitosti dobimo skoraj povsem objektivni seznam vrhov, moramo pa določiti spodnjo mejo. Tu smo seveda nagnjeni k okroglim številkam.

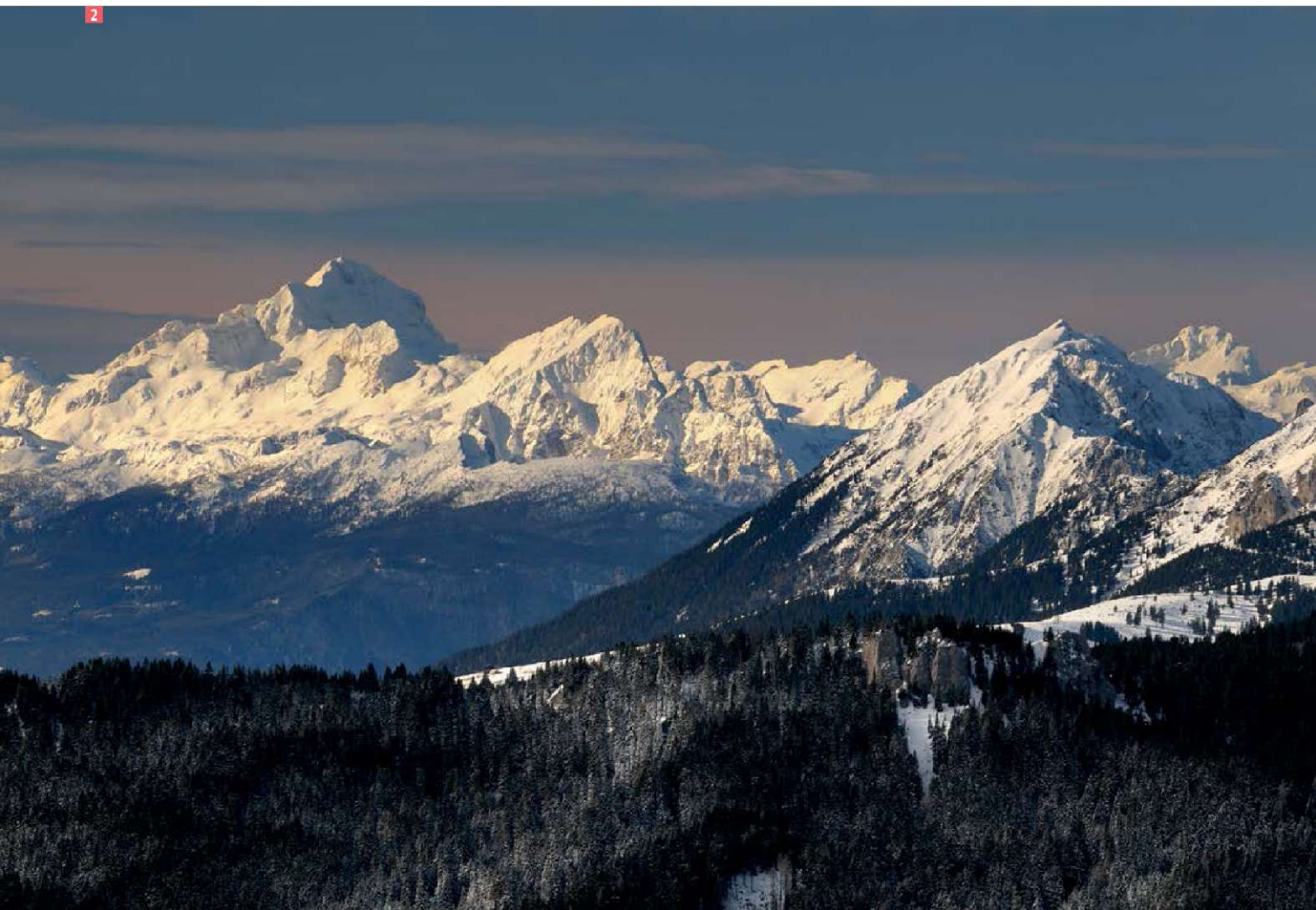
Določanje izrazitosti vrhov dejansko pomeni iskanje ključnih sedel, kar je v enostavnejših primerih na dlani: Kočna–Dolška škrbina, Skuta–Mlinarsko sedlo, nekoliko manj očitno Grintovec–Rateče. Iskanje ključnih sedel postane prava môra v kraškem svetu (kjer ni jasnih razvodnic) in v ostrih gorskih grebenih. Nihče se ni ukvarjal z natančnim merjenjem višine posameznih škrbin, celo izohipse manjkajo na kartah, resolucija digitalnih modelov reliefa pa je preslaba. To je verjetno glavni razlog, zakaj se uporaba izrazitosti ni dovolj razširila.

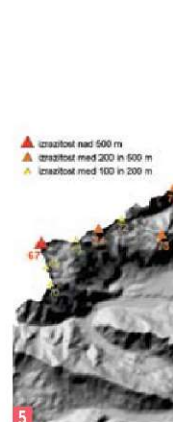
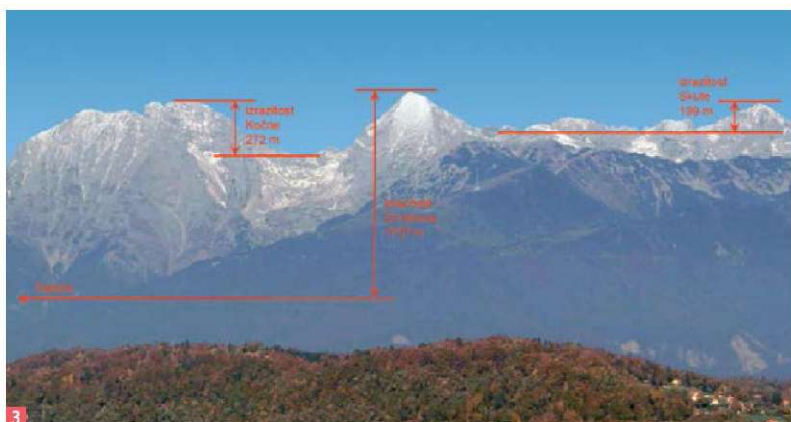
1 Triglav s Kanjavca

Foto: Piotr Skrzypiec

2 Triglavsko pogorje s Karavank; z leve: Triglav, Rjavina, Mojstrovke, Begunjščica, zadaj Razor

Foto: Otton Naglost

Lidarski podatki

Osnova vseh dozdajšnjih topografskih kart je fotogrametrični zajem iz letalskih posnetkov, kjer iz stereoparov določimo nadmorsko višino površja. V zadnjih letih se uveljavlja nova tehnika, pri kateri za snemanje uporabljamo laser; v rabi sta imeni lasersko skeniranje in lidar. Tehnika merjenja nadmorskih višin je do neke mere podobna tisti, s katero policija meri hitrost avtomobilov. Rezultat laserskega merjenja površja iz letala je neposredno topografija, torej digitalni model reliefa, in to brez motečega vpliva vegetacije. Dodatna prednost pred klasičnimi digitalnimi modeli je naravnost fantastična resolucija. Leta 2015 je bil zaključen projekt laserskega skeniranja Slovenije in rezultat je digitalni model reliefa z resolucijo enega

metra. Posebej pohvalno je, da so ti podatki prosto dostopni na spletu (<http://gis.arso.gov.si/evode>). Na voljo je spletna aplikacija senčenega reliefa, lahko si naložimo bloke podatkov bodisi v obliki ASCII¹ ali celo izvirne podatke za zahtevnejše uporabnike. Vse nadmorske višine v tem prispevku so določene iz podatkov ASCII. Najprej je treba okvirno določiti koordinate vrha (oz. sedla), lahko kar iz topografske karte. Nato snamemo ustrezno datoteko ASCII, si izrišemo željeno območje in odčitamo nadmorsko višino. Deklarirana višinska natančnost lidarja je pod 20 centimetrov.

¹ ASCII (ang.), American Standard Code for Information Interchange – ameriški standardni nabor znakov za izmenjavo informacij; glej <https://sl.wikipedia.org/wiki/ASCII> (op. ur.).

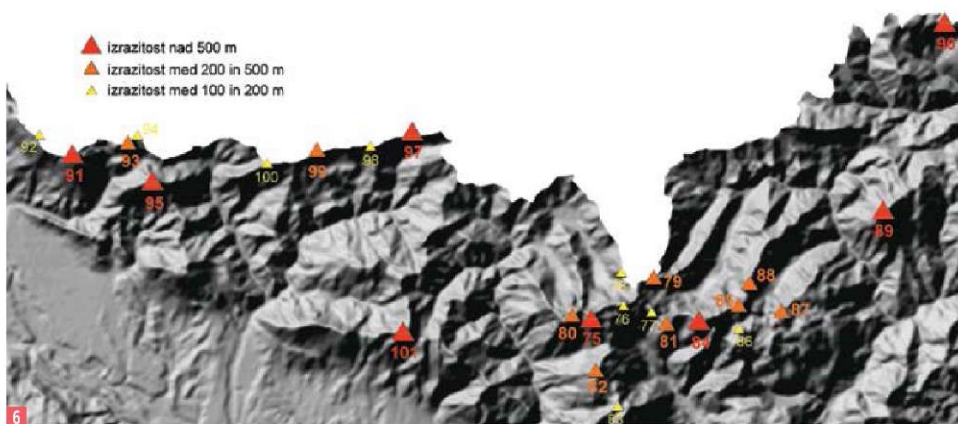
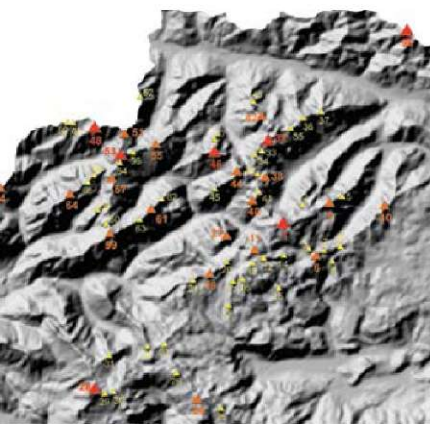
To je sicer slabše od klasične geodetske izmere, toda mnogo boljše od ostalih virov. Predvsem so tako določeni podatki enotne natančnosti, tako za pomembne vrhove kot tudi stranske rame. Seveda se postavlja vprašanje, kako dobro se ujemajo lidarske višine z vrednostmi na kartah. Prej omenjene višine na kartah TTN, določene na eno decimalko, se z lidarskimi vrednostmi ujemajo znotraj enega metra. Tiste višine, ki so že na karti zaokrožene na meter, so že manj zanesljive. Nepričakovano slabe so višine sedel na kartah, tam je neujemanje največje.

Seznam dvatisočakov

Najprej sem iz klasičnih kart in digitalnega modela reliefa (12,5 metra) določil vrhove, ki imajo izrazitost sto metrov ali

Seznam slovenskih dvatisočakov z izrazitostjo nad 100 metrov

Št.	Vrh	Višina	Izrazitost
1	Triglav	2863,5	2047,5
2	Begunjski vrh	2461,5	143,5
3	Vernar	2220,5	199,5
4	Rjavina (vzhodni vrh)	2531,0	278,0
5	Luknja peč	2249,0	131,0
6	Tosc	2273,5	301,0
7	Veliki Draški vrh	2241,0	122,0
8	Ablanca	2005,0	114,5
9	Mali Draški vrh	2131,5	190,5
10	Debela peč	2014,0	219,5
11	Kanjavec (vzhodni vrh)	2569,0	404,5
12	Mišeljski konec	2463,0	105,5
13	Vršaki (vzhodni vrh)	2445,5	104,5
14	Mišelj vrh	2349,0	114,0
15	Ogradi	2087,0	133,0
16	Zadnji Vogel	2327,0	160,0
17	Mala Zelnarica	2321,0	129,0
18	Velika Tičarica	2091,5	100,0
19	Veliko špičje	2395,5	373,0
20	Malo špičje	2312,0	110,0
21	Plaski Vogel	2355,5	117,0
22	Velika Baba (Krnsko jezero)	2015,5	185,0
23	Lanževica	2003,0	115,5
24	Tolminski kuk	2085,5	280,0
25	Vrh nad Škrbino	2054,0	147,5
26	Mahavšček	2005,5	154,0
27	Zadnjiški Ozebnik	2083,0	450,0
28	Krn	2243,5	609,0
29	Batognica	2163,0	106,5
30	Vrh nad Peski	2176,5	109,0
31	Veliki Lemež	2042,5	197,0
32	Škrlatica	2740,0	974,0
33	Dolkova špica	2593,5	139,0
34	Dovški Gamsovec	2440,5	125,5
35	Dovški križ	2542,0	152,5
36	Kukova špica	2427,5	171,5
37	Vrtaško sleme	2077,0	125,0
38	Stenar	2501,5	211,5
39	Križ	2409,0	119,0
40	Pihavec	2420,0	244,5
41	Bovški Gamsovec	2391,0	125,0
42	Špič	2473,5	294,5
43	Rušica	2093,5	143,0
44	Razor	2600,5	331,0
45	Goličica (Razor)	2106,0	142,0
46	Prisojnik	2547,0	558,5
47	Goličica (Prisojnik)	2075,5	124,0
48	Mangart	2678,0	1065,5
49	Visoka špica	2166,5	112,5
50	Skala	2133,5	103,0

malo manj. Popisal sem tudi vse dvojne vrhove, kjer je bila iz kart določena višina obeh vrhov dovolj blizu, in tudi sedla s podobno nadmorsko višino. Vse te potencialne vrhove sem nato ovrednotil s podatki iz lidarja.

Rezultat je tabela 99 dvatisočakov z izrazitostjo najmanj sto metrov. Dodal sem še dva vrhova, ki sta mejna (označena z zvezdico) – morda bo kasnejše ovrednotenje pokazalo, da še ujameta mejo. Izrazitost nad dvesto metrov ima 45 vrhov, nad petsto metrov pa 16. Teh 16 vrhov že nekako ustreza glavnemu vrhu gorske skupine, zato so v tabeli natisnjeni krepko. Po grobi oceni bi z izrazitostjo petdeset metrov zajeli okoli dvesto petdeset vrhov, kar seveda pomeni še precej več dela.

Nadmorske višine sem namerno zaokrožil na pol metra. To je nekako realistična natančnost. V primeru dvojnih vrhov je v oklepaju označeno, kateri je višji. Kjer ima več vrhov isto ime, je v oklepaju dodano še območje.

Sklep

Objavljeni seznam je šele začetek zgodbe. Kogar zanima takšno delo, je lepo vabljen h kritičnemu pregledu podatkov. O končnem rezultatu lahko govorimo šele tedaj, ko za analizo uporabimo izvirne podatke (datoteka tipa .las) in rezultate preverimo na terenu. Edino na mestu samem se lahko odločimo, katero skalo imamo za resnični vrh gore.

Podobno lahko seznam razširimo na vrhove izpod dva tisoč metrov, pa morda

še na nadmorske višine planinskih koč itd. Javna dostopnost podatkov in relativno enostavna obdelava je naravnost povabilo na t. i. *crowdsourcing* zbiranja in izboljšave podatkov o naših gorah.

3 Ponazoritev pojma izrazitost na Grintovcih
Foto: Miha Čekada

4 Triglav na štirih kartah: topografska karta 1 : 50.000 (zgoraj levo), Temeljni topografski načrt 1 : 10.000 (zgoraj desno), digitalni model reliefa 12,5 m (spodaj levo) in lidar (spodaj desno). Vse karte zajemajo isto območje, stranica karte je 500 m.

5 Lega dvatisočakov v Julijcih

6 Lega dvatisočakov v Kamniških Alpah in Karavankah (Kepa je zaradi bližine prikazana pri Julijcih)

51	Kotova špica	2377,5	232,0
52	Visoka Ponca	2273,5	130,5
53	Jalovec	2644,5	508,5
54	Veliki Ozebnik	2481,5	114,0
55	Travnik	2379,0	254,5
56	Šite	2308,5	125,5
57	Pelc nad Klonicami	2444,0	277,5
58	Veliki Pihavec	2090,5	110,0
59	Bavški Grintavec	2348,0	361,5
60	Šmihelovec	2117,5	101,0
61	Trentski Pelc	2116,0	321,5
62	Plešivec (Trenta)	2006,0	105,0
63	Srebrnjak	2099,5	168,0
64	Bricelj	2347,5	369,5
65	Bedinji vrh	2200,0	136,5
66	Bavh*	2186,5	99,5
67	Visoki Kanin	2588,0	1404,0
68	Prestreljenik	2499,0	106,0
69	Vrh Laške Planje	2448,5	137,0
70	Velika Baba (Kanin)	2160,5	132,0
71	Lopa (zahodni vrh)	2404,0	339,0
72	Velika Črnelska špica	2333,0	125,5
73	Rombon	2209,0	300,0
74	Jerebica	2126,0	426,5
75	Grintovec	2558,0	1707,0
76	Skuta	2533,0	199,5

77	Turska gora	2251,0	134,0
78	Velika Baba (Jezersko; zahodni vrh)	2126,0	190,0
79	Mrzla gora	2202,5	204,0
80	Jezerska Kočna	2538,5	272,0
81	Brana	2252,5	303,0
82	Kalški greben	2224,5	429,0
83	Vrh Korena*	1999,0	132,0
84	Planjava (vzhodni vrh)	2397,0	519,5
85	Ojstrica (vzhodni vrh)	2350,0	223,0
86	Lučki Dedec (zahodni vrh)	2024,0	124,0
87	Velika Zelenica	2114,0	250,5
88	Krofička	2085,0	305,5
89	Velika Raduha	2062,0	800,5
90	Kordeževa glava	2125,0	880,0
91	Stol	2235,5	1020,5
92	Vajnež	2103,0	154,0
93	Vrtača	2179,5	341,0
94	Palec	2025,0	113,0
95	Veliki vrh (Begunščica)	2060,0	517,0
96	Kepa	2143,0	705,0
97	Košutnikov turn	2134,5	767,0
98	Tegoška gora	2045,0	100,0
99	Kladiivo	2093,0	225,5
100	Veliki vrh (Košuta)	2086,5	165,0
101	Storžič	2132,0	666,5
* mejna primera			

V tretje gre rado

Smer Ginat v severni steni Les Droites

Gregor Senčar

Že ob svojem prvem obisku Chamonixa pozimi 2013 sem se odločil, da se na to lokacijo še vrnem – tam je toliko vrhov, sten in idej za nove cilje. Ob raziskovanju t. i. Montblanškega bazena smo v dobrem tednu, ki smo ga preživel v Chamonixu, kar dvakrat izbrali cilj z izhodiščem na ledeniku Argentière. Nad njim kraljujejo severna ostenja Vertov (fr. Aiguille Verte), Kurtov (fr. Les Curtes) in Droatov (fr. Les Droites), katerih stena je name naredila prav poseben vtis. Enkrat priti čez to steno je bila želja, ki je od tedaj visoko kotirala na mojem seznamu alpinističnih ciljev.

V Chamonix smo se s prijatelji iz Črnuškega alpinističnega odseka vrnili že naslednjo zimo, ko pa očitno še ni bil pravi čas za moj obisk Droatov. V okviru te odprave smo preplezali nekaj krajših smeri v ne tako slavni stenah, ki pa kljub temu niso bile vse enostavne, ampak so nekatere postregle s kar zahtevnim plezanjem.

Drugi obisk francoskih ostenj nad Chamonixom je bil pomemben tako za nabiranje dodatnih izkušenj, potrebnih za vzpone v tem delu Alp, kot tudi za spoznanje, da bo za realizacijo projektov v zahtevnejših stenah potrebna večja osredotočenost na zeleno smer, in to skupaj s soplezalcem, ki ima podobne želje.

Od sanj do resničnosti – kdaj in kam?

Ob zaključku mojega drugega obiska Chamonixa smo sklenili, da bi naslednjič raje poskusili plezati v jesenskem času, ker naj bi bile takrat razmere za plezanje v določenih smereh boljše, to pa je dostikrat odločujoč dejavnik za uspeh. Naše domneve je dodatno podkrepila naslednja jesen, ki je v gorah nad Chamonixom poskrbela za ene izmed boljših razmer v zadnjih letih. Objave o številnih uspešnih vzponih so se kar vrstile, mi pa doma! Naslednje leto pa res greva, sva si rekla s Primožem, prijateljem z odseka in rednim soplezalcem. In počasi, ob nabiranju metrov v lednih smereh in tudi v topli skali, ne da bi se preveč ukvarjala z načrti za jesen, se je ta nenadoma zgodila. Takrat se je bilo treba odločiti zares, kdaj in kam greva oziroma v katero smer. Glede slednjega sva bila kar hitro enotna – v Droate, smer Ginat.

1

Ta smer je ponavadi kar dobro narejena, mogoče pa uspeva dobiti še kakšno informacijo o trenutnih razmerah od koga, ki bo tam plezal pred nama, sva razmišljala. Drugače pa bova že videla, kako bo, v glavnem greva, če bo le vreme dobro. Stabilno sončno vreme se je nadaljevalo iz tedna v teden, midva pa sva lahko le upala, da bo tako ostalo do tedna, ko sva planirala najin odhod. Pot od Ljubljane do Chamonixa je sicer minila ob spremstvu neviht, a šlo je le za prehodno poslabšanje. Ko sva prišla na francosko stran Montblanškega predora, so se stvari na nebu počasi umirjale, midva pa sva pot nadaljevala do kraja Argentière, kjer je bilo najino izhodišče. *Quechuo* (šotor) sva postavila v parku in ob spremljavi grmenja iz zadnjih nevihtnih oblakov sladko zaspala. Prebudila sva se v sončno sveže jutro s prekrasno kuliso na novo pobeljenih okoliških vrhov.

Zajetno breme na ramah

Vremenska napoved je očitno držala in za naprej so spet napovedovali samo sončno in kar toplo vreme. Čas je bil za zajtrk in zadnje priprave, kaj vzeti s sabo in česa ne, pač nahrbtnik mora biti čim lažji. Na koncu sem si kljub vsemu na rame nadel kar zajetno breme, ki sem ga nosil naslednja dva dneva. Prvi dan je bil namenjen

dostopu do zimske sobe na ledeniku Argentière. Tokrat sva se morala odpo- vedati razkošju žičnice in dobrih tisoč petsto višinskih metrov opraviti peš. Po nekaj zapletih z iskanjem prave poti (ponoči je zapadlo ravno dovolj snega, da so bili prehodi zakriti s snegom) sva pozno popoldan le stopila na ledenik, ki je bil do koč na nasprotni strani lepo prehodan, če odštejem gaženje po sveže zapadlem snegu. To nama je vzelo še nekaj dodatnega časa in moči, tako da sva bila na koncu kar vesela, ko sva stala pred koč in da je bilo za tisti dan vsega skupaj konec.

Med napornim gaženjem preko ledenika sva si dodobra ogledala steno in potek najine smeri. Od tam je bilo videti zelo strmo, kar naenkrat sem na sebi začutil breme cele stene. Opogumljala me je misel, da v steni že ne bo tako strmo, kot je videti od tu, saj se ne vidi vseh razčlemb in polic, ki bodo nudile udobna stojišča in možnost za počitek. Res sem si želel, da bi bilo to tako. Do takrat naju je čakalo še razvajanje v argentierski zimski sobi. Preostanek dneva sva porabila za kuhanje in pripravo še zadnjih potankosti za naslednji dan, ko bo šlo zares. Dogovorila sva se, da vstaneva ob 2.30, pozajtrkujeva in kreneva v steno. Pred tem naju je še enkrat čakalo prečenje

ledenika; koč namreč leži točno na nasprotni strani vstopa v smer.

Zdaj gre zares

Prečenje ledenika naju je že takoj naslednje jutro zaposlilo bolj, kot sva pričakovala. Bližje kot sva bila steni, slabše je bilo, na koncu sva gazila sneg do pasu. To naju sicer ni preveč motilo, bolj naju je skrbelo, kako bova prečkala robno zev, preko katere bo treba, če želiva v smer. Oba sva imela v spominu slabo izkušnjo izpred treh let, ko sva nedaleč stran od tu zaradi tega že enkrat obračala. Na srečo tokrat ni bilo tako, hitro sva našla primerno mesto, kjer sva lahko prišla preko. Od tam naprej je šlo zares, pred nama je bil kilometer stene. Spodnji in srednji del poteka preko strmih snežišč, kjer bova imela v glavnem opravka s trdim pomrznjenim snegom in ledom, zgornji del pa je strmejši. Tam prehod preko strmih granitnih plošč omogoča niz lednih trakov, prekinjenih s krajšimi strmimi snežišči, a do tam je še daleč. Preko robne zevi sva se zagnala v spodnji del, ki je najbolj strm, naklonina se giblje okrog osemdeset stopinj. Razmere so bile odlične, zato sva se odločila, da se ne naveževa, svetloba polne lune pa nama je omogočala, da sva lahko plezala kar brez čelnih svetilk. Po glavi so se mi podile takele misli: Hitro čez ta prvi, strmi del, potem bo lažje, saj naj bi strmina popustila. Še malo, pa se položi, tam zadaj za tistim robom ... Ne, verjetno za naslednjim. Upam, da res, noge že pošteno pečejo, v prste mi je zanohtalo, strmina pa še kar ne popušča ... Končno sva uspela priti v predel smeri z nekoliko mehkejšim snegom, da sva vanj lahko zbrcala malce globlje stopinje in se vsaj za silo spočila. V nadaljevanju je vsak našel ritem, ki mu je ustrezal, in tako sva nadaljevala navzgor. Globina pod nama je naraščala, videl se je že zgornji del smeri. Kazalo je, da bova hitro tam. Pa sva se spet uštel. Štel sem korake, si postavljaj vmesne cilje, snežne strmine pa kar ni zmanjkalo.

Plezalni raj v vsej svoji veličini

Medtem sva bila priča veličastnemu sončnemu vzhodu, hribi na drugi strani

2

1 Potek smeri Ginat v severni steni Les Droites

Foto: Primož Sedej

2 Čudovit prehod čez z ledom prekrите strme granitne plošče. Grega ravno prihaja na stojišče pred zadnjim težjim raztežajem.

Foto: Primož Sedej

ledenika so žareli v soncu, a danes sonca na najini strani ne bo. Nekaj raztežajev pred začetkom zgornjega, pretežno lednega dela smeri sva se odločila, da se naveževa. Trdo snežno podlago je počasi zamenjeval led, več je bilo možnosti za nameščanje varovanj, polic za stojišča, ki sva si jih dan prej obetala, pa še vedno ni bilo. Dosegla sva zgornji del, od tam naprej pa naju je čakal strm trak ledu naklonine 85 stopinj, ki mu je sledilo prečenje v desno v še vedno podobno hudi naklonini. Strmina je nekoliko popustila, ko sva dosegla rampo proti desni, nato pa naju je pred zadnjim položnejšim izstopnim delom čakal še dolg, strm ledni raztežaj, kjer je naklonina spet narasla na 85 stopinj. Verjetno bi v kakšnih drugih okoliščinah hitro opravil z opisanimi težavami, ampak utrujenost in višina sta dodala svoje. Tudi led je bil povečini zelo tanek in ni dopuščal nameščanja varovanj povsod, kjer bi si tega želel. Počasi, previdno sva nadaljevala. Vrh je bil vse bliže.

Zadnji težji raztežaj sva preplezala ob sončnem zahodu, težav v smeri je bilo konec, še sto metrov strmega snežišča

in dosegla sva vrh. Vrh, ki pa pravzaprav ni pravi vrh, je le škrbina (fr. Breche des Droites) v grebenu Droatov na višini skoraj štiri tisoč metrov. Tja sva prišla že v trdi temi. Samo spogledala sva se in si podala roke, oba pa sva vedela, da še ni pravi čas za veselje, čakal naju je namreč še dolg in ne najbolj enostaven sestop.

Nihče ne bo sestopil namesto naju

Najprej je sledil niz spustov po vrvi po kuloarju, ki se spušča na drugo stran škrbine in se izteče na ledenik Talefre nekje na višini tri tisoč petsto metrov. Za tem naju je čakal še sestop in prečenje ledenika do zimske sobe ob koči Couvercle, slabih tisoč metrov niže. Ja, še veliko dela bo, preden si bova lahko oddahnila v varnem zavetju zimske sobe. S spusti po vrvi sva hitro napredovala, uspešno sva poiskala sidrišča za spust, ki so jih tam pustile predhodne naveze. Po več zaporednih spustih sva stopila na zgornji rob ledenika. Od tam naprej je bilo videti vse zelo enostavno. Oddahnila sva si, pospravila opremo in začela sestopati. Počasi sva že razmišljala o počitku, ko sva se naenkrat znašla pred prelomom ledenika – očitno le ne bo vse lepo in enostavno, kot je sprva kazalo. Takrat sva še uspešno našla varen prehod na levi, a že nekaj metrov niže se je zgodba ponovila in ni nama preostalo

drugega kot spust po vrvi. Sredi velikega ledeniškega pobočja, lepo razsvetljenega od lune, sva za določitev prave smeri proti koči uporabila GPS in opis sestopa, ki sva ga imela s seboj. To pa je bilo očitno premalo. Po več poizkusih sva se odločila, da bova raje počakala jutro. Uredila sva si prostor za bivakiranje in zlezla v bivak vreči.

Jutranje sonce nama je dalo novih moči in motivacije, preko razpok sva tokrat uspešno našla prehode. Od tam naprej naj bi bilo težav res konec, sledil naj bi le še zelo dolg sestop, najprej do kočice Couvercle, nato po ferati do ledenika Mer de Glace in od tam naprej do zobate žičnice na Montenversu, s katero se bova odpeljala v Chamonix. Vedela sva, da tega nihče ne bo opravil namesto naju. Kljub temu da sva bila v akciji že trideset ur in da so bile noge že mehke, sva na koncu še našla moči, pohitela in močno zadihana ujela že odhajajoči vlak. Sedela sva v polnem vagonu izletnikov, utrujena, a zadovoljna. Uspelo nama je, plezalni nemir je bil za nekaj časa potešen. Zdaj je prišel na vrsto najlepši del vsake ture – zadovoljstvo ob uspehu in podoživljanje trenutkov v družbi prijateljev.

Smer Ginat (TD, IV, 5, 1000 m) sta 30. 10. 2015 plezala Grega Senčar in Primož Sedej, oba AO Črnuče. 📍

Koča Couvercle, v ozadju Aiguilles de Chamonix
Foto: Grega Senčar

VISOKA ZAŠČITA ZA VISOKE GORE

MONTEBIANCO / OD GORA DO DOLIN

Klasičen okvir za ljubitelje gora, model MonteBianco nudi prilagodljivost, vsestranskost in popolno zaščito za vse tiste, ki večino časa preživijo v hribih. Model MonteBianco je primeren za srednjo in veliko obliko obraza.

Mathieu MAYNADIER
Alpinist

Julbo.com

Julbo®
The world needs your vision

Nestrokovni prebliski pasivnega opazovalca

Bogdan Biščak

Živi in pusti živeti

Ležim na tisti ravni skali nad Zimmer-Jahnovim izstopom v severni steni Triglava. Za mano je vsakoletni, že skoraj tradicionalni vzpon po Kratki Nemški smeri, ki si ga privoščim na kak lep poletni dan, ko ne najdem soplezalca. Zadovoljno se nastavljam avgustovskemu soncu. Vzpon je šel lepo tekoče, kratka, a vendar dovolj mehka trav'ca na skali pa nudi dovolj udobja, da lahko užitkarsko podživljam plezarijo v steni. Svetloba je že bleščeča bela, prava poletna, in le občasno pripremem oči ter pogledam preko Vrat na drugo stran, kjer mi Škrlatica s sosedi še polepša že tako popoln dan. Zadremam.

Zbudi me vročina. Ura je že čez enajsto in nastavljanje soncu ni več prijetno. Spakiram opremo, oblečem kratke hlače in majico ter se odpravim. Spustim se s skale na melišče pod njo. Prežame me spomin na moj prvi vzpon čez Steno, skoraj štirideset let nazaj, ko me je tukaj pričakal ledenik in sem v pumpari- cah, gojzarjih ter flanelasti srajci – v prav tako vročem dnevu – olajšano užil hlad, ki je zavel od njega. Danes je na melišču še bolj vroče kot na skali nad njim, hvala bogu pa mi vsaj gojzarjev in pumparic ni treba nositi. Obrišem si pot z obraza in krenem proti sedelcu, od koder zagledam markirano pot proti Kredarici. Planincev na njej seveda ne manjka. Po celem

dopoldnevu samote mi bo nekaj živžava prav prišlo. Opazujem oddaljeno skupino, ki počasi rinta proti Kredarici. Nasmehnem se ob misli, da mi po tej vročini ne bo treba nič več v klanec, medtem ko njih čaka še kaka ura vzpona do koče, in to po podih, kjer se nimajo kam skriti pred soncem. Od glave prvega v skupini medlo poblisne svetloba. Pogledam natančneje in vidim, da nosi čelado. Prav tako vsi drugi. Ne moreš verjeti, si rečem. V neznosni avgustovski vročini in na terenu, kjer je edina stvar, ki bi jim lahko padla na glavo, kaka steklenica kokakole, ki bi jo z dolgočasni turist odvrzel iz letala (ki ga – mimogrede – nikjer ni bilo), nosijo ti nesrečniki čelade! Nič čudnega, če bodo zakuhali! Zmajem z glavo (česa vsega človek ne vidi dandanes!) in se napotim proti Begunjskemu studencu. Upam, da tam ujamem nekaj sence, preden se podam navzdol čez Prag, vendar je tudi tja že prodrlo sonce in utehe tam ni najti. V premišljanju, ali naj se zapodim navzdol po melišču trgat tekaške *adidaske* ali naj nadaljujem po poti okrog njega, opazujem drugo skupino, ki sopiha proti studencu. Enakomerno prestavlja- jo noge in roke. Da, tudi roke. Vsi imajo namreč v rokah pohodne palice. Zasmilijo se mi. V strmem klancu, v katerega ne- usmiljeno tolče sonce, visoko dvigujejo roke, saj

s palicami v taki strmini drugače ne gre. Ko bi jih vsaj skrajšali, saj so vendar zložljive! Ampak ne, z dolgimi palicami in nenaravnim položajem telesa, ki je posledica visoko dvignjenih rok, se mučijo navzgor, prepričani, da jim palice zadevo olajšujejo. Naj jim svetujem, da jih vsaj skrajšajo, če jih že ne pripnejo na nahrbtnik? Za hip kolebam, potem pa se mi zazdi, da bo videti pokroviteljsko, in stečem po melišču. Bolje, da trpijo *adidaske* kot noge. Čeprav sonce na pot čez Prag sije iznad severne stene pod dokaj ostrim kotom in čeprav se le spuščam, je neprijetno vroče. Nad Medvedovo skalo počakam mlajši par, ki se počasi zapleta in odpleta čez varovalne naprave. Jasno – v rokah imata zložljive palice, ki motovili- jo sem in tja, in koordiniranje štirih udov in še dveh palic čez tiste kline in jeklene vrvi ni enostavno. Potrpežljivo opazujem in se spet uprem skušnjavi, da bi jima predlagal, naj palice spravita v nahrbtnik. Ko se vendarle spravita čez, odbrzim navzdol, deset minut kasneje pa srečam prave zmagovalce tistega dne. Skupina štirih mladcev in mladenk, dva fanta in dve dekleti; videti so, kot da so pravkar stopili iz športne trgovine. No, skoraj tako. Skoraj zato, ker jim izpod čelad pot lije v potokih. Na glavi imajo namreč črne čelade

brez zračnikov, ukrojene podobno kot nemške v 2. svetovni vojni (zadnja moda najbrž, pomislim). Oblečeni so v črne dolge hlače in kratke majice, čez katere pa imajo brezrokav- niki iz *softšela*. V rokah imajo – jasno – pohodne palice, zapestni paski pa so tisti, ki jih zategneš, da ne moreš potegniti roke ven in palice preprijeti

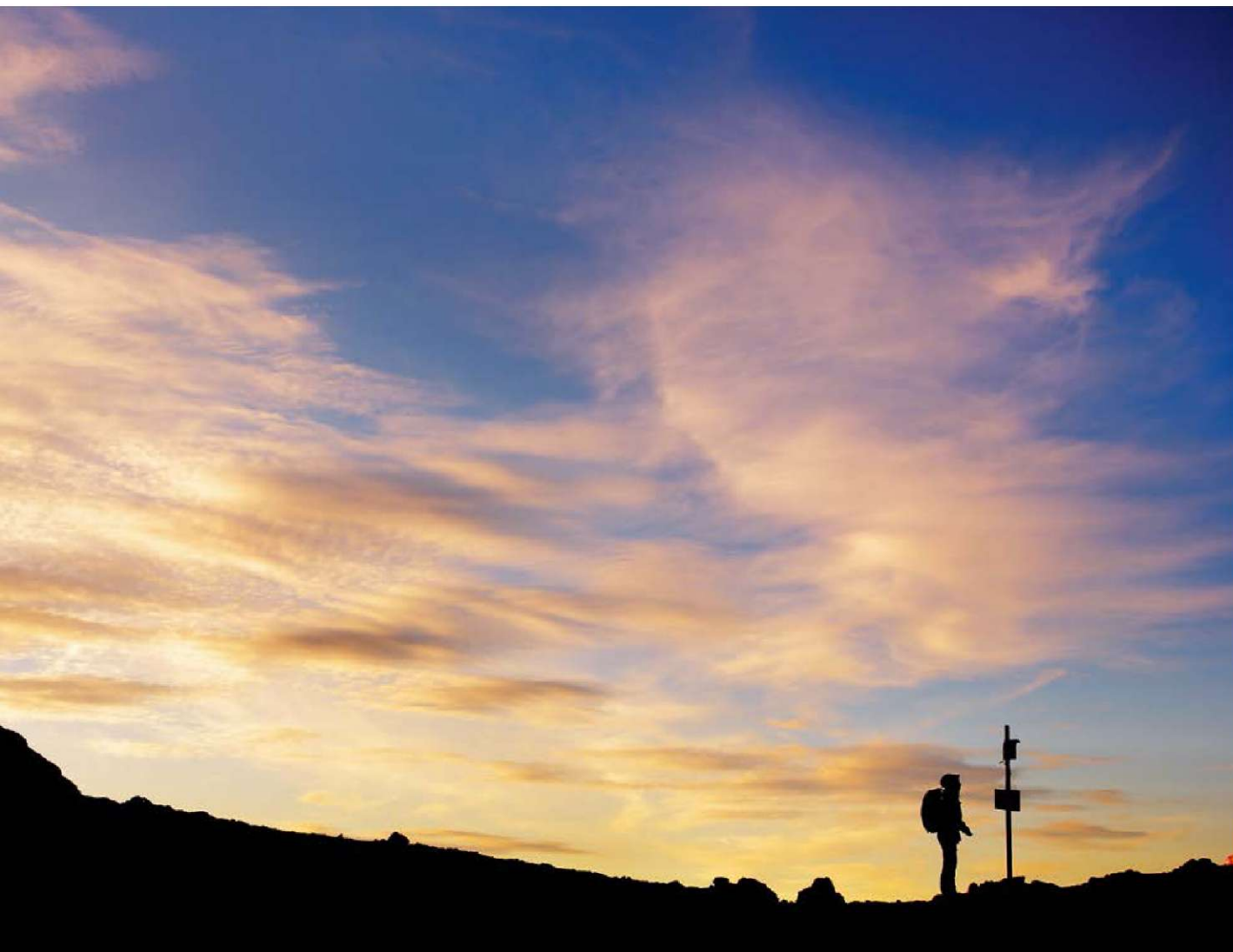
nekoliko nižje, kadar jo je treba postaviti čez kakšno visoko stopnjo. In za krono – na dlaneh imajo brezprstne rokavice. Najbrž zato, da si ne odrgnejo rok na tistih desetih metrih jeklene vrvi prek Medvedje skale. Zavem se, da me ob pogledu na njihovo vročinsko muko začenja dušiti, zato odmaknem pogled in nadaljujem proti Vratom. Madonca, kaj vse prenese mladost! Nekoliko nižje se usedem v senco oskubljenega macesna in se zamislim. Spomin mi odtava v davne čase, kakih štirideset let nazaj, ko sem s starši in bratom začel svojo pot v gore. Brez čelad, brez palic in brez samovarovalnih kompletov smo prehodili cele Julijce, ne da bi čutili

potrebo po vseh teh pripomočkih. Le zakaj je danes tako drugače? Zaradi strokovnjakov, ki nam za vsakim vogalom razlagajo, v kakšno nevarnost se podajamo in kako naj se pred njo zavarujemo? Zaradi interesov proizvajalcev opreme, ki nas morajo prepričati, da brez njihovih novotarij nismo varni? So se prvi vdali interesom drugih ali so drugi prisluhnili ugotovitvam prvih? Naj bo kakorkoli že, si rečem, štirideset let gornišstva je dovolj, da se lahko zanašam na lastne izkušnje bolj kot na strokovne nasvete ali celo propagando proizvajalcev. Zato bom smučarske palice nosil le pozimi, ko pomagajo pri lovljenju ravnotežja v snegu, ne pa poleti, ko te

sili v nenaraven položaj telesa in zato povečujejo napore pri vzponu. Zato tudi ne bom nase poleti natikal rokavic, saj rokic nimam tako nežnih, da bi me ogulilo tistih nekaj zajl, ki jih najdeš v naših gorah. In zato bom čelado še naprej nosil le v stenah med plezanjem, ko ne moreš videti, od kod leti kamen, ne pa na poteh, kjer te lahko zadene le omenjena steklenica kokakole ali pa se kamnu zlahka umakneš, saj ga že na daleč vidiš in slišiš. Prej me bo pobralo od vročine pod vsemi tistimi oblekami in napravami, ki jih hočejo name navesti trgovci, kot od padlega kamna, si rečem. Kaj pa tvoja odgovornost, da svoje izkušnje prenašaš na vse, ki v gorah niso tako

doma kot ti, me ustavi notranji glas, ko se že pripravljam za odhod. Spet sedem. Ali bi res moral vse tiste trpeče duše, ki sem jih danes srečal, poučevati o svojih izkušnjah? Kako naj bi mi ob vseh tistih strokovnih nasvetih o varnosti v gorah sploh verjeli? In kako naj bi se zaradi nasvetov nekega neznanca odpovedali vsem tistim lepim oblekam in svetlečim napravam, ki iz njih delajo prave gornike? Ne, si rečem, ne bi se obneslo, te bitke ne moreš dobiti. Vstanem in se odpravim v dolino. V preteklost. ●

Foto: Dan Briški

Bohinjci polni zanimivih idej

Planinski vestnik na obisku v Bohinju

Uredništvo *Planinskega vestnika* se je na svoj mesečni sestanek 18. februarja odpravilo na Gorenjsko. Kot je zadovoljno povedal urednik Vladimir Habjan, se je uredniški sestanek prvič v svojih petnajstih letih urednikovanja odvijal v gosteh. "Bohinjci ste prvi, ki ste nas povabili. Vesel in zelo zadovoljen sem, prav tako sem vesel vaših številnih idej za zanimive vsebine, za katere vas vabimo k pisanju. Morda bodo vašemu vzoru s povabilom sledili še drugi." O Bohinju je že Julius Kugy v svojem delu *Julijske Alpe* v podobi zapisal: "Bohinjska dolina – dolga odprta kotlina, skozi katero se pretaka v skalah rojena Savica s svetlo zelenimi vilinskimi vodami, sočnimi travniki z idiličnim čarom, iz tihega miru pozdravljajoče prijazne vasi, okrog gore slikovitih obrisov, zavite v temne smrekove gozdove, v višavah na oblakih praznični prestol Triglava." V Bohinju, to zakladnico naravne in kulturne dediščine in zibelko marsikatega prvega podviga v naših gorah, nas je povabila Majda Odar iz Triglavskega narodnega parka. Pred sestankom s številnimi domačimi akterji različnih društev je uredniški odbor *Vestnika* na svojem sestanku pregledal narejeno delo, prelistal tekočo številko in pripravil vsebino nove številke. Oba sestanka sta potekala v izjemno privlačnem centru TNP Bohinju

v Stari Fužini na odlični lokaciji v objemu gora. Center TNP v Bohinju združuje dve stavbi, ki vsaka na svojstven način prispeva k pestrosti. Tu si lahko ogledate stalno razstavo *Jezero*, sobo z razgledom, ki je hkrati prireditveni prostor, čitalnica in prostočasnica (*psst*, skriva tudi zaklad *geocaching*). V trgovini TNP boste našli pestro ponudbo izdelkov znamke Bohinjsko, hiša Bohinjka pa se ponaša z domiselnimi učilnicami; med njimi so kuhinja, hiša, naravoslovna soba, ustvarjalna soba. V centru TNP se odvijajo številni dogodki, razstave, delavnice, izobraževanja, hkrati pa je center postal središče za podporo lokalni skupnosti. Skupnega sestanka so se poleg članov uredništva *Vestnika*

udeležili predsedniki in člani planinskih društev Bohinjska Bistrica in Srednja vas, njunih skupnih odsekov (Alpinistični odsek Bohinj, Turnokolesarski odsek Bohinj in Mladinski odsek Bohinj), predsednik GRS Bohinj ter predsednik in član Muzejskega društva Žiga Zois Bohinj. Vsak izmed sodelujočih je na kratko predstavil delovanje društva oziroma svojo vlogo v njem, predvsem pa so vsi izrazili zadovoljstvo nad kvaliteto naše revije ter podali številne zanimive ideje, kako bi ta prelepi del Slovenije predstavili v kateri izmed naslednjih števil *Vestnika*. Tem pa pisanje jim zagotovo ne bo zmanjkalo, saj se tudi obletnice, za katerimi se skrivajo bogate zgodbe, kar vrstijo. Tako bodo letos praznovali 70-letnico GRS

in 40-letnico AO Bohinj. Seveda ne gre spregledati tukajšnjih naravnih lepote in kulturne dediščine, zapisanih z velikimi črkami, ki si še kako zaslužijo širšo pozornost. Razpravljali smo o Bohinjski planinski poti, bohinjskem trikotniku, Rapalski meji, mulatjerah ter zanimivem obdobju med 1. in 2. svetovno vojno, pa o različnih poimenovanjih Spodnjih Bohinjskih gora, o predlogih za turnokolesarske izlete, o delu z mladimi, o alpinističnih podvigih, o zgodbah požrtvovalnosti z gorskih reševanj itd. ●

Prijetno srečanje predstavnikov bohinjskih društev, TNP in uredništva *Vestnika*
Foto: Zdenka Mihelič

Kako je nastal Hudičev boršt in druge zgodbe

Pripovedke iz gorskega sveta

Sredi skalnatega pobočja gore med Storžičem in Krvavcem raste gozd v pravilni geometrični obliki štirikotnika – pravo naravno čudo. Le kako je tako pravilno oblikovan gozd zašel na skalnato strmino gore z imenom Zaplata? Ta zaplata zelenega gozda je še posebno dobro vidna pozimi, ko se zeleni kvadrat gozda odraža od bele zasnežene strmine na Zaplati.

Hudičev boršt

Na Suhi pri Škofji Loki sta se dva kmeta prepirala zaradi majhne hoste ob cesti pri Godešiču. Prvi kmet je trdil, da je hosta njegova, drugi pa je trdil, da leži na njegovi zemlji. Odšla sta k sodniku na loški grad. Tudi sodnik ni mogel končati prepira med trmoglavima kmetoma. Jezno je zarohnel:

"Verjel bom tistemu, ki bo huje zaklel!"

Prvi kmet je zaklel: "Hudič naj vzame hosto, če ni moja!"

Drugi kmet je zaklel še huje: "Če hosta ni moja, naj jo hudič odnese na vrh Grintovca!"

Sodnik se je zasmejal: "Če je tako, naj pa kar hudič reši vajin prepir." In je oba prepirljivca nagnal.

Tisto noč, sredi noči, je hudič prišel po gozdič.

Naložil si ga je na hrbet in odšepal proti Grintovcu, da bi na njegovem vrhu odložil težko breme. Ko je prisopihal na grintovško Zaplato, pa je v dolini začelo zvoniti

jutranjico. Hudiču je takrat pošla vsa moč. Treščil je breme na zemljo in hitro izginil, da ga ne bi ujelo vzhajajoče sonce. Tako je gozdič do danes ostal tam, kamor ga je treščil šepavi hudič. Visoko nad Kokro sameva sredi travnikov in pašnikov na Zaplati v sosesčini mogočnega Storžiča. Dobil je ime Hudičev boršt. (Vir: Lojze Zupanc, *Zlato pod Blegošem*)

Gorski mož pri Peričniku

Nekega davnega dne je neki gorski mož prilomastil na sončne zelenice Višjeka – tako se imenujejo sončni pašniki nad slapom Peričnika. Z njegovim prihodom se je končalo mirno življenje tamkajšnjih kmetov in pastirjev. Gorski mož jim je kradel ovce in krave. Tiste dni je v Mojstrano prišel star berač z imenom Kosabrin. Čevlje je imel raztrgane, zato je odšel k vaškemu čevljarju in ga prosil, naj mu jih popravi.

Dobrosrčni mojstranski čevljar mu je popravil čevlje in za plačilo dobil dober nasvet starega berača. Kosabrin mu je svetoval, naj izdelava velik škorenj in ga znotraj namaže s smolo, na dno pa položi hlebec kruha, kos slanine in bokal vina. Mojstranski čevljar je res izdelal velikanski škorenj in Mojstrančani so ga z vozom odpeljali na travnik blizu Peričnika. Gorski mož je kmalu zavohal slanino. Prilomastil je do škornja in zlezel vanj. Pospravil je jedačo in pijačo in hotel spet zlesti na beli dan, a ni mogel. Ujel se je na smolo na dnu škornja. Ujeti hrust je toliko časa prosil vaščane, naj ga osvobodijo, da so se omehčali in obljubili, da ga bodo izpustili, če bo za vedno odšel iz njihove doline. Ujeti hrust je to obljubil in vaščani so z noži prerezali škorenj in potegnili gorskega moža na prosto. Bil je ves blede od strahu, a kakor je bil malopriden, dane besede ni požrl. Podrl je svoj brlog in se poslovil od sončnih zelenic vrh Peričnika.

Spodnji Peričnik
Foto: Aleš Omerza

Nad pastirskimi kočami je spet zavladal mir. Do danes pa je Peričnik ohranil spomin na ta davni dogodek. Če pogledamo slap od strani, vidimo, da ima še danes obliko velikanškega škornja. (Vir: Mirko Kunčič, *Triglavske pravljice*)

Monštranca in Svečnik

Na zahodnem pobočju Stola vidimo dvoje velikih, na daleč vidnih melišč – eno v obliki monštranca in drugo v obliki sveče. V ljudskem poimenovanju sta to Monštranca in Svečnik. Kako sta Monštranca in Svečnik prišla na Stol, ve povedati stara ljudska pripoved.

Mladi duhovnik iz vasi pod Stolum bi moral peti novo mašo, a ljubil je neko dekle tako močno, da dalj kot do svoje nove maše ni mogel skrivati te svoje ljubezni. Na dan, ko bi kot novomašnik moral stopiti pred oltar, je zbežal izpred oltarja in bežal, bežal v gore, v pobočje Stola. Monštranca, ki je na oltarju v cerkvi čakala na novomašnika, je odhitela za njim. Prav tako pa tudi svečnik. Oba, svečnik in monštranca, sta se ustavila sredi strmega Stolovega pobočja in tam sta ostala do danes. Tudi novomašnik je za vedno ostal na Stolu. (Vir: Pripoved Bože Perovšek)

Na Vestnik sem čustveno navezan

Predstavitev stalnih sodelavcev revije

Peter Muck

Foto: Vladimir Habjan

Kaj ste po izobrazbi in s čim se preživljate oz. kaj bi najraje počeli za preživljanje?

Sem gradbeni inženir vodo-gradbene smeri in upokojenec že od leta 1990, sicer pa sem letnik 1930. Izobraževal sem se tudi v ekonomiji, meteorologiji in glasbi. S svojo osnovno strokovno dejavnostjo pa se kljub upokojitvi ukvarjam še danes. Prvotno sem hotel biti arhitekt, a so ravno gore skrenile mojo poklicno pot.

Kaj najraje počnete v prostem času?

Veliko se ukvarjam z glasbo, kar mi sodobni glasbeni tehnični pripomočki tudi omogočajo. Najraje se posvečam glasbi svoje mladosti, jazzu. V veliko zabavo mi je pisanje krajših humorističnih zgodbic in doživetij, z gorniško tematiko pa se bolj ukvarjam zadnja leta. Ne branim se tudi igrice na računalniku, ki pa mi požrejo ogromno časa, kar je hud udarec za mene "penzionista", ki že tako nimam nobenega časa. Tudi kuham rad. To mi pride zelo prav, ker sem

vdovec. Ta ljubiteljska žilica pa se pozna moji postavi, ki žal ni več primerna za ekstremno gornišstvo. So pa tu tudi leta, tako da mi preostane samo še *avtomobilsko gornišstvo*. Rad se ukvarjam ljubiteljsko z raznimi obrtniški deli. V ta namen sem si uredil delavnico, kjer se najde vse, od izvijačev do varilnega aparata.

Kakšna je vaša povezava z gorami?

Teh povezav je zelo veliko. Moj dedek po materi je bil nekakšen podivjan gornik in je oblezel vse naše gore ter del avstrijskih. Že kot majhnega otroka me je jemal s seboj na krajše izlete. Njegova posebnost so bili neverjetno dolgi pohodi. Npr. iz Ljubljane peš na Cerkniško jezero. Bil je eden prvih turnih smučarjev v Sloveniji in se je udeleževal tudi prvih smučarskih tekem na Pohorju. Tudi moja teta ni bila od muh. Pred vojno in po njej je bila naročena na *Planinski vestnik* ter kupovala planinsko literaturo. Med vojno sem v okupirani in z žico obdani Ljubljani prebiral članke v *Planinskem vestniku* in si močno želel videti vse kraje in gore, o katerih sem v vestniku izvedel toliko lepega. Največji vtis sta name naredili dve knjigi. Vodnik Rudolfa Badjura, po katerem sem začel takoj po vojni obiskovati gore, in pa knjiga dr. Klementa Juga, ki me je usmerila v plezanje. Ta knjiga je naredila name močan vtis. Tako sem postal nekakšen samohodec. Šele po vstopu v AO Matica sem se občasno vključeval v kakšno navezo.

Močna je bila tudi povezava preko babice po očetu. Njen rod izhaja iz Južne Tirolske. Kot otroku mi je pripovedovala legende in pravljice iz Dolomitov, pretežno iz gorske skupine Rosengarten in Schlern, kamor sem kasneje tudi pogosto zahajal. Moj oče pa hribov ni maral. Bil je avstrijski oficir na soški fronti. Tam je velikokrat za las ušel smrti. Samo enkrat mi ga je uspelo prepričati, da sva šla na Kamniško sedlo. Na sedlu je legel v travo in zamižal. Jaz sem šel pa malo poplezat v Planjavo.

Vaš najljubši kotiček/ najljubša aktivnost v gorah?

Najljubši kotiček težko opredelim, ker jih je več. Preplezal sem veliko težko prehodnih gorskih grap. To je bilo v času, ko sem z biologinjo dr. Natašo Smolar določeval ekološko sprejemljivi pretok na gorskih vodotokih, ki so bili ekološko in krajinsko prizadeti zaradi namenskih odvozov vode. Neverjetno, kakšne morfološke oblike lahko tekoča voda ustvari v apnencu. Žal mi pa tovrstni naravni kotički zaradi starosti niso več dostopni. Najlepši kraj za mene pa ni v Sloveniji. To je prelaz Passo Gavia. Morda se komu ne zdi nič posebnega. Tu pa sem občutil mogočnost alpskega prostranstva. Nobene utešnjosti s stenami in grebeni. Gorska širjava, v kateri se počutiš sproščen in sposoben, da se "izstreliš" nekam za obzorje. Prelaz obkrožajo vabljivi, lažje dostopni vršaci. Če se vzpneš med njih, te vabijo

še naprej, saj se v daljavi obljublajo nova obzorja, in tu smo že pri moji najljubši aktivnosti v gorah. Vzljubil sem brezpotja in na stara leta preiskoval vse možne prehode. Iz tega je nastala kar nekakšna zasvojenost. Že za celo vrsto koncev tedna naprej sem imel načrtovano, kam se bom "zapičil". Za lažje in preizkušene ture sem imel določen krog spremljevalcev. "Kam bomo šli?" je bilo običajno vprašanje v upanju, da bom spet pripravil kakšno presenečenje, in sem ga. Pri tej dejavnosti se mi je tudi dogajalo, da so bila moja iskanja brezuspešna. Toda to mi ni vzelo volje, da bi s tem ne nadaljeval.

Tudi izgubil sem se, toda nikoli tako, da ne bi našel izhoda. Pravzaprav sem si to potihoma želel, pa se mi nikoli ni posrečilo. V nahrbtniku sem namreč imel ogromno šare za preživetje in orientacijo, pa tudi nekaj plezalne opreme. Ta mi je včasih prišla prav (pa čeprav bi šlo tudi brez nje). Prav tako me pri tem početju letni časi in slabo vreme niso ovirali, saj sem imel opremo za vse prilagoditve.

Vaš moto v življenju je...?

Pravzaprav se ne morem opredeliti za kakšen stalen in trden moto. Kot mladeniču so mi bile gore vse, zato sem tudi v času šolanja leto dni "pavziral". Nato so dobile prednost druge zadeve, kot sta družina in služba. Po štiridesetem letu pa se mi je spet pojavila želja po aktivnejši dejavnosti v gorah. Zaradi večjih finančnih možnosti sem si jih lahko že pošteno privoščil. Posebno v Dolomitih, o katerih mi je pripovedovala babica. Če bi le moral kaj

povedati o motu, bi morda to: Če si se česa oklenil, pri tem vztrajaj, ne popuščaj, pa boš uspel. Toda saj poznamo biblični izrek: "Volja je močna, a meso je slabo".

Kako ste začeli sodelovati s PV?

V *Planinski vestnik* sem nekaj napisal že v mladih letih. Avtorji so me omenjali tudi kot soplezalca. Toda tega je že davno. V zadnjem desetletju pa sem se ponovno prebudil. Krivca za to sta Silvan Vidmar (Pipa) in France Zupan. Vabila sta me na srečanja alpinistov veteranov. Na teh srečanjih sem spoznal, da sem v gorah veliko doživel in so bile nekaj časa tudi del mojega življenja. Ker pa rad pišem, sem poizkusil tudi s to dejavnostjo in "steklo" mi je. Da pa sploh pišem, se moram zahvaliti računalniku. Ker imam težave z nogami, nisem več aktiven gornik, pa mi to sodelovanje na nek način nadomešča obisk gora.

Zakaj radi sodelujete s PV?

Na revijo sem čustveno navezan. Bili so časi, ko sem prežvečil vsak stavek. Danes pa ne preberem vsega. Težko berem opise dogodkov iz krajev, ki jih dobro poznam, ker mi to kvari spomine na gorska doživetja. Še težje je pa s kraji, o katerih sem trdno želel, da jih bom obiskal, pa se ni izteklo. Pisanje v *Planinskem vestniku* mi je v veliko veselje, ker dogodke ponovno doživljam in jih ocenjujem iz časovne distance. Ob pisanju mi spomin postreže z že zdavnaj pozabljenimi dogodki, ki se mi odpirajo kot v filmu. Ko naletim na smešen dogodek, se pri pisanju začnem na glas smejati. Veliko mi pomeni tudi topel sprejem mojih prispevkov pri urednikih. Nimam pa pojma, kakšen je odziv bralcev, a kaže, da niti ni tako slab, ker nisem do zdaj prestregel še nobene slabe kritike. ●

VARSTVO NARAVE

Dušan Klenovšek

Božanski skarabeji

Skarabeji so velika družina hroščev, na svetu je znanih že prek trideset tisoč vrst, v Sloveniji pa prek sto trideset. Zelo cenjeni so bili v antičnem Egiptu, saj so veljali za svete živali. Povezovali so jih z bogom Kheprijem, bogom

vzhajajočega Sonca. Na njegovo dnevno "potovanje" prek nebesnega svoda jih je spominjalo skarabejevo kotaljenje kroglic iztrebkov. Sonce se prekotali, zvečer umre in se zjutraj ponovno rodi. Iztrebek je odpadke ene živali in vir življenja za drugo (ličinko skarabeja).

A v družini niso vse ličinke "kakcojedke", mnoge se hranijo še s čim drugim. Spoznajmo nekatere predstavnike družine, ki imajo značilne peresaste tipalnice, so dobri letalci, njihovo zunanje ogrodje s prvim parom kril pa je barvito s kovinskim leskom. ●

Majski hrošč domuje tudi v gorskem svetu.

Foto: Dušan Klenovšek

Majski hrošč

(*Melolontha melolontha*)
Lahko prepoznavna vrsta rjave barve in velikih paljkačastih tipalk. V Sloveniji je navzoč od nižin do gorskega sveta. Višek pojavljanja odraslih je – imenu primerno – v mesecu maju, ko letajo predvsem v večernem času. Njegove ličinke lahko v "hroščevih letih" zaradi objedanja korenin povzročajo škodo.

Lunasti nosorožec na poti proti svetlobi

Foto: Dušan Klenovšek

Lunasti nosorožec

(*Copris lunaris*)
Par te zanimive vrste poišče živalski iztrebek in izkoplje pod njim rov, ki se konča z razširjenim prostorom. Uporabi ga kot skladišče govna, ki ga samica oblikuje v kroglice. V vsako kroglico izleže po eno jajčece. Vsaka ličinka je tako preskrbljena z dovolj veliko zalogo hrane. Odrasle osebe lahko najdemo ponoči, ko radi priletijo k viru svetlobe, k osvetljenim objektom.

Zlate minice se sladkajo s figo.

Foto: Dušan Klenovšek

Zlata minica

(*Cetonia aurata*)
Je ena najbolj razširjenih vrst hroščev pri nas – najdemo jih lahko od morske obale pa vse do planinskih pašnikov. V toplih poletnih dnevih jih lahko opazujemo na cvetovih grmovnic in zelnatih rastlin. Obžirajo cvetove in tudi sladko sadje. Minice na posnetku so tako v nekaj urah pojedle celo figo.

Poljski Jurek na slovenskem filmskem Olimpu

10. festival gorniškega filma

Jubilejni festival gorniškega filma, ki je v svojstem desetletju postal pravi gorniški praznik v dolini in stopil ob bok najuglednejšim festivalom tovrstnega kova na svetu, je med 15. in 21. februarjem gore in zgodbe iz njihovega nedrja pripeljal v Ljubljano, Domžale, Celje, Krško in na Ptuj. Osrednjo festivalsko lovoriko je odnesel poljski film *Jurek* o znamenitem

Film *Jurek* o znamenitem alpinistu Jerzyju Kukuczki, prejemnik velike nagrade mesta Domžale na 10. festivalu gorniškega filma
Arhiv FGF

alpinistu Jerzyju Kukuczki, prgišče edinstvenih doživetij pa so v živo delili z nami tudi Hazel Findlay, Kurt Diemberger, Domen Škofic in Jack Tackle.

Večplasten film o izjemnem alpinistu

Mednarodna festivalska žirija – Gabriela Kühn iz Poljske, Jack Tackle iz ZDA in Marko Brdnik iz Slovenije – je med 46 filmi z vsega sveta glavno nagrado

mesta Domžale namenila poljskemu filmu *Jurek*, večplastni, uravnoteženi in ganljivi zgodbi o izjemnem alpinistu, ki je postavil nove standarde v zgodovini himalajizma. "Ljudje imajo radi film zaradi protagonista Jerzyja Kukuczke, ker je bil tako poseben, izstopajoč. Na Poljskem je malce pozabljen junak in *Jurek* je prvi resni film o njem, zato sem res zadovoljen, da ga tako dobro sprejemajo na festivalih v tujini, ker si res zasluži priložnost. Ravno v Sloveniji sem doživel najlepše srečanje z občinstvom in pogovor po filmu," je radost podelil režiser Paweł Wyszczkański, ki je v zadnjem letu film predstavil na sedemnajstih festivalih in pobral lovorike že v Kanadi, Nemčiji, Bolgariji, Nepal, Španiji, na Slovaškem in Češkem.

S kamero v zahtevne stene in med odmaknjene kulture

Za najboljši alpinistični film je bil okronan *Meru* (ZDA in Indija), ki ga odlikujeta odlična kinematografija in verodostojen prikaz tehnično zahtevnega himalajskega vzpona s poudarkom na prijateljstvu in osebnem doživljanju izzivov, uspehov in porazov; za najboljši plezalni pa *Panorama* (Španija), privlačna zgodba o očetu in sinu, ki se lotita ekstremno zahtevnega vzpona v slikoviti severni steni Velike Cine v Dolomitih. Nagrado za najboljši film o gorah,

športu in avanturi je prejela drzna pustolovščina *Suri* (Slovaška), ta ozavešča o plemenu Suri, ki mu zaradi gospodarskih interesov in izkoriščanja grozi izumrtje; nagrado za najboljši film o gorski naravi in kulturi pa *Afganistanska zima* (Švica), odličen prikaz raznolikih težav, s katerimi se v vojni in krizi soočajo Afganistanci. Film *Visoki in mogočni* (ZDA), osebna in doživeta zgodba o razvoju plezanja po visokih balvanih in o psiholoških ovirah, ki jih moramo premagati, če želimo premikati meje mogočega, je bil izbran za najboljši kratki gorniški film, njegovi ustvarjalci iz ameriške produkcijske hiše Sender Films, Peter Mortimer, Nick Rosen in Josh Lowell, so letos prejeli tudi veliko nagrado Mednarodne zveze gorniškega filma. Častne pohvale v posameznih kategorijah je žirija namenila filmom *Tom* (Španija in Italija), *Kam?* (Italija), *Črta na nebu* (ZDA) in *Življenje v pragozdu* (Avstrija). Televizija Slovenija je nagradila film *K2 in nevidni nosači* (Pakistan, ZDA, Brazilija), svetel film o skromnih ljudeh.

Zgodbe, ki obiskovalce spremljajo še dolgo

"Festival gorniškega filma je pomemben most med zahodno- in vzhodnoevropskimi državami, vključenimi v Mednarodno zvezo gorniškega filma. Slovenija

je majhna država z zelo bogato gorniško kulturo in slovenski gorniški festival je pravi vir navdiha za festivale z vsega sveta," je festivalski utrip ocenila Gabriela Kühn, namestnica direktorja gorniškega festivala v Tatrah in podpredsednica Mednarodne zveze gorniškega filma. Tudi alpinist Silvo Karo, direktor Festivala gorniškega filma, je zadovoljno potegnil črto pod festivalskim tednom: "Vesel sem, da se je festival prijel, da obisk razveseljivo raste in da lahko slovenski javnosti ponudimo toliko bogate kulture, ki jo premore svetovna gorniška filmska produkcija, hkrati

Slovensko poslušalstvo je imelo priložnost prisluhniti Kurtu Diembergerju, edinemu še živečemu prvopristopniku na dva osemtisočaka, Broad Peak in Daulagiri.

Foto: Igor Kuster/FGF

Izzivi nas naredijo plezalce

Hazel Findlay na 10. festivalu gorniškega filma

pa prisluhnemo zgodbam velikih mojstrov, ki so pustili pečat v gorah, kot je bil letos Kurt Diemberger z enciklopedijo dosežkov in doživetij v gorah. Najpomembnejše za obiskovalce so zgodbe, sladkorčki, ki si jih najbolj zapomnijo. Veseli me, da smo v vseh teh letih v Slovenijo, ki ima sicer izjemno gorniško zgodovino, pripeljali tudi veliko dobrih vsebin od drugod in tako morda odprli tudi kakšen drugačen pogled."

Žive in srčne pripovedi iz navpičnice

Poleg avstrijskega alpinista in prejemnika zlatega cepina za življenjsko delo Kurta Diembergerja, ki je navdušil z živo in srčno pripovedjo o alpinističnem pionirstvu in filmskem ustvarjanju v najvišjih gorah, je poslušalcem svojo željo po doseganju več in več ter o kompromisih, ki jih je moral za to sprejeti, iskriivo predstavil najuspešnejši slovenski športni plezalec Domen Škofic. Piko na i festivalskemu dogajanju sta zadnji zvečer v Cankarjevem domu pristavila Aljaski zapisani ameriški alpinist Jack Tackle ter britanska plezalka Hazel Findlay, prva ženska, ki je preplezala smer z oceno E9 in se prispavila kot mojstrica krušljivih morskih pečin. ●

Najprej se je zahvalila obiskovalcem, ker so prišli na njeno predavanje v Cankarjevem domu, nato organizatorju. O slovenskih plezalcih je že dostikrat slišala, da "so zelo zelo dobri, nekaj posebnega, zato sem resnično počaščena, ker sem nocoj tukaj". Majhno svetlolaso dekle je odlična *trad*¹ plezalka. Je prva ženska, ki je preplezala smer *Once upon a Time in the Southwest* z opisno oceno težavnosti E9.² Ameriška revija *Climbing* ji je leta 2013 podelila zlati klin za dosežke v tradicionalnem plezanju. Na bristolski univerzi je diplomirala iz psihologije. Je letnik 1989. Tu je nekaj odlomkov iz njenega predavanja. "Ko pomislim na Veliko Britanijo, mislim na zeleno travo, ovce in obalo," je začela. Ker nimajo veliko sten, jih želijo ohraniti čimbolj nedotaknjene in obdržati britanski slog, ne pa vsevprek opremiti s svetrovc in uničiti izziv.

¹ *Trad* plezanje – plezanje na tradicionalen način; premična varovala – zatiče in metulje – se namešča sproti med plezanjem, če razčlemba to omogočajo.

² Opisna ocena E (Extremely Severe) pomeni možnosti varovanja, resnost smeri in potrebno vzdržljivost plezalca, kvaliteto skale, izpostavljenost; namiguje, kakšne so možnosti, da plezalec preživi padec, če je visoko od tal. Trenutno je najvišja ocena E11. To je prvi del ocene, drugi del je stopnja tehnične težavnosti, npr. 5c, 6b, 8a itd., ki odraža najtežji gib ali zaporedje najtežjih gibov.

Za ogrevanje je predvajala video z nekaj dolgimi *trad* padci, ki so se končali z bližnjimi srečanji četrte vrste s skalo, da bi si gledalci lažje predstavljali plezanje s sprotnim nameščanjem varovanja. Njen oče, plezalec in gorski vodnik, ki ne uporablja magnezija in zagovarja strogo etiko plezanja na pogled, jo je vpeljal v ta šport, ko je imela sedem let. Za enajsti rojstni dan drugi otroci po navadi dobijo kolo, hiško z lutkami ali kaj podobnega, ona pa je dobila prvenstveno smer. Oče jo je po vrvi spustil do vznožja morskega klifa in ji rekel, naj spleza nazaj gor. Plezanje je bilo lahko, toda ker je bila prva v tej smeri, je bila skala še krušljiva, bila je odgovorna za svojo varnost, saj je sama

Hazel Findlay predava na 10. festivalu gorniških filmov.
Foto: Igor Kuster/FGF

nameščala varovanje. Med plezanjem je ves čas jokala, toda "poglejte moj srečni obraz na vrhu stene" – njen široki nasmeh priča o velikem veselju. Ko je postala malo starejša in je bolje spoznala očeta, se je vprašala, ali ni bil spust cenejši od nakupa darila. Začela je tekmovati, predvsem zato, da se je družila z vrstniki. Bila je članica juniorske reprezentance Velike Britanije. Prišla so najstniška leta, začela je hoditi na festivale, odkrila je pivo, fante in podobno, zato se ji preživljanje plezalskih koncev tedna z očetom ni zdelo več zabavno. Puberteta je minila, vrnila

S privarčevanim denarjem se je odpravila najprej v Indijo. Plezanje je bilo sicer dobro, še bolj pa je bilo spoznavati nekaj tako različnega od Britanije in voziti motor. Nadaljevala je v Avstralijo in na Aljasko. Tako kot vse poti vodijo v Rim, tudi vsi pravi plezalci prej ali slej pridejo v Yosemite. Pri osemnajstih letih je prišla tja, ne da bi se ji sanjalo, kakšno je plezanje velikih sten. Hitro ji je postalo jasno, da je precej drugačno. Počutila se je kot popolna začetnica. Stala je pod steno El Capitana,

V Devonu je na obali stena, visoka petnajst metrov in zelo gladka, brez izrazitih razčlemb, v kateri je *trad* smer, težka 8a/a+ po francoski lestvici. Zelo si jo je želela preplezati. Varoval jo je oče, strasten kadilec, ki si sam zvija cigarete. Kadar ga prime, da bi kadil, mora zviti cigareto, čeprav varuje hčer, ki pleza. Za zvijanje potrebuje obe roki in takrat ne more varovati, zato je Hazelina varnost za nekaj trenutkov izključno v njenih rokah. Začela se je dvigovati plima, časa ni bilo več dosti, smer pa ni dopuščala hitenja in nepremišljenih gibov. Odlomil se ji je oprimek, a se je obdržala na drugi roki in uspela. "Najmočnejša mišica plezalca je med

ušesi," je rekel Wolfgang Güllich. "S tem se lahko strinjam, toda poglejte njegova bicepsa!" V letih 2011–2013 se je vračala v El Capitan, opravila je prva ženska prosta vzpona v smereh Golden Gate in Pre-Muir Wall, smer Freerider je zmogla v treh dneh. V Campu 4 je spraševala plezalce za podatke o GG. Vsi so omenjali najtežji raztežaj, imenovan Gib, v katerem sta dva oprimka daleč narazen, zato je ni preplezala še nobena ženska. Svetovali so ji, naj se po vrvi spusti z vrha in oceni, ali bo šlo. "V Britaniji ne delamo tako. Poskusila bom od tal navzgor. Če mi bo spodletelo, bom vsaj videla, kakšno je plezanje v veliki steni". "Kaj? Še nikoli nisi plezala v veliki steni?" so bili šokirani. Dobil je soplezalca, Hansjörga Auerja. V steni ji je bilo vseč od prvega dne, čudovita izkušnja. "Privajaš se višini, izpostavljenosti in postajaš sproščen." Celó preveč sproščen, saj sta

nekega dne opazila, da na *portaledgu*³ ni pritrjena nikamor, ker jo je Auer nehal varovati že pred dvema urama, ko sta končala raztežaj. Priplezala sta do zloglasnega Giba. Izkazalo se je, da sta dva ključna oprimka res predaleč narazen za njeno velikost. "Veliko je odvisno od potrpljenja. Veliki ljudje ta gib naredijo lažje, zato ne iščejo drugih možnosti. Dolgo sem se ogledovala naokoli in skušala najti kaj uporabnega. Končno sem odkrila *sloper*,⁴ ki je odklenil ključ skrivnosti. Pri prostem plezanju je štos, da lahko preplezate že devetsto metrov, a če ne zlezete naslednjega metra, ne morete preplezati smeri. To je zelo nepredvidljivo, celo nekoliko neumno, toda pri plezanju gre za izzive in izzivi nas naredijo plezalce; ravnati moramo pošteno." 🍷

⁴ Zaobljen ali navzdol obrnjen oprimek.

Pavle Šimenc (16. 7. 1937–23. 1. 2016)

Pavle Šimenc, Kavkaz 1964
Foto: Tone Škarja

Poslovil se je Pavle Šimenc, mengeški planinec, kamniški alpinist in gorski reševalec. Bil je med najbolj delavnimi člani društva od ustanovitve leta 1952, pri gradnji Mengeške kočje je sodeloval od prve lopate do zadnjega strešnika, organiziral je izlete, vzdrževal pot Gobavica–Rašica, sodeloval pri tekmovanjih in prireditvah, ves čas pa je bil energičen delovni predsednik občnih zborov. Štiri leta je bil tudi predsednik PD Mengeš.

Bil je glavni pobudnik za ustanovitev alpinističnega odseka, vendar je takratni predsednik Jože Mulej pravilno presodil, da imamo v AO Kamnik boljše možnosti razvoja. Tako sva postala, sicer tudi bratranca in sošolca, z letom 1956 za poldrugo desetletje ali nekaj več tudi soplezalca. Po prvi turi v ostenju Planjave so nam instruktorji dali proste roke. Na povratku z druge ture sem zdrsnil po snegu Wissiakove grape, Pavle me je z vrvjo ujel, patetično sem se mu zahvalil – najbrž pobrano iz literature – s "Hvala, Pavle, življenje si mi rešil," dobil pa nazaj: "Kaj se pa greš, ali ti mene ne bi ustavil?"

Hladnokrvnost in učinkovitost sta bili njegovi odliki. Če je kdaj okleval, je bilo še pred vstopom v steno, ko je zaplezal, je šlo do vrha. Ključna mesta Kamniške smeri v Koglu, Direktne v Štruci, Smeri nad slapom v Planjavi, Čez

Pavle Šimenc – pomembnejši vzponi

Prvenstveni:

Planjava – Smer nad Slapom, zima 1962
Kogel – Kamniška smer, 1957 zgornji del, 1962 v celoti
Skuta – Direktna smer čez Ploščo, 1962
Štruca – Direktna smer, 1962
Les Droites – Direktni vstop na Severni raz, 1963
Dolgi hrbet – Smer Šimenc–Škarja, 1964
Kočna, s. stena – Leva grapa z izstopom po desni na Kokrsko Kočno, zima 1965
Kangbačen – poskus prvega vzpona do 7450 m (dokončano 1974), 1965

Ponovitve:

Aig. Verte – Couturier, 1961
Aig. D. Blaitière – Spencerjev ozebnik, 1961
Mont Blanc – grebensko prečenje (od Montevera do Montevera), 1962
Elbrus – normalni dostop, 1964
Užba – Križ (2. ponovitev), 1964

Ploščo v Skuti in Šimenc–Škarja v Dolgem hrbtu so bila njegovo mojstrstvo, pogosto na meji možnega. Veliko vrzel v njegovem alpinizmu je naredilo triletno služenje vojaškega roka v vojni mornarici (res pa je z Galebom obplul pol sveta!), a je bil že prvi vzpon po vrnitvi – Pod stolpom v Skuti – *dobra*

petica. Bil je žilav moški. Če na kratko zaokrožim z najinim alpinizmom: leta 1964 je bil moj soplezalec v Križu Užbe, eni najtežjih smeri v Kavkazu, leto pozneje (1965) pa sou-tiralec prve in doslej edine smeri, ki je šele devet let kasneje srečno dosegla vrh Kangbačna v nepalski Himalaji.

Pavle Šimenc v Križu Užbe
(Kavkaz 1964)
Foto: Tone Škarja

Leto dni za Pavletom je prišel v AO Kamnik Metod Humar, drugi člen naše pogosto trojne naveze: eden žilav realist, drugi nihajoč romantik, odlična naveza, da nam ni bilo nikoli dolgčas. Samoumevno je, da je bil Pavle tudi gorski reševalec, kar smo takrat, čeprav neuradno, a samozaščitniško morali biti vsi alpinisti. Resno plezati je nehal sredi sedemdesetih let, reševalec pa je ostal vse do usodne prometne nesreče 1994. Dotlej je bil vseskozi polno aktiven tudi pri domačem planinskem društvu.

Leta 1994 je doživel težko prometno nesrečo, komaj je ostal živ. Bil sem priča, kako se je v bolnici izvil iz sence smrti, kako je potem hitro napredoval, se pobiral, kako se mu je napredek počasi ustavil in kako je prišel do spoznanja, da mu kaj več od hoje po blažjih poteh ne bo dano. Temu se je uprl, se "odklopil" in stoično preživel še zadnjih deset let. Uganka za vse, a prav ta uganka ga je v naših spominih bolj ohranjala, kot če bi bil normalno živ. Hote ali nehote, moral si misliti nanj. V članku *Ledena noč v Skuti* je opisal halucinacije, tolažilne privide duše, kako skozi noč in snežni metež prihajajo prijatelji, da naju bodo rešili. Mogoče je v takem sanjarjenju tudi Pavle potoval skozi čas, ki zanj ni bil več čas, vse do zadnjega utripa. Slava mu! ●

Zimska sezona se še ni dobro začela, ko se je že končala. Upamo, da slab teden razmer ne bo vse, kar ima ponuditi letošnja zima. Snega je sicer veliko, vedno znova pa na snežno podlago legajo nove snežinke, ki se nekako nočejo sprijeti s prejšnjimi. Pretekli mesec je tako minil bolj v pripravih na zimsko sezono, ki bo, upajmo, v prihodnjih tednih le nastopila, in trume plezalcev se bodo pognale iz štartnih blokov svojim ciljem naproti. Sicer se pa odličnih razmer ne čaka, ampak se jih išče.

Domači logi

Matija Volontar (AO Jesenice) in Anže Klarič (AO Ljubljana-Matica) sta izkoristila lepo vreme in se podala na **prečenje široke peči**. Z njim sta opravila v dobrih štirih urah in zaključila na Dovškem križu. Sestopila sta v Vrata in bila zadovoljna z opravljeno turo. Grega Lačen (AK Črna) in Andrej Gradišnik (AK Ravne) sta 23. in 24. januarja plezala nad Okrešljem, kjer

Odlične razmere v smeri Bele sanje v Vrhuh polic nad Možnico
Foto: Tadej Golob

sta našla odlične razmere. Najprej sta se vplezala v **Stebro Štajerske Rinke (600 m, 80°/40–60°)** in vriskala od veselja. Celo tako zelo, da sta na sestopu pustila opremo pod **Igličevo smerjo (350 m, V+)** in se naslednji dan podala še vanjo. Tam sta pod vrhom naletela na raztežaj slabšega in predvsem tanjšega ledu, a sta kljub temu obe smeri v danih razmerah ocenila kot odlični.

Odlične razmere, ki jih je prihajajoče toplo vreme kmalu pobralo, sta izkoristila tudi Primož Bregar (AO Železničar) in Tadej Golob (AK Črna), ki sta preplezala **Bele sanje (740 m, VI/V+, 85°/65°)** v Vrhuh polic nad Možnico – te so konec leta 1986 prvi preplezali ravno člani AO Železničar. Ogledna tura je postregla z odličnimi razmerami, ki sta jih s pridom izkoristila in se v zgodnjem popoldnevu že nadaljavala sončnim žarkom na robu stene. V dolini sta bila sama. Jasno. Na drugi strani ceste, v SZ steni Oblice pa so plezali Ivan Rejc, Nejc Kurinčič (oba Soški AO) in Sebastjan Domenih (AO Bovec). Podali so se v prvo znano smer v tej steni, in sicer **Loško (400 m, WI 4 (80°, 30 m), M5)**, ki sta jo poleti leta 1982 preplezala domačina iz Loga pod Mangartom,

David in Vili Černuta – Krep. V spodnjem delu so imeli odlične razmere, v višjih nadstropjih pa je odjuga že naredila škodo in treba je bilo nekoliko bolj paziti. V naslednjih dneh je odjuga dokončala svoje delo in preprečila nadaljnje vzpone. V nekakšnem podaljšku Male Mojstrovke sta 19. januarja Neli Penič in Miha Močnik (oba AO Železničar) potegnili novo smer, ki poteka po očitnem kaminu tik desno od smeri Kali-bracija. Razmere ju niso navdušile, a sta vendarle plezala iz raztežaja v raztežaj, vmes naletela na staro neskončno zanko v tretjem raztežaju in po dvesto metrih stala na robu stene. Smeri sta nadela simpatično ime **Družinski izlet (200 m, III/3, M)**.

Odličen vzpon sta v zahodni steni Zadnje Ponce opravila Roman Benet in Nives Meroi, in sicer sta opravila prvo ponovitev smeri **Iglca (800 m, 50°–85°, V+/IV)**, ki jo je na dan žena leta 1997 prvi preplezal pokojni Filip Bence. Za vzpon je potrebovala borni dve uri.

Zadnji lep vikend je bilo v stenah nad Okrešljem precej pestro. Poleg **Peščenega raza (350 m, IV/II–III)** je bila obiska deležna tudi **Tschadova smer (300 m, III/II)** v Turski gori, ki sta se je lotila Jurij Rous in Dario Prinčič (oba AO Črnuče). Dobrih razmer v smeri, razen do Peščenega raza, nista bila deležna, saj ju je plezarija zaposlila za polnih osem ur. Kljub sobotnemu delovnemu dnevu sta bila s plezanjem zadovoljna.

2. februarja sta Luka Lindič (AO Celje-Matica) in Marko Mavhar (AO Grmada Celje) pohajkovala nad Okrešljem in zavila v **Vzhodno smer (350 m, AI4, M)** v Mali Rinki. Razmere sta imela zelo dobre in Marko je zadovoljno ugotavljal, da je bil dan zelo dobro izkoriščen, zato

je z nekoliko lažjim srcem pogledoval v sive oblake, ki so v dnevih po vzponu prihajali nad naše kraje. Luka stopnjuje priprave na prihajajočo odpravo in tako sta z Nejcem Marčičem (AO Radovljica) zavila še v Julijske Alpe in nad dolino Kot preplezala **SV greben Rjavine (500 m, III, M)**. Družbe tisti dan nista bila deležna, zato sta lahko uživala v samotni tistega konca naših Alp. Nekaj dobrih razmer je bilo tudi nad Zelenico, kjer se je preplezalo in presmučalo praktično vse klasične grape. Omeniti velja vzpon Mateja Arha (AO Kranj), ki je za zajtrk preplezal **Kozorogovo smer (500 m, IV+/III)** v Begunjski Vrtači. Ker je bilo do kosila še dovolj časa, si je za dopoldansko malico privoščil še **Filipovo smer (450 m, V/IV)**, takisto v Vrtači. Miha Močnik in Sašo Žitnik (oba AO Železničar) pa sta plezala nad Vrščicem in se veselila velikih količin snega, ki jima je olajšal plezanje v **Kranjski poči (250 m, M)**, saj sta nenavezana preplezala celoten spodnji del in konopec privlekla na plan le za zadnje tri raztežaje.

Ledne tvorbe

Ker je v domačih logih ledu le za vzorec ali pa še to ne, so se člani AO Grmada Celje zapeljali v Pustertal. Tam so Peter Robič, Mateja Horjak, Jernej Brečko, Matej Arl, Gregor Grosar, Mitja Peterka in Matjaž Korošec preplezali tri slapove. Krasne razmere so našli v **Rechter Obstanser (250 m, WI 5-), Linker Obstanser (250 m, WI 4)** in **Zentraler Obstanser (100 m, WI 4+)**. Gregor Ahtik, Matej Blagus, Jan Škorjanc in Jure Premelč (vsi Šaleški alpinistični odsek) so led našli na Tirolskem, in sicer v okolici vasi Riva di Tures. Ogrevanje so opravili v krajših, okrog 30-metrskih slapovih, nato pa se podali v nekoliko

daljšega, in sicer **Tristenbach (180 m, II, WI 3+/4)**. Plezanje jih je navdušilo in očitno so del tega prinesli tudi v Slovenijo, saj so se po njihovih poteh podali tudi alpinisti AO Litija s pridruženimi člani in ponovili **Tristenbach (180 m, II, WI 3+/4)** ter za dobro mero dodali še vzpon v **Ursprungu (170 m, WI 4)**. Tudi oni so bili zadovoljni z izbiro destinacije. Luka Lindič (AO Celje-Matica) se je po led podal nekoliko severneje, in sicer na Norveško, kjer je z Martinom Skaar Oslundom plezal v Kjeragu. Navdih sta dobila v izboru najboljših sto smeri Guya Lacelleja in tako sta se podala v **Svigermors Droem (600 m, WI 6)**. Po Lukovem zapisu sodeč sta bila kljub ponekod nekoliko tankemu ledu nad izbiro več kot navdušena. Piko na i je prav gotovo dodal ambient slapa.

Zimsko srečanje alpinistov na Škotskem

Tako kot vsako leto je tudi letos od 24. do 31. januarja potekalo tradicionalno srečanje alpinistov na Škotskem, ki ga organiziram BMC – Angleška gorniška organizacija. Letos se ga je udeležil Luka Stražar (Akademski AO). Škotska, ki je znana po neugodnem in muhastem vremenu, tudi letos ni razočarala in plezanje je v večini potekalo v slabših, za domače razmere nemogočih pogojih. Na zelo dobro organiziranem srečanju je sodelovalo 37 gostujočih in štirideset domačih plezalcev. Kljub zelo slabemu vremenu, "ki bi v domačih gorah botrovalo odločitvi, da ostanemo doma", je Luka uspel preplezati dve zahtevni smeri. 27. januarja je bil njegov soplezalec Uisdean Hawthorn in preplezala sta smer **Sioux wall (70 m, VII/7)** v Ben Nevisu. Naslednji dan

se je navezal z Davidom Almond in v Coire an Lochain sta preplezala **Pic'n mix (70 m, IX/9)**. Luka je doživetje opisal kot zelo intenzivno plezalno izkušnjo, saj njihova stroga etična pravila dopuščajo plezanje le s sprotnim nameščanjem varoval, pri čemer pa se klinov ne sme uporabljati.

Novice je pripravil Peter Bajec - Poli.

NOVICE IZ TUJINE

Tudi Nanga Parbat pozimi

Mednarodna ekipa, katere člani so bili Simone Moro (Italija), Tamara Lunger (Italija), Alex Txikon (Španija) in Hassan Ali Sadpara (Pakistan), je po vztrajnem čakanju na primerno vreme in razmere v petek, 26. februarja, zaključila še en projekt, ki so se ga lotevale v preteklosti že številne odprave. Uspel jim je prvi zimski vzpon na osemtisočak Nanga Parbat (8126 m) v pakistanskem Karakorumu. Moro, Txikon in Sadpara so uspešno dosegli vrh gore,

Vzpon pod seraki na Nanga Parbat
Foto: Alex Txikon

Lungerjeva pa je zaradi slabega počutja odnehala na grebenu tik pod vrhom, vsi skupaj so se uspešno vrnili nazaj na tabor 4 (7100 m) ter kasneje varno sestopili v bazni tabor na Diamirski strani gore. Tako je postal Nanga Parbat še predzadnji osemtisočak, ki je preplezan tudi v zimski sezoni, za ljubitelje himalajske zime pa je ostala neosvojena le še druga najvišja gora na svetu – K2 (8611 m). Uspeh tokratne odprave je še toliko pomembnejši, ker so se med svojo dva in pol mesečno karakorumsko odisejado srečevali s slabimi razmerami, polarnimi temperaturami, spremembami načrtov, njihov uspeh pa je prišel dokaj nepričakovano. Za Txikona in Sadpara je to prvi osemtisočak, na katerega jima je uspelo stopiti kot prvima (pozimi), medtem ko je za Morom že četrto zimsko prvenstvo na osemtisočaku, pred tem se je kot prvi pozimi povzpел na Shisha Pangmo (2005), Makalu (2009) in Gasherbrum II (2011). Hassan Ali Sadpara je s tem vzponom zaključil svoj seznam vzponov na vse pakistanske osemtisočake. Txikon in Sadpara sta sicer poizkušala že lani, ko so dosegli višino 7800 m, takrat v spremstvu Italijana Daniela Nardija, ki je bil tudi tokrat skupaj z njima na odpravi, vendar je

predčasno odnehal. Tokrat je bilo pod goro kar šest odprav, ki so poskušale opraviti prvi zimski vzpon na goro. Moro in Lungerjeva sta sicer imela najprej v načrtu Messnerjevo smer, vendar so nato zaradi vremena in razmer vsi skupaj opravili vzpon po Kinshoferjevi smeri, kjer so postavili štiri tabore.

Lungerjeva je bila edina, ki pred tem še ni imela zimskih izkušenj na Nanga Parbatu. Zaradi slabega vremena in plazov v tej zimi sta se Moro in Lungerjeva pred tem vzponom povzpela le do 6100 m, ostala dvojica pa do 6700 m. 22. februarja so se iz baze na 3500 m v desetih urah garanja povzpeli do tabora 2 (6200 m), kjer jih je naslednji dan zadržal vihar. 24. februarja so nato dosegli tabor 3 (6700 m), naslednji dan pa so postavili tabor 4 (7100 m). Naslednji dan je trojica ob 15.37 po lokalnem času dosegla vrh, Lungerjeva je morala zaradi slabega počutja odnehati tik pod vrhom, saj so bili že pozni in do teme jih je ločilo le še nekaj ur.

S tem je zaključeno še eno pomembno poglavje osvajanja najvišjih vrhov na svetu. Pred tem se je Nanga Parbata v zimski sezoni neuspešno lotilo že čez trideset odprav.

Uspešna sezona v Patagoniji

Ob številnih novicah, ki prihajajo iz Patagonije, o nekaterih smo že poročali, velja omeniti še nekaj vzponov v zadnjem mesecu, ki so vzbudili precej pozornosti. Vsekakor je omembe vredna "dirka" čez "Traverzo Torre", ki sta jo uprizorila Američana Colin Haley in Alex Honnold, v zadnjem času pogosto omenjana v zvezi s tamkajšnjimi granitnimi stenami in vrhovi, Haley pa je na splošno že star patagonski maček.

Granitni vrhovi nad ledenikom Torre. Od leve Cerro Torre, Torre Egger, Punta Herron in Cerro Standhardt, prečenje katerih sta v obratni smeri opravila Haley in Honnold v enem dnevu.

Foto: Boris Strmšek

"Traverzo Torre" zajema granitne vrhove nad ledenikom Torre, ki si sledijo po vrsti, in sicer Cerro Standhardt, Punta Herron, Torre Egger in Cerro Torre. Prvo prečenje sta v štirih dneh leta 2008 opravila Colin Haley in Rolando Gariboti. Tokrat sta Haley in Honnold po različnih vzponih v tukajšnjih stenah konec januarja začutila, da je prišla njuna priložnost, in se odpravila nad ledenik Torre. 31. januarja sta ob 3.20 zjutraj pričela prečenje na sedlu Standhardt, po dobrih štirih urah sta bila na vrhu Cerro Standhardta (2700 m) po smeri Exocet (5+, WI5, 500 m). Celotno smer sta plezala v derezah, sledil je spust v škrbino Col dei Sogni, nato pa vzpon po smeri Spigolo dei Bimbi (6b, 90 stopinj, 350 m) do vrha Punta Herron (2750 m). Smer jima je vzela dobre tri ure. Z vrha ju je čakalo nekaj plezanja navzdol v naslednjo škrbino, nato pa sta v dveh urah preplezala še smer Huber-Schnarf (6b+, 80 stopinj, 200 m) po izpostavljenem severnem

razu, ki ju je pripeljala do snežne gobe na vrhu Torre Eggerja (2900 m). Od tam sta se spustila z vrvo navzdol na sedlo med Torre Eggerjem in Cerro Torrejem, za tem pa ju je čakal še najdaljši in najzahtevnejši vzpon.

Zaradi toplega vremena je bila stena vlažna, po njej je tekla voda, padal je tudi led in plezanje je bilo nekoliko počasnejše, kot sta pričakovala po zelo hitrem plezanju do vrha Torre Eggerja. Prvi del zaključnega vzpona sta opravila po smeri Directa de la Mentira (6b+ C1, 250 m), ki sta jo lansko leto preplezala Haley in Marc-Andre Leclerc, nato pa sta do vrha plezala po smeri El Arca de los Vientos (6b+ C1, 60 stopinj). Ta ju je pripeljala na famozno snežno gobo na vrhu Cerro Torreja (3102 m), kamor sta prispela po dvajsetih urah in štiridesetih minutah plezanja, za njima pa je bilo vsega skupaj 2200 plezalnih metrov.

Traverzo sta tako opravila v manj kot dnevu, za celotno turo s sestopom nazaj do tabora na ledeniku pa sta potrebovala 32 ur. To je bilo šele drugo uspešno prečenje vrhov nad ledenikom Torre, vsekakor pa podvig, ki ga po mnenju patagonskega potovanja Rolanda Garibotija verjetno nekaj časa nihče ne bo presegal.

Ob Haley in Honnoldu pa so seveda nekaj uspešnih

vzponov nanizali tudi drugi plezalci. Januarja in februarja sta se tam mudila tudi Japonca Takaaki Nagato in Katsutaka Yokoyama, ki sta preplezala kar dve novi smeri. Po uvodu v južni steni Ag. St. Exupery, kjer sta opravila verjetno prvo prosto ponovitev smeri The Last Gringo Standing (6c+, 350 m), sta se odpravila na ledenik Marconi Sur. Najprej sta v zahodni steni Aguja El Tridente preplezala novo smer Knobmania (7c, 400 m). Deset raztežajev dolgo smer sta preplezala v dveh dneh, bivakirala sta na vrhu devetega raztežaja. Najtežji drugi raztežaj sta prosto ponovila po štirih poizkusih. Pred vrnitvijo v Chalten sta se odpravila še pod zahodno steno Cerro Piergiorgio, kjer sta si ogledala možnosti za nove smeri. Nato sta se odpravila na ledenik Marconi še enkrat in v zadnjih dveh dneh januarja preplezala še eno novo smer. Pilar Canino, kakor sta jo poimenovala, ju je prvi dan pozdravila z desetimi raztežaji plezanja do 7b. Naslednji dan sta se čez previsni del z odprtimi počmi uspešno prebiti navzgor in po sedmih raztežajih ter skupno 600 m dosegla vrh gore ter se spustila na drugo stran. Smer se jima je zdela predvsem psihično zahtevna, čeprav sta seveda opravila tudi z zavirljivimi težavami za patagonsko plezanje.

Zlati cepin tudi s slovenskimi nominacijami

Aprila nas čaka že 24. podelitev nagrad Zlati cepin, pri čemer smo bili Slovenci do sedaj zelo uspešni. Tokrat bo podelitev potekala na mednarodnem plezalskem srečanju v srcu Narodnega parka Écrins, kjer bo mesteca La Grave postala mednarodna prestolnica alpinizma. Med predlogi za najuspešnejše vzpone

lanskega leta je vrsta znanih in tudi manj znanih imen, med njimi pa zasledimo tudi slovenske alpiniste. Tako so med predlaganimi vzpon Luke Stražarja in Mateja Mučiča (Chugimago – 6258 m), Marka Prezlja in Urbana Novaka (Cerro Khistwar – 6173 m, skupaj z Američanom Haydnom Kennedyjem in Francozom Manu Pellissierjem), Nastje Davidove in Matica Jošta (Ri Pok Te – 6210 m) ter Mihe Hauptmana, Uroša Stanonika in Anžeta Jeršeta za vzpone v Kirgiziji. Letos bo nagrado za življenjsko delo prejel poljski alpinist in predstavnik poljske zlate himalajske generacije Woytek Kurtyka.

Novice je pripravil Boris Strmšek - Strmina.

ŠPORTNO- PLEZALNE NOVICE

Prvenstvo srednjih šol 2016

Na Škofijški klasični gimnaziji v Ljubljani je 27. in 28. januarja potekalo 22. srednješolsko prvenstvo v športnem plezanju. Prvi dan srednješolskega prvenstva v športnem plezanju je bil rezerviran za nelicencirane tekmovalce. V dveh kvalifikacijskih smereh se je pomerilo 131 dijakov in dijakinj, ki so pokazali veliko mero plezalnega znanja, čeprav se s plezanjem ukvarjajo le rekreativno.

Drugi dan srednješolskega prvenstva v športnem plezanju je bil rezerviran za licencirane tekmovalce. Udeležba je bila precej manjša, nastopilo jih je le 39, je bila pa kvaliteta na izrednem nivoju. Nastopila je tudi aktualna svetovna prvakinja Janja Garnbret, ki je zmagala med mlajšimi dijakinjami.

Rezultati – tekma B (nelicencirani tekmovalci)

Mesto	Mlajši dijaki	Mlajše dijakinje
1.	Jaka Šprah (Gimnazija Bežigrad)	Maša Godec (ŠC Slovenske Konjice – Zreče)
2.	Nejc Primc (TŠC Kranj)	Tina Arnšek (Gimnazija Vič)
3.	Žan Janežič (SERŠ Maribor)	Maša Grošelj (Gimnazija Kranj) Ajda Lovše (Gimnazija Šiška) Gabrijela Podržaj (Škofijska klasična gimnazija)

Mesto	Starejši dijaki	Starejše dijakinje
1.	Jakob Škerjanec (BIC Ljubljana – Živilska šola)	Brina Pirc (Gimnazija Bežigrad)
2.	Peter Mastnak Sokolov (Gimnazija Vič)	Alenka Skvarč (Gimnazija Vič)
3.	Krištof Frelih (TŠC Kranj)	Martin Zakšek (I. gimnazija v Celju)

Rezultati – tekma A (licencirani tekmovalci)

Mesto	Mlajši dijaki	Mlajše dijakinje
1.	Maks Bogolin (Gimnazija Šentvid)	Janja Garnbret (ŠC Velenje – Gimnazija)
2.	Aljaž Motoh (ŠC Krško – Sevnica)	Mia Kramp (Gimnazija Kranj)
3.	Aleš Peharc (Gimnazija Kranj)	Vita Lukan (Gimnazija Jesenice)

Mesto	Starejši dijaki	Starejše dijakinje
1.	Anže Peharc (Gimnazija Kranj)	Staša Gejo (II. gimnazija Maribor)
2.	Nejc Dvoršek (ŠC Velenje – Strojna šola)	Sara Lukič (ŠC Velenje – Šola za storitvene dejavnosti)
3.	Igor Primc (Gimnazija Jesenice)	Kaja Skvarč Božič (Gimnazija Šiška)

Jernej Kruder do 8B+

Najboljši slovenski balvanski plezalec zadnjih let je v februarju nanizal kar nekaj težkih vzponov. Najprej je plezal v dolini Bavona in bil uspešen v balvanskih problemih do težav 8B+. Najbolj je bil vesel prvega vzpona v projektu, novo linijo, imenovano The Shelter, je ocenil z 8B+. Le nekaj dni po obisku Val Bavone se je odpravil v Chironico, kjer je nadaljeval z odličnimi dosežki in preplezal še štiri izjemno težke linije. Najtežja od njih je Big Kat (8B+), pred tem pa je bil uspešen v istem problemu z začetkom stoje Big Kat stand (8A+) ter problemih Alphane Moon (8A) in La Persistencia de la memoria (8A). Z njim je plezal tudi Klemen Kejžar, ki po dosežkih ni veliko zaostal za našim trenutno najboljšim balvanskim plezalcem. V Chironicu je preplezal probleme Einfisch Kleinfisch (8B), Alphane Moon (8A) na fleš ter že zgoraj omenjena problema Big Kat stand

in La Persistencia de la memoria.

Novice je pripravil
Peter Mikša.

Odziv na članek

Na 47. strani novembrske številke *Planinskega vestnika* predsednik PD Ljubljana-Matica Tomaž Willenpart pojasnjuje in trdi, da je problem nasledstva Slovenskega planinskega društva "rešen". So ga rešili (kdo, kateri) s trditvijo, da je bilo PD Ljubljana-Matica "ustanovljeno že pred dobrimi 120 leti in da je imelo naziv SPD ter da se je ločilo od dela, ki ga danes predstavlja PZS..."? To je neresnica in še en poskus avtorjevega potvarjanja dejstev in namernega zavajanja. Podajanje in zapisovanje takih neresnic imamo lahko za zavestno spreobračanje zgodovinskih dejstev, ki nam mora biti v planinstvu tuje.

Da se ne bi delale krivice pri razlagah in dejstvih o nasledstvu SPD, je PZS poskrbela za uradno raziskavo in pravno tolmačenje pristojne inštitucije. Omenjeno prisvajanje nasledstva SPD s strani PD Ljubljana-Matica je PZS obravnavala na redni skupščini PZS, 19. maja 2007 v Ilirski Bistrici. Takratna Willenpartova zahteva je bila, da se iz statuta PZS umakne 5. člen in posledično tudi 9. člen, kjer je določeno, da je PZS zakonita naslednica SPD. Pobuda T. W. je bila zavrnjena z 89 glasovi delegatov članov PZS, zanjo pa so glasovali le štirje predlagatelji. Temeljni dokument, ki določa razmerja med SPD in podružnicami SPD, so "Pravila Slovenskega planinskega društva", ki so bila pravno formalno sprejeta v letu 1893, zapisana pod št. 525 "Slovenische Alpen Verein", kot predlog pa napisana že v letu 1892. Pravila so bila napisana po vzorcu pravil v DOeAV, OeAV, OeTK. Temeljni poudarek je bil

namenjen širjenju in ustanavljanju podružnic SPD po slovenskih deželah, da SPD snuje podružnice in naprave, ki uresničujejo društveni smoter (3. člen, točka d). V 7. členu Pravil SPD je zapisano: "Vodstvo društva" je "osrednji odbor" v sklopu Pravil in registri-ranega SPD. SPD upravlja društvene posle, ustanavlja in nadzira delo podružnic, izvršuje vse sklepe občnega zbora SPD.

Vse podružnice so bile ustanovljene po sklepu Odbora SPD. Članstvo so sprejemale podružnice in odbor SPD. Za sestavo odbora SPD so imele glas tudi podružnice kot glavni in najpomembnejši del članstva. Vse podružnice SPD so bile ustanovljene kot sestavni del osrednjega SPD. Za vse podružnice in osrednje SPD hrani arhiv Slovenije verodostojne listine o registraciji. Med njimi ljubljanske podružnice ni. Sklicevanje, da je dokumente uničil požar, je neresnično – zavajajoče. Dokumenti o članstvu pričajo, da od ustanovitve podružnic od leta 1893 do 1896 Ljubljancem skoraj ni bilo. Do članstva in ustanovitve SPD so imeli celo podcenjujoč odnos.

Intervju v *Planinskem vestniku* je tako še en poskus preslepiti slovensko planinsko in drugo javnost. Zato zahtevamo, da se skladno s sklepom skupščine PZS iz leta 2007 taki poskusi lažnega prikazovanja in potvarjanja zgodovinskih dejstev obsodijo in preprečijo. Nedorečeno je tudi skrb za vzdrževanje in sploh upravljanje Aljaževega stolpa, ki je last vseh slovenskih planincev. Korektno bi bilo, da PZS izvede razpis in določi upravljalca tega pomembnega spomenika nacionalnega pomena.

Franci Ekar, Tomaž Banovec,
Jože Stanonik, Danilo Škerbinek

Dejavnosti Planinske zveze Slovenije

Med letošnjimi dobitniki Bloadkovih priznanj, najvišjih odlikovanj Republike Slovenije v športu, ki so jih 15. februarja podelili na Brdu pri Kranju, je bil tudi najuspešnejši slovenski tekmovalni turni smučar in odličen gorski tekač Nejc Kuhar, ki je ugledno Bloudkovo plaketo za leto 2015 prejel za pomemben tekmovalni dosežek v športu.

Na sedežu PZS se je sestala skupina za trajnostni razvoj; prisotni so bili predstavniki Planinske, Ribiške, Lovske in Turistične zveze Slovenije ter predstavnica pravno-informacijskega centra nevladnih organizacij. Največ pozornosti so namenili predlogu vzpostavitve varuha pravic narave v Sloveniji, ki naj bi uveljavljal pravice narave, zaradi politične oz. ustavne nedefiniranosti pa bi se vsaj v začetku delovanja posvečal predvsem ozaveščanju javnosti, promocijskim aktivnostim in s pomočjo mreže nevladnih naravovarstvenih nadzornikov spremljanju posegov v naravo ter v primeru suma na nezakonito delovanje tudi podajanju ustreznih obvestil pristojnim institucijam. PZS je izpostavila tudi nesorazmerno kaznovanje kršiteljev Zakona o vožnji v naravnem okolju. Prisotni so soglašali, da je treba ministrstvu za okolje in prostor podati skupni predlog spremembe zakona glede zvišanja kazni za voznike motornih vozil v naravnem okolju. Ob koncu srečanja so izvolili še novega vodjo te skupine.

Namesto Bojana Rotovnika, predsednika PZS, je vodenje skupine prevzel mag. Lado Bradač, predsednik Lovske zveze Slovenije.

Drugo srečanje predstavnikov odprtega slovenskega foruma Šport za vse, ki ga sestavljajo Olimpijski komite Slovenije – Združenja športnih zvez, Fakulteta za šport, PZS, Zveza društev upokojenecv Slovenije, Športna unija Slovenije, Sokolska in Fitnes zveza Slovenije ter Slovenska univerzitetna športna zveza, je potekalo na PZS. Do 12. februarja je potekala javna obravnava Pravilnika o finančnem in materialnem poslovanju PZS. Posredovali so tudi javni poziv k predlaganju kandidatov za nagrado oz. priznanja Republike Slovenije na področju prostovoljstva za leto 2015.

Mladinska komisija je z razpisom iskala soorganizatorje za izvedbo regijskega dela tekmovanja Mladina in gore, ki bo potekalo v treh regijah predvidoma novembra 2016. S študenti so se 20. februarja podali na Ratitovec na slastne flancate, 27. februarja pa s turnimi smučmi na vrhove Soriške planine. Mladinska komisija Mednarodnega združenja planinskih organizacij je povabila na lednoplezalni tabor v Francijo (21.–27. februar) in na športnoplezalni tabor v Italijo (25.–30. junij).

Vodniška komisija (VK) je izvedla kar nekaj usposabljanj in izpopolnjevanj za vodnike PZS. Na Okrešlju so se kalili novi vodniki kategorije D (lahke snežne ture), ki so pred tem vsi uspešno opravili tudi preizkusno turo na Veliki Raduhi. Na Vršču so vodniki na izpopolnjevanju veščin v snežnih razmerah v več skupinah obnovili in pridobili nova znanja. VK je vodnike pozvala k oddaji poročil o delu v letu 2015 za registracijo v tem letu

ter k prijavam na kopna izpopolnjevanja.

Gospodarska komisija je pozvala k podpori obnove Zavetišča na Planini (PD Vrhnika), ki se je potegovalo za sredstva v akciji Dormea. Na javni razpis za koriščenje helikopterskih prevozov za potrebe ekološke in energetske sanacije planinskih koč se lahko planinska društva prijavijo še do 31. marca. Za delo v planinskih kočah je bilo znova nekaj aktualnih razpisov, med njimi za delo v Prešernovi koči na Stolu, v novi Planinski koči na Mrzliku, v Domu na Uršlji gori, Domu na Menini planini, v Erjavčevi koči in Tičarjevem domu na Vršču, Koči pri izviri Soče, v Koči na Golici, v Zavetišču pod Špičkom in v Domu Zorka Jelinčiča na Črni prsti. Za več informacij kliknite na spletno stran PZS (www.pzs.si).

Komisija za planinske poti (KPP) je zainteresirana planinska društva pozvala h kandidaturi za organizacijo letošnjega dneva slovenskih

markacistov 2. julija. Rok za oddajo vloge je 30. marec. Do 12. februarja je potekala javna obravnava o kategorizaciji planinskih poti, poleg planinskih društev, skrbnikov planinskih poti in komisij PZS so lahko sodelovali tudi posamezniki. Vse zbrane pripombe bo preučila strokovna skupina, se do njih opredelila ter za obravnavo na zboru markacistov in za naslednjo sejo UO PZS pripravila kategorizacijo zahtevnih in zelo zahtevnih planinskih poti. Zbor markacistov je potekal 19. februarja na Igu. Med točkami dnevnega reda so bila poročila o delu KPP v letu 2015, program komisije za leti 2016 in 2017 ter kategorizacija zahtevnih in zelo zahtevnih planinskih poti. KPP je društva in skrbnike planinskih obhodnic pozvala k posredovanju pripomb (do 31. marca) na seznam planinskih

Na februarjem snežnem izpopolnjevanju za vodnike PZS na Vršču Foto: Bojan Pollak

obhodnic, ki je bil objavljen na spletni strani (<http://obhodnice.pzs.si/>).

Komisija za varstvo gorske narave (KVGN) je sklicala zbor odsekov za varstvo gorske narave, ki je bil 27. februarja v Škofji Loki in je bil namenjen pregledu dela komisije v letu 2015, potrditvi programa za leti 2016 in 2017 ter podelitvi diplom Angele Piskernik. Pred zborom je v dopoldanskem času, prav tako v Škofji Loki, potekalo še licenčno izpopolnjevanje varuhov gorske narave. Sredi februarja je načelnica KVGN Irena Mrak sodelovala na predavanju o novodobnih načinih rekreacije v gorskem svetu, ki ga je organiziralo PD Nova Gorica v Novi Gorici.

Komisija za alpinizem (KA) je objavila razpis za kakovostne alpinistične vzpone v letu 2015 ter povabila na sedemnajsto mednarodno srečanje plezalcev in alpinistov v Paklenico, ki bo potekalo od 29. aprila do 1. maja. Luka Stražar (Akademski AO) se je zadnji teden letošnjega januarja udeležil mednarodnega srečanja plezalcev BMC na Škotskem in poročal o dogajanju in preplezanih smereh.

Komisija za športno plezanje je prav tako povabila na mednarodni tabor v Paklenico, spremljala redna tekmovanja in težje preplezane smeri naših odličnih plezalcev. Letošnji svetovni pokal v balvanskem plezanju se začne s tekmo v Švici (Meiring, 15.–16. april).

Komisija za gorske športe je poročala s številnih domačih prvenstev in tujih tekem. Najboljši turni smučarji so se pomerili na evropskem prvenstvu v švicarski vasi Les Marecottes, vse tri tekme so štele tudi za točke svetovnega pokala. Na tekmah so odlično nastopili tudi trije naši tekmovalci – Nejc Kuhar in Karmen Klančnik na vseh treh tekmah, Matjaž Mikloša pa le na zadnji. Najuspešnejši

ledni plezalec Janez Svoltjšak je na sklepni tekmi svetovnega pokala v lednem plezanju na Južnem Tirolskem zmagal in osvojil tudi naslov evropskega prvaka v lednem plezanju, kar je nov mejnik slovenskega lednega plezanja. Sezono je sklenil na tretjem mestu skupne razvrstitve svetovnega pokala 2016 v težavnosti.

Komisija za turno kolesarstvo je povabila na tretjo šolo za turne kolesarje v organizaciji Turnokolesarskega odseka PD Kranj.

Planinska založba je objavila akcijo, v kateri vam v Planinski trgovini PZS, ki prodaja planinske karte, planinske vodnike, strokovno literaturo, plezalne vodnike, leposlovje ter druge edicije, namenjene planinskim društvom, posameznikom itd., ob nakupu nad 15 evrov brezplačno podarijo Planinski koledar 2016. Poročali so o desetem festivalu gorniškega filma, povabili na odprtje fotografske razstave Marka Prezlja in predpremiero dokumentarnega filma o njem ter na februarско ponovitev igre Slovenskega mladinskega gledališča *Pavla nad prepadom*. Ob obilnem sneženju je PZS opozorila na nevarnost proženja snežnih plazov in upoštevanje opozoril.

Zdenka Mihelič

Podeljeni certifikati OPPK in DPPK

Letošnja konferenca o planinskem gospodarstvu je potekala zadnjo soboto v januarju, 30. januarja, ko se je na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani v okviru sejma Natour Alpe-Adria, zbralo več kot sedemdeset predstavnikov planinskih društev, ki upravljajo planinske koč. Med koristnimi informacijami, ki so jih slušatelji dobili, je Drago

Dretnik, vodja Svetovalne pisarne PZS, predstavil delo te pisarne in predvsem novo uredbo o odvajanju in čiščenju komunalne odpadne vode, ki je začela veljati z letošnjim letom. Poudarek predstavitve je bil na vsebinah, ki zadevajo tudi planinske koč: mejne vrednosti emisij snovi z odpadno vodo, ukrepe zmanjševanja emisij snovi pri odvajanju komunalne odpadne vode, merila občutljivosti vodnih teles površinskih voda ipd. O davčnih blagajnah je spregovoril Samo Hrvatin, direktor Microgramma, načelnik Gospodarske komisije PZS Janko Rabič pa je predstavil problematiko delovanja gospodarskih odsekov na ravni društev. Na konferenci so slavnostno podelili certifikate Okolju prijazna planinska koč (OPPK) za obdobje januar 2016–januar 2020 (Frischaufov dom na Okrešlju, Koča na Loki pod Raduho, Koča v Grohotu pod Raduho, Planinska koč na Ermanovcu, Tončkov dom na Lisci) in Družinam prijazna planinska koč (DPPK), ki so ga prejeli Planinski dom na Boču, Dom na Smrekovcu, Dom planincev v Logarski dolini, Erjavčeva koč na Vršiču, Frischaufov dom na Okrešlju, Kocbekov dom na Korošici, Koča na Kopitniku, Koča na Loki pod Raduho, Koča na Naravskih ledinah, Mihelčičev dom na

Govejku, Planinska koč na Ermanovcu, Planinski dom na Brnici, Planinski dom na Kalu, Planinsko učno središče (PUS) Bavšica, Tončkov dom na Lisci, Zavetišče na Planini. V obdobju od leta 2013 do danes je bilo podeljenih 21 certifikatov OPPK in 33 DPPK, nekatere naše koč med 163 oskrbovanimi kočami (od skupno 178 planinskih koč, zavetišč in bivakov) imajo prvi ali drugi certifikat, trinajst pa je takih, ki so prijazne tako okolju kot tudi družinam. K zadnjim spada tudi PUS Bavšica. V Sloveniji je tako že štirideset planinskih koč z učnim središčem, ki imajo enega od obeh certifikatov ali celo oba. Z obema certifikatoma se lahko pohvalijo Dom pri izviri Završnice, Domžalski dom na Mali planini, Frischaufov dom na Okrešlju, Koča na Blegošu, Koča na Loki pod Raduho, Koča na Planini pri Jezeru, Koča na planini Razor, Koča pri Jelenovem studencu, Tončkov dom na Lisci, Mozirska koč na Golteh, Planinska koč na Ermanovcu, Planinski dom na Zelenici, Valvasorjev dom pod Stolom in PUS Bavšica. Po konferenci je popoldne potekal še zbor gospodarjev, kjer je bila glavna pozornost usmerjena na predlog pravilnika o planinskih kočah,

Na letošnji podelitvi certifikatov Okolju in družinam prijazna planinska koč
Foto: Dušan Prašnikar

Seznam zaprtih odsekov planinskih poti na dan 27. 2. 2016

Na seznamu zaprtih planinskih poti glede na stanje 20. januarja 2016 ni sprememb.

Več informacij na <http://stanje-poti.pzs.si/>

bivakih in planinskih učnih središčih ter na predlog cenika prenočevanj in osnovne oskrbe v planinskih kočah, ki prinaša nekaj sprememb. O tem bomo pisali več v naslednji številki *Planinskega vestnika*, saj mora oba dokumenta potrditi še Upravni odbor PZS.

Zdenka Mihelič

Bivak II v dolini

Bivak II (Dvojka) na Jezerih pod Rokavi so lani jeseni 18. novembra zaradi dotrajanosti prepeljali v Mojstrano pred Slovenski planinski muzej (SPM). Bivak bodo nadomestili z rekonstrukcijo bivaka, ki ga bodo pod Rokave v skladu s soglasjem Triglavskega narodnega parka o izvajanju helikopterskih letov na temelje prejšnje Dvojke prepeljali predvidoma avgusta 2016. Trenutno na tistem mestu bivaka ni, zato na to računajte pri načrtovanju ture, da boste pravočasno sestopili v zavetje doline, do tamkajšnjih planinskih koč ali do svojega

prevoznega sredstva. Na odsotnost bivaka vas bodo opozorile tudi obvestilne table na izhodiščih in križiščih.

Nekdanji bivak Dvojka trenutno stoji varno na parkirišču pred našim planinskim muzejem in je že prebarvan, v SPM pa bodo poskrbeli za njegovo ustrezno konservacijo, da bo tudi vnaprej služil svojemu namenu, tokrat malo drugačnemu. "Poskrbeli bomo za ustrezno konservacijo s pomočjo konservatorskih strokovnjakov in ga v bodoče uporabili kot del Prostora doživetij, ki ga nameravamo umestiti na travniku ob muzeju. Predvidoma bomo to uresničili že letošnje poletje," je o načrtih glede bivaka Elizabeta Gradnik, kustosinja za planinstvo v SPM. Bivak bo letošnje leto praznoval osemdeset let, odkar so ga začeli graditi.

Bivak II pred Slovenskim planinskim muzejem
Foto: Andrej Stritar

Postavljen je bil leto kasneje, leta 1937. Zanj skrbi Alpinistični odsek PD Jesenice. Kot pravi načelnica AO PD Jesenice Maja Perko, bi radi bivakovo 80-letnico obeležili z rekonstrukcijo bivaka. Postavili jo bodo na nekdanje mesto na višini 2118 metrov, kjer bo bivak stal tudi v prihodnje, prav tako se bo še naprej imenoval Bivak II na Jezerih (pod Rokavi).

Zdenka Mihelič

Fotografska razstava Marka Prezlja

Osrednji februarški dogodek v Slovenskem planinskem muzeju je bilo odprtje fotografske razstave Marka Prezlja, ob katerem smo predpremierno predvajali

tudi dokumentarni film RTV Slovenije režiserja Boža Grlja in scenaristke Nuše Ekar *Na poti z Markom Prezljem*. Marko je razstavi osemindesetih fotografij dal naslov *Duh svetlobe*. Gre za njegovo prvo samostojno fotografsko razstavo in ponosni smo, da smo jo pripravili prav v našem muzeju. Odprtja se je udeležilo skoraj dvesto ljudi, zato smo z neposrednim prenašanjem dogajanja v dvorani na platno v klubski sobi poleg nje poskrbeli, da so vsi prisotni lahko spremljali program. Razstava bo na ogled do letošnjega 1. maja in verjamem, da si jo bo ogledalo veliko obiskovalcev, saj Marko Prezelj ni le vrhunski alpinist, temveč tudi odličen alpinistični fotograf. Razstavo spremljajo obsežni

Foto: Tone Škarja

podnapisi in katalog, oboje tudi v angleškem prevodu. Zapolnjeni so bili tudi skoraj vsi ostali petki. Tako smo v sodelovanju s skupino Dovje – Mojstrana: Zelena prihodnost predvajali dokumentarni film *Ekonomija sreče* in gostili pogovorni večer v sodelovanju s Triglavskim narodnim parkom, Komunalno Kranjska Gora in Oddelkom za geologijo Univerze v Ljubljani na temo Oskrba s pitno vodo na območju Julijskih Alp – prestiž ali odgovornost. Ker je bil februar za šolarje počitniški mesec, smo v obeh počitniških tednih pripravili Zimske planinske ustvarjalnice z različnimi delavnicami ter pravilnične urice s slikarskim tečajem, ki ga je vodila akademska slikarka Špela Oblak. Kot vedno vabljeni, da nas obiščete v Mojstrani in spremljate našo dejavnost na www.planinskimuzej.si.

Elizabeta Gradnik

Razvojni načrt biosfernega območja Julijske Alpe

Leta 1872 je bil v ZDA ustanovljen prvi narodni park – Yellowstone – z namenom "obvarovati čudesa narave za dobrobit in uživanje prihodnjih generacij". Narodni parki sodijo med najbolj privlačna območja za obiskovalce, tako tudi Triglavski narodni park. UNESCO-v medvladni raziskovalni program Človek in biosfera je leta 2003 Julijske Alpe razglasil za prvo biosferno območje v Sloveniji. To biosferno območje obsega tri upravne enote: Tolmin, Radovljico in Jesenice. Predlagatelj in upravljevalec območja je javni

zavod TNP. Cilj programa je ustvariti ravnotežje med človekom in naravo, med biotsko pestrostjo in trajnostnim razvojem. Ena bolj uspešnih zgodb te vrste v evropskem merilu je biosferno območje Berchtesgadener Land, katere srčiko predstavlja narodni park Berchtesgaden. Moderne smernice upravljanja zavarovanih območij stremijo k tesnemu sodelovanju z lokalno skupnostjo, osrednji cilj tega sodelovanja je doseči optimalno stopnjo razvoja te lokalne skupnosti, upošteva zavarovano območje, v ob katerem ta skupnost živi.

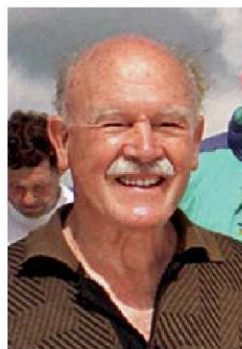
Pred dvajsetimi leti smo odprli center Dom Trenta, ki se mu je kmalu pridružila Soška pot. Sledile so druge učne poti po parku – na Pokljuki in v dolini Vrat. Na Bledu smo leta 2014 odprli Infocenter Triglavsko roža, v Bohinju pa julija 2015 Center TNP Bohinj. Vsa tri središča v teku leta obišče skupaj preko osemdeset tisoč ljudi, skupaj z info točkami pa več kot sto tisoč obiskovalcev. Dobra infrastruktura pa brez vzajemnega sodelovanja z lokalnimi turističnimi organizacijami ne služi v polnosti svojemu namenu. V luči razvoja celotnega območja smo zato prepričani, da le sodelovanje med upravljavcem zavarovanega območja in gonilnimi silami razvoja turizma lahko privede do stanja, v katerem se bo trajnostni turizem imel priložnost udeležiti. S tem namenom smo junija 2015 na sestanek povabili direktorje LTO-jev z območja Julijskih Alp. S spoštovanjem do njihovega znanja in izkušenj ter s smernicami in poslanstvom upravljavca zavarovanega območja je

uvodni sestanek privedel do izvedbe več delavnic in vključitve zunanjih strokovnih sodelavcev. Razvojni načrt biosfernega območja Julijske Alpe kot trajnostnega turističnega cilja je rezultat dela desetih partnerjev. S strani prisotnih županov je bil soglasno sprejet in predstavljen matičnim resorjem. Letošnje aktivnosti so usmerjene v tesnejše povezovanje, izobraževanje, pripravo strokovnih podlag na področju obiskovanja ter pripravo projekta Pohodniška pot okoli Julijskih Alp. Cilj Razvojnega načrta je postaviti Julijske Alpe med vodilne alpske cilje, kjer je zeleni turizem gonilo trajnostnega razvoja.

Majda Odar

V SPOMIN

France Bučar (1923–2015)

Pravnik, zaslužni in redni profesor, prvi predsednik skupščine samostojne države Slovenije, oblikovalec in oče slovenske Ustave, politični obsojenec na smrt, gorski nosač, hribovec, alpinist, ljubitelj gorske narave in snežnih strmin

je 20. oktobra 2015 sklenil svoje brezkompromisno, pokončno in neodvisno ter bogato ustvarjalno življenjsko popotništvo. Bil je velik domoljub slovenstva z najvišjimi vrednotami in s spoštovanjem ter upoštevanjem človekovega dostojanstva. V Bohinjski Bistrici rojenemu Bučarju se je izoblikovala trdota in skromnost življenja že v otroštvu. Že zgodaj je do popolnosti razvil smisel in čut za gorsko naravo, njene darove in bogastvo. Je pa o teh gorskih biserih dejal in se mu je tudi zapisalo: "Triglavski park ne sme biti le skrinja, v kateri je shranjen skrit zaklad, od katerega nima nihče nobene koristi." Pri tem je z zadovoljstvom povedal, "je pa dobro, da se Bohinj z okolico vendarle ni utopil v množičnem turizmu". Bučarju tudi ni bilo sprejemljivo, da bi z vsemi mogočimi pomagali ustvarjali in pospeševali vsesplošno množičnost v občutljivem gorskem svetu. Ob tem je izpostavil primer in vprašanje o paroli, "da naj bi šel vsak Slovenec na Triglav", in nadaljeval, "kam naj bi torej šel, se povzpел Evropejec, da bi dokazal, da je zaveden Evropejec"? Bučar je iz svojega osebnega prepričanja, da je tudi zavzet Evropejec, dokazal z zahtevnim in težkim vzponom v viharju na vrh Mont Blanca. Pri tem ne smemo pozabiti, da je občutek sožitja med človekom in gorsko naravo dobil na najbolj neposreden način, saj je v mladosti, skoraj še otrok, postal nosač za potrebe oskrbovanja planinske kočice in pastirskih stanov. Na takšen trd način si je v dijaškem in študentskem času z inštrukcijami utiral lastno življenjsko pot ter se osamosvajal za doseganje in preseganje zelenih osebnih ciljev. V letu 1956 je France Bučar kot šef kabineta pri Marjanu Breclju služboval v Beogradu,

s katerim sta se dopolnjevala tudi po planinski plati. Po letu dni se mu je uspelo vrniti v Ljubljano, kjer se je službeno srečal in zbližal s planincem in gorskim reševalcem Mihom Potočnikom. Bila pa sta tudi sostanovalec na Kersnikovi ulici št. 11 v Ljubljani. Tako se je Francetu med sodelavci planinci v povojnih kritičnih političnih časih še bolj razvnela sla in želja po gorah in miru.

France Bučar je izjemno smiselno in zdravo izkoriščal prosti čas za pridobivanje in ohranjanje zdravega duha v zdravem telesu kot telovadec orodne telovadbe, igral je odbojko, smučal ter aktivno zahajal v gore. Francetovi vzponi in ture so bili solidno nadpovprečni, kajti poleg že omenjenega vzpona na Mont Blanc se je povzpел na Monte Roso, Breithorn, osvajal je vrhove v avstrijskih Turah, hribolazenje v Julijcih in okolici pa mu je bilo v vseh letnih časih vseskozi najbližje. Še posebej so mu bile pri srcu Črna prst, Škrlatica, vsakoletna maša ob Velikem Šmarnu na Kredarici. Na zimskem novoletnem vzponu na Pršivec nad Bohinjskim jezerom pa je France s trnovskim župnikom doživel snežno ledeno kalvarijo, preden sta uspela doseči vrh z znano bohinjsko in Bučarjevo nepopustljivostjo. Bil pa je tudi strasten smučar. Rad in z veseljem se je priložnostno srečeval z gorskimi reševalci, alpinisti, smučarji, lovci. Kot predtekmovalca smo ga povabili na deseti jubilejni vseslovenski poletni lovski veleslalom na ledeniku pod Skuto, na obisk med lovce smučarje, gamsarje, ki so povečini tudi alpinisti, gorski reševalci in odlični poznavalci visokogorja. Takoj je navdušeno pristal in natančno ter skrbno povprašal o vsem: o strmini in dolžini proge, snegu, kamenju na ledeniku, vzponu in povratku. Na dan

tekmovalca, v nedeljo, 3. julija 2003, ko je France že dopolnil osemdeset let, je z izjemno svežino in živahnostjo peš prišel z Ravenske Kočne na Ledine na ledenik pod Skuto. Bučarjev prihod ni bila le senzacija, ampak tudi presenečenje, vzor trdnosti in volje, s čimer je slovenskim lovcom in vsem Slovencem pokazal in dokazal, da velja starodavni rek "kjer je volja, je tudi pot" – s polnim nahrbtnikom dobre volje in z dejstvom, da se tako vedno pride do zadanega cilja. Kot tekmovalci lovci je tudi France oddal alpsko smučarsko opremo na tovarno žičnico za Kranjsko kočo. Po prihodu na ledeniško smučišče se je povzpел ob tekmovalni trasi proti startu in se kot predtekmovalec spustil po strmi veleslalomski naravno zasneženi ledeni progi z višine skoraj dva tisoč metrov med 19 vratci v dolžini skoraj osemsto metrov. Že nekoliko zasoplen je bil France na cilju presenečen sam nad sabo, da se mu je ta za njegova leta drzen spust uspešno odvil, in v največji radosti pričaral mladostno živahnost in veselje.

Po značaju je bil France Bučar kot smučar ali hribovec razsoden, saj se s pretirano uporabo raznih pomagal in varoval ni ukvarjal. Govoril je, da so pretirana umetna tehnična varovanja in zaščita velika priložnost, da preceniš svoje sposobnosti in znanje. Upošteval je svoje zmogljivosti in vedenje o lepota in nevarnostih gora. Velikokrat je dejal, da če ne upoštevaš naravnih modrosti in naukov, te ne rešijo nobena varovalna oprema, čelada in priročnik, vse moraš narediti, da se nepredvidenim nevarnostim pravočasno izogneš. Tudi mobilni telefon takrat, ko bi ga nujno potreboval, zelo rad zataji. France Bučar je o tradicionalnem gorskem lovstvu vedno govoril kot o določeni zgodovinski

vrednoti in dediščini slovenske razpoznavnosti, kot tudi o lovskih prizadevanjih in zaslugah lovcev, ki so skrbeli, da se je življenje prosto živeče divjadi v gorskem svetu skrbno nadaljevalo, ohranjalo in varovalo. Ponosen je bil na bohinjske lovce in še posebej na "gamsarje", ki so pred 239 leti izvedli vzpon na vrh Triglava. Kot je menil, ne bi bilo nič narobe, če bi bil ta dogodek bohinjskih lovcev hribovcev podrobno zapisan in če bi poleg bohinjskega občinskega praznika, ki obeležuje spomin na prvo osvojitve Triglava, to bilo lahko tudi vseslovensko gorsko lovsko praznovanje.

France Ekar

Milan Orešnik (1922–2016)

"Od tam si videl, česar drugi niso videli, slišal, česar drugi niso slišali, in čutil, česar drugi niso čutili." (Robanov Jože)

V lepem sončnem popoldnevu 23. januarja 2016 smo se planinci na Polzeli v velikem številu poslovili od našega dolgoletnega člana Milana Orešnika. Do zadnjega dne je bil klen in pokončen mož, planinec, ljubitelj narave. Na željo domačih smo ga na zadnjo pot pospremili planinci z društvenim praporom. Pri njegovem predanem delu ga je vodil znani citat: "Sem samo eden. Pa vendar eden. Vsega ne zmorem. In ker ne zmorem vsega, ne

bom odklonil tistega, kar zmorem." Tej misli je sledil že od rane mladosti, ko je šel v partizane in se boril za svobodo našega naroda. Bil je večkrat ranjen, pa je vojno viхро srečno preživel. Po vojni se je zaposlil na železnici in se tudi včlanil v PD Železničar Celje. Ko se je na Polzeli leta 1959 ustanovilo planinsko društvo, je bil kot patriot nekaj let član obeh društev. Na Polzeli je postal in ostal aktiven v odborih društva trideset let, član pa do zadnjega dne. Bil je dvanajst let blagajnik, dvanajst let vodja markacijskega odseka, predsednik več odborov in sekcij PD Polzela. S sodelavci se je dobro ujemal in vsi smo ga spoštovali. Solidarnost je bila njegova velika vrlina. Mlajšim ni bil samo vzor, ampak jim je vselej ponudil tudi svojo mentorsko roko. Njegovo predano delo pa ni ostalo neopaženo – Planinska zveza Slovenije ga je odlikovala leta 1977 z bronastim častnim znakom, leta 1981 s srebrnim častnim znakom in leta 1989 z zlatim častnim znakom. Leta 1989 je prejel tudi Knafeljevo diplomu za pobudo in markiranje Savinjske planinske poti. Ob svoji 80-letnici je leta 2002 prejel spominsko plaketo PZS. Malokomu je dano doživeti tako častitljiva leta, kot jih je doživel Milan, navdušen planinec, velik ljubitelj narave. Nedvomno je tudi narava želela tako, saj je bil z njo tesno povezan in je čutil odgovornost do nje. To mu je dajalo moč, voljo in pogum. Rad je imel ljudi ob sebi, njegova velika ljubezen pa so bile planine, hribovja, gore ... Tudi v jeseni življenja se je rad sprehajal po njemu tako ljubih Podvinskih gričih. Milan, hvala ti za plemenito delo.

Oto Zagoričnik, PD Polzela

V prihodnjih številkah Planinskega vestnika boste lahko prebrali ...

TEMA MESECA
Nevarnosti v gorah

NA TURO
Cima di Mezzo, Cimon Della Pala, Treking nad dolino Bregaglia

INTERVJU
Edo Kozorog, Alenka Pavlovič Klemenčič, Nace Breitenberger, Lucie Hrozová, Peter Mikša, Jack Tackle

88,3 MHz, 96,9 MHz, 97,2 MHz,
99,5 MHz, 103,7 MHz,
105,1 MHz in 106,2 MHz.

Primorski val

Od Trente do Trojan, najbolj poslušana regionalna radijska mreža na Primorskem.

ZIMSKA DOŽIVETJA NARAVE

vsak petek ob 17.05 h
na radiu Ognjišče
z Blažem Lesnikom

radio ognjišče <http://oddaje.ognjisce.si/dozivetja>

RADIO ŠT. 1
OD KOLPE DO BARJA

radijska oddaja

ČEZ HRIBE IN DOLINE

vsak 3. četrtek v mesecu, ob 17. uri

SE SLIŠIMO!

RADIO
UNIVOX

99.5 MHz
106.8 MHz
107.5 MHz

Rožna ulica 39
1330 Kočevje

T: 01/893 99 10
F: 01/893 99 24
E: info@univox.si

 RADIO KRANJ 97.3

www.radio-kranj.si

GORENJSKI megasrček

Kjer drugi vidijo strah
pred preizkušnjami,
**mi vidimo priložnost
za premagovanje izzivov.**

**Gorenjska
Banka**

Vse, kar šteje.

